

Begroting 2020

Inhoud

Inleiding.....	3	2.3	Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen 2020	59
Wat gaan we in 2020 doen?.....	8	2.4	Paragraaf financiering	66
Leeswijzer	11	2.5	Paragraaf bedrijfsvoering	68
1. Programma's	12	2.6	Paragraaf verbonden partijen	74
1.1 Wonen en leven in Molenlanden.....	13	2.7	Paragraaf grondbeleid 2020	84
1.2 Verkeer en vervoer in Molenlanden	20	3.	Financiële begroting	87
1.3 Samenleven in Molenlanden.....	23	3.1	Geprognostiseerde balans	87
1.4 Beter omgaan met ons gebied	29	3.2	Overzicht van baten en lasten	90
1.5 Werken en recreëren in Molenlanden	33	3.3	Grondslagen waarop ramingen zijn gebaseerd	93
1.6 Dichtbij Molenlanden	41	3.4	Overzicht van baten en lasten per taakveld	95
1.7 Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien	45	3.5	Incidentele baten en lasten.....	97
1.8 Overhead	47	3.6	Stand en verloop van reserves en voorzieningen	101
2. Paragrafen	48	3.7	Investerings	105
2.1 Paragraaf lokale heffingen	48	3.8	Emu-saldo	113
2.2 Paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing	53	4.	Bijlage: Overzicht Programma's met taakvelden.....	114

Inleiding

Voor u ligt de programmabegroting 2020-2023 van de gemeente Molenlanden. In de begroting is vertaald wat onze inwoners en ondernemers van waarde vinden én wat nodig is om een sluitend huishoudboekje te kunnen presenteren.

2020 is een bijzonder jaar. We herdenken het beëindigen van de Tweede Wereldoorlog, 75 jaar geleden. Dit is een bijzonder en uniek moment waar we in gemeente Molenlanden uitgebreid bij stil staan. We koesteren onze vrijheid en doen dat samen. Het is in Molenlanden een traditie om aandacht te schenken aan herdenkingen en vieringen. Diverse initiatiefnemers uit de gemeente organiseren hiertoe tal van activiteiten. Dit kenmerkt Molenlanden; met en voor elkaar!

De vrijheid stelt ons in staat vooruitgang te behouden en te boeken in ons gebied. Hierbij past een goed en doordacht programma.

De begroting is opgesteld in lijn met het coalitieakkoord, samenlevingsprogramma en de vertaling hiervan in de door u vastgestelde kadernota. In de Kadernota 'Goud in handen' zijn zowel de beleidsmatige als financiële uitgangspunten opgenomen die nu zijn vertaald in de voorliggende begroting.

Na deze inleiding vindt u het totaaloverzicht in één oogopslag. Hierin vindt u terug waarvoor het college de komende periode financiële middelen wil aanwenden.

Bestuurlijke prioriteiten

Prioriteiten voor het college zijn voor het komende jaar een versnelling op de thema's 'Wonen en leven in Molenlanden' en 'Verkeer en vervoer in Molenlanden'. Het zijn deze thema's die onze inwoners erg belangrijk vinden. **Passende woningbouw en bereikbaarheid** krijgen daarom extra aandacht, in samenhang met ons netwerk op zowel lokale als regionale schaal en gezien vanuit een integrale blik waarbij duurzaamheid vanzelfsprekend ook van groot belang is.

Prioriteit is ook de ontwikkeling van de zorgsector. Het is onze uitdaging de zorg goed en toegankelijk voor iedereen te houden. Het college ziet de noodzaak van forse sturing op de jeugdzorg. Om de kwalitatief juiste zorg en ondersteuning te kunnen blijven bieden, wil het college voorkomen dat er een keus moet worden gemaakt tussen 'geen kind tussen de wal en het schip' en het hanteren van een maximaal budget, oftewel 'op-is-op'. We geloven erin dat door het gezin centraal te stellen en bureaucratie te verminderen een daling van kosten mogelijk is. Hier zet het college deze periode actief op in.

Zo volledig als mogelijk

Het college wil volledig zijn en toch een hanteerbaar pakket aanleveren. Dat is balanceren. Er is een aantal ontwikkelingen waarvan het college weet dat inzet van middelen nodig is, alleen kan nog niet gesteld worden hoeveel dit precies is. Denk hierbij aan de ontwikkelingen in Kinderdijk. Het gebiedsperspectief is vastgesteld en wordt nu uitgewerkt. Hier zal een nadere onderbouwing van de benodigde financiën worden gemaakt (met hierbij een verdeelmodel). Het college heeft in deze begroting alleen de 'zekere' uitgaven opgenomen. Dit geldt voor meer ontwikkelingen. Dit is ook aan de orde op het gebied van verkeer, omdat eerst onderzoek nodig is voordat duidelijk is wat aangepakt moet worden.

Financieel perspectief

De opgestelde begroting 2020 sluit, met inachtneming van de vastgestelde kaders en uitgangspunten bij de Kadernota 2020 met een positief saldo van € 115.165.

Op basis van de inzichten bij het opstellen van de begroting ziet het meerjarenperspectief er als volgt uit:

Een negatief saldo in 2021 van € 764.428, in 2022 een negatief saldo van € 1.425.533 en in 2023 een negatief saldo van € 1.024.811.

Ontwikkelingen na de Kadernota

Na vaststelling van de Kadernota hebben er zich ontwikkelingen voorgedaan, zowel intern als extern, die van invloed zijn op de uitkomst van de begroting. In onderstaande tabel wordt een vergelijking gemaakt met de uitkomst in de Kadernota 2020 en de uitkomst van deze begroting.

Bedragen x € 1.000	2020	2021	2022	2023
Kadernota na besluitvorming	-128	-1.083	-2.709	-2.090
Begroting	115	-764	-1.426	-1.025
Verschil	243	319	1.283	1.065

Op hoofdlijnen gaat het om onderstaande ontwikkelingen:

Algemene uitkering

De algemene uitkering is in de septembercirculaire verhoogd. Het gaat om de volgende bedragen:

Bedragen x € 1.000	2020	2021	2022	2023
	483	1.086	1.126	981

Daarnaast is er in de begroting ook in de jaarschijven 2022 en 2023 rekening gehouden dat er extra middelen van het Rijk worden ontvangen voor Jeugdzorg van € 625.000. Het Rijk heeft tot en met 2021 hiervoor extra geld beschikbaar gesteld. Met Binnenlandse Zaken, de VNG en de provinciale toezichthouders is afgesproken dat gemeenten in de meerjarenbegroting mogen doen alsof ze ook daarna deze middelen ontvangen. Hiertegenover staan verhoogde uitgaven voor Jeugdzorg.

Ontwikkelingen GR-en

Uit de begroting 2020 van de GR-Veiligheidsregio blijkt een hogere bijdrage van € 51.000 voor de GR-Omgevingsdienst van € 100.000. In de kadernota kon al wel rekening gehouden worden met de hogere begroting 2020 van de Dienst Gezondheid- en Jeugd (DG&J). Inmiddels is bekend dat vooral door de toename van de zorgvraag, zowel qua aantallen als kosten per jeugdige, deze begroting niet realistisch is. De DG&J heeft daarom de begroting 2020 aangepast. Dit leidt tot een stijging voor onze gemeente in 2020 van € 418.000. Overigens is hierbij rekening gehouden met een besparingsdoelstelling in 2020 van € 5 miljoen om de kosten te reduceren. We merken hierbij op dat op het moment van opstellen van deze begroting deze ingeboekte taakstelling voor 2020 door de provincie als niet realistisch wordt beschouwd. Dit kan betekenen dat de DG&J de begroting hiervoor gaat aanpassen. Dit heeft consequenties voor onze begroting. Zodra hier meer over bekend is, zullen wij u informeren. Ook voor de jaren 2021 en 2022 is een taakstellende bezuiniging opgenomen van € 5 miljoen. In onze begroting is daarmee rekening gehouden. In een Omdenknotitie die u nog dit jaar wordt voorgelegd, staan maatregelen om de taakstellingen in te vullen.

De geraamde opbrengst in 2020 vanuit het overschot Beschermd Wonen, welke taak wordt uitgevoerd door de centrumgemeente Dordrecht, dient door de gewijzigde begroting 2020 met een bedrag van € 134.000 te worden verlaagd.

Technische wijzigingen

Eén van de technische wijzigingen is de post rente. Door het uitgaan van een ander rentepercentage ontstaat er structureel een rentevoordeel van ca. € 600.000, een deel daarvan was voorzien bij de kadernota. Hier tegenover staan nadelige

verschillen. Deze zijn op hoofdlijnen het resultaat van enerzijds hogere afschrijvingslasten en anderzijds verrekening van rente- en afschrijvingslasten met verschillende reserves. De toename van kapitaallasten voor de jaren 2021 t/m 2023 wordt veroorzaakt door het jaarlijkse investeringsniveau zoals nieuwe en geactualiseerde investeringen in de buitenruimte (vooral wegen en civiele kunstwerken).

Een andere technische wijziging betreft het uitgangspunt voor inflatie. Wijziging hiervan heeft meerjarig een gunstig effect oplopend van € 225.000 in 2020 tot € 629.000 in 2023.

Overige mutaties

De gegevens voor de kadernota zijn verzameld in april-mei. Nu we een aantal maanden langer onderweg zijn in Molenlanden is verder inzicht ontstaan in het realistisch ramen en dienden autonome ontwikkelingen nader verwerkt te worden. Dit voortschrijdende inzicht resulteerde in diverse budgetaanpassingen, zowel negatief als positief. Hierbij kunnen de uitgaven voor de Wmo worden genoemd. De ingeschatte toename van deze kosten bij de kadernota bleek door voortschrijdend inzicht te pessimistisch.

Naast de ontwikkelingen die hierboven zijn genoemd is in deze begroting het uitgangspunt gehanteerd dat eenmalige uitgaven gedekt worden uit de algemene reserve. In de kadernota ging het om een aanwending van € 600.000 voor 'Basis op orde'. In de begroting zijn nog enkele eenmalige uitgaven ten laste van de algemene reserve gebracht tot een bedrag van € 468.000 in 2020.

Bezuinigingen

Uit de kadernota bleek al de noodzaak om te bezuinigen. De uitkomst van het meerjarenperspectief laat zien dat vooral de jaren 2022 en 2023 aanzienlijk voordeliger zijn dan de kadernota aangaf, maar nog steeds is er een negatief saldo vanaf 2021. Het betekent wel dat de bezuinigingsopgave een stuk kleiner is. Wij hebben in de begroting 2020 een eerste ronde van meer technische bezuinigingen opgenomen. Daardoor, en als gevolg van een positieve bijstelling van de uitkering uit het Gemeentefonds, is het te bezuinigen bedrag nu:

Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023
Bezuinigingsopgave	-764	-1.426	-1.025

Na uw besluitvorming van 11 juli 2019 was de bezuinigingsopgave:

Bedragen x € 1.000	2021	2022	2023
Bezuinigingsopgave	-1.083	-2.709	-2.090

Zorgvuldig bezuinigen vraagt om een gedegen aanpak. Daarom is tegelijk bij deze begroting een koersdocument opgesteld, waarin de aanpak wordt geschetst om de bezuiniging te behalen. Het doel is een sluitende begroting te hebben in 2022. In de periode van november 2020 tot april 2021 gaan we hierover het gesprek aan, waarna de keuzes worden opgenomen in de Kadernota 2021. Deze wordt voor de zomer van 2020 aan de gemeenteraad ter besluitvorming voorgelegd. In de afweging over de bezuinigingen die wij nog hebben te maken, hebben wij in de conceptbegroting nog geen invulling gegeven aan de motie van 11 juli 2019 voor het weer gratis bezorgen van paspoorten. Wij vinden dat de afweging van bezuinigingen integraal gemaakt moet worden en geen verwarring mag veroorzaken bij onze

inwoners door het nu al bij voorbaat gratis te maken en later alsnog bij de bezuinigingen een andere keuze te maken.

Deze bezuinigingen kunnen invloed hebben op de in deze begroting genoemde inspanningen vanaf het jaar 2021.

Woonlasten

De lokale lasten nemen in Molenlanden in 2020 licht toe. Een meerpersoonshuishouden in een woning met een gemiddelde waarde betaalt in 2020 € 805 aan gemeentelijke belastingen. Dit betekent een stijging van minder dan 1%, dat is lager dan de inflatiecorrectie zoals vastgesteld in de kadernota van 1,5 %. De woonlasten stijgen door de inflatiecorrectie op de OZB en de rioollasten. De afvalstoffenheffing daalt licht, doordat de geraamde lasten voor afvalinzameling en -verwerking lager zijn dan op het moment van opstelling van de (meerjaren)begroting 2019 was ingeschat. Bij de Zomernota 2019 is besloten een voorziening "Afvalstoffenheffing" te vormen waarmee in de toekomst mee- en tegenvallers kunnen worden verrekend en/of de afvalstoffenheffing kan worden verlaagd. Eerst na vaststelling van de jaarrekening 2019 kan worden beoordeeld of de tarieven (voor 2021) kunnen worden verlaagd ten laste van de voorziening. Vooruitlopende op de harmonisering van het reserve- en voorzieningenbeleid wordt voorgesteld ook voor de komende jaren te werken met een voorziening die dient ter egalisatie van financiële effecten op het taakveld afval en de tarieven voor de afvalstoffenheffing.

De rioolrechten zijn hoger doordat er, conform het in het belastingbeleid Molenlanden 2019, is afgesproken dat de kostendekkendheid in 2020 van 80% naar 90% gaat. Omdat de totale rioollasten als gevolg van de renteaanpassing zijn gedaald is het tarief voor 2020 lager dan vorig jaar was ingeschat. Conform het belastingbeleid worden de rioolheffingen ingaande

2021 herzien op basis van het in 2020 nieuw vast te stellen Gemeentelijk Riolerings Plan voor Molenlanden. De compensatie van de rioollasten voor de huurders in voormalig Molenwaard blijkt complex. De corporaties zijn bereid om een tegemoetkoming aan huurders te doen, maar de invulling daarvan is juridisch ingewikkeld. Samen met de corporaties wordt gewerkt aan de realisatie van de toegezegde compensatie.

Tenslotte wijzen wij er nog op dat de hoogte van de begraafrechten ongewijzigd blijft. De reden hiervoor is dat, tot het moment dat de verordeningen zijn geharmoniseerd, de tarieven niet aangepast worden.

Wat gaan we in 2020 doen?

In 3 pagina's staat samengevat wat we in 2020 doen.
Alle activiteiten staan in de begroting 2020.

1 Wonen en leven in Molenlanden

€ 23,0 miljoen

- Opstellen en uitvoeren van een praktische woonvisie
- Realiseren Tiny Houses en nieuwe woonvormen voor senioren
- Huisvesten arbeidsmigranten
- Voorbereiden invoering Omgevingswet
- Betrekken inwoners en bedrijven bij herinrichtingsprojecten
- Verhogen biodiversiteit, meer soortenrijkdom aan flora
- Proactief optreden en harde lijn tegen (nieuwe) vormen van criminaliteit

3 Samenleven in Molenlanden

€ 37,7 miljoen

- Verbeteren jeugdhulp door preventie en meer samenwerking met bijvoorbeeld scholen
- Tegengaan van eenzaamheid en armoede
- Uitvoeren pilot huisbezoeken ouderen
- Ondersteunen mantelzorgers
- Besteden van aandacht aan dementie door bewustwording en ondersteuning
- Stimuleren gezonde leefstijl
- Samen aanpakken huiselijk geweld
- Verbeteren taalaanbod voor laaggeletterden en vluchtelingen
- Uitvoeren VN-verdrag Handicap

Verkeer en vervoer in Molenlanden 2

€ 8,6 miljoen

- Voorkomen van sluijverkeer bij grote infrastructuurprojecten
- Maken van voorstellen voor structurele verbeteringen in het wegennet
- Aandringen op beter Openbaar Vervoer
- Verbeteren Veerhalte Nieuw-Lekkerland
- Onderzoeken van een Oost-West verbinding Molenlanden
- Veiliger herinrichten woonomgeving bij onderhoud samen met inwoners
- Verminderen van verkeersonveilig gedrag

Beter omgaan met ons gebied 4

€ 8,9 miljoen

- Opstellen van een visie voor duurzame energie en aardgasvrije woningen
- Ondersteunen van duurzaamheidsinitiatieven vanuit de samenleving
- Verduurzamen van (bestaand) gemeentelijk vastgoed
- Aanbieden gratis adviesgesprek voor inwoners over energiebesparing
- Stimuleren van scheiding en hergebruik van afval
- Werken aan klimaatrobuuste inrichting van onze openbare ruimte
- Opstellen van een visie op de toekomst van het landschap

5 Werken en recreëren in Molenlanden

€ 2,1 miljoen

- Netwerk ondernemers versterken
- Stimuleren kringlooplandbouw
- Stimuleren duurzame landbouw in de regio
- Stimuleren evenementen en langer verblijf in Nieuwpoort
- Samen werken aan gebiedsmarketing
- Regie houden op toerisme Kinderdijk en verbeteren leefbaarheid. Onder andere door grip op bezoekersstromen
- Bij elkaar brengen vraag en aanbod arbeidsmarkt

Dichtbij Molenlanden 6

€ 3,4 miljoen

- Verder verbeteren persoonlijk en toegankelijke dienstverlening
- Introduceren 'MijnMolenlanden'; digitaal portal waar inwoners zaken volgen
- Uitwerken dorps- en stadsgericht werken
- Versterken regionale samenwerking
- In gesprek blijven over Samenlevingsprogramma
- Versterken verbinding en communicatie gemeenteraad met inwoners en gemeenschappen

Bedrijfsvoering

€ 13,9 miljoen

Formatie per 1.000 inwoners	5,6
Bezetting per 1.000 inwoners	5,2
Apparaatskosten per inwoner	€ 415
% externe inhuur t.o.v. totale loonsom+ inhuur externen	5%
% Overhead t.o.v. totale lasten	12,8%

Overige € 2,4 miljoen

Woonlasten 2020

meerpersoonshuishouden

De lokale lasten nemen in Molenlanden in 2020 licht toe. De woonlasten stijgen door de inflatiecorrectie op de OZB en de rioollasten. De afvalstoffenheffing daalt licht. Een meerpersoonshuishouden in een eigen woning met een gemiddelde waarde betaalt in 2020 € 805 aan gemeentelijke belastingen. Dit is een stijging van minder dan 1%.

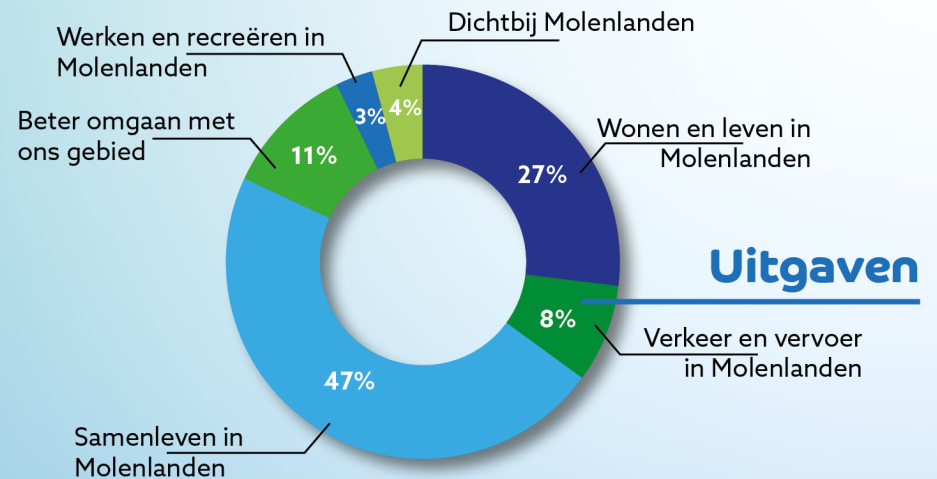
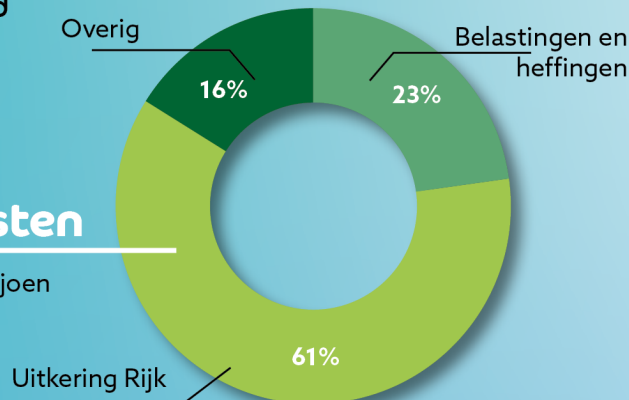
OZB	€ 296
Gemiddelde woning	
Rioolheffing	€ 213
Gemiddelde woning	
Afvalstoffenheffing	€ 296
Meerpersoonshuishouden	
Totale woonlasten	€ 805

Inkomsten en uitgaven

Hier ziet u hoe het geld over de programma's verdeeld is en waar de gemeente haar inkomsten uit krijgt.

Inkomsten

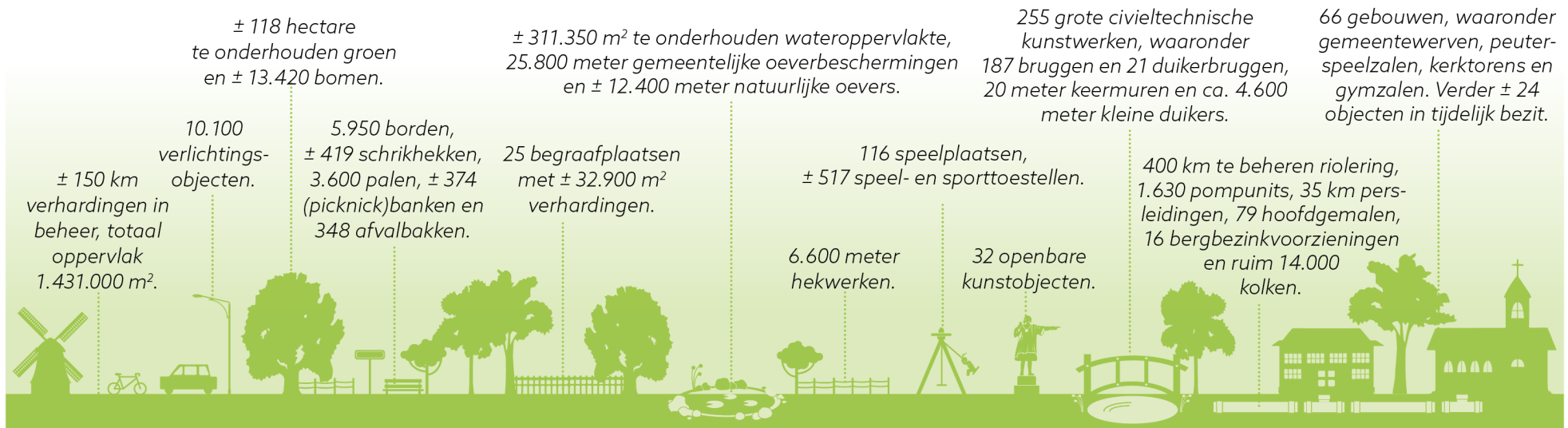
Totaal 100 miljoen

Uitgaven

Molenlanden in cijfers

Molenlanden bestaat uit 20 kernen met een totale oppervlakte van 19.159 ha. Deze cijfers geven u een inzicht waar de investeringen onder meer naar toe gaan.

Leeswijzer

De begroting is onderverdeeld in een programma-deel en een financieel deel. De programma's zijn:

1. Wonen en leven in Molenlanden;
2. Verkeer en vervoer in Molenlanden;
3. Samenleven in Molenlanden;
4. Beter omgaan met ons gebied;
5. Werken en recreëren in Molenlanden;
6. Dichtbij Molenlanden.

Per programma is omschreven wat de Molenlandse missie is en wat relevante ontwikkelingen zijn. Vervolgens is per 'sub thema' omschreven wat we willen bereiken, wat we ervoor gaan doen, met welke partners (het netwerk) en welke effect- en prestatie-indicatoren relevant zijn.

Het gaat per programma om indicatoren die gerelateerd zijn aan de doelstellingen. Per programma zijn circa twee 'Molenlandse' indicatoren opgenomen. Daarnaast zijn per programma de verplichte BBV-indicatoren opgenomen. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicomanagement zijn de verplichte financiële kengetallen opgenomen.

Het benoemen van de indicatoren bevindt zich nog in de ontwikkelfase. Niet alle indicatoren en streefwaarden kunnen nu al worden bepaald. We werken naar het meetbaar maken van de

beoogde impact die we in de samenleving willen bereiken, zodat we kunnen sturen op het behalen van bestuurlijke doelen en wettelijke taken.

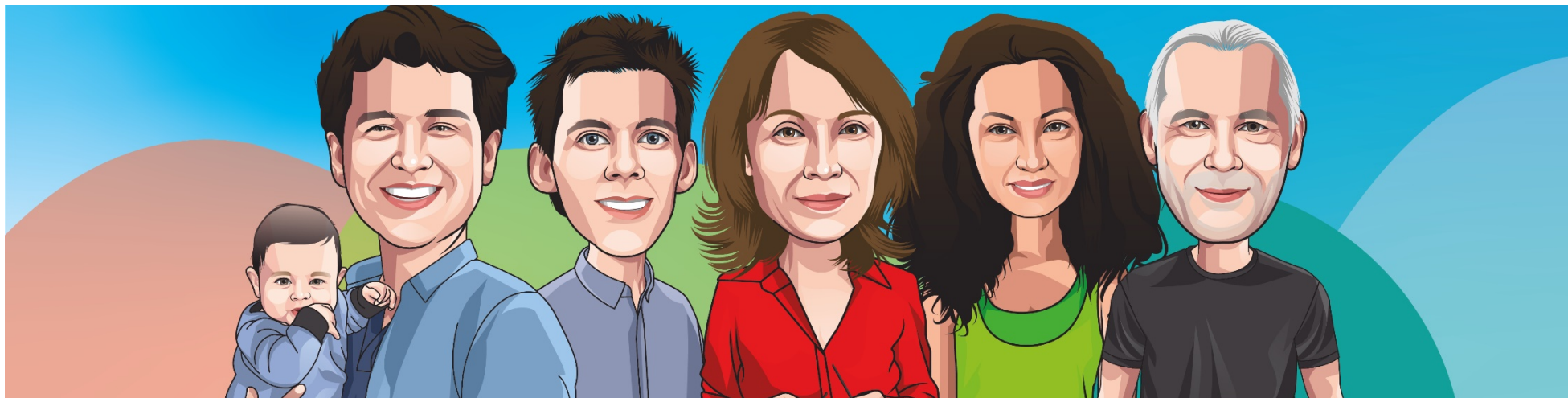
De auditcommissie heeft op 3 juli jl. aangegeven graag betrokken te willen zijn bij het opstellen hiervan. Afgesproken is dat er ruim voor het opstellen van de begroting 2021 een sessie met de auditcommissie wordt georganiseerd voor de toepassing van indicatoren en streefwaarden bij zowel de begroting als andere beleidsdocumenten.

Naast de programma's in het programmaplan wordt gerapporteerd over overhead en algemene dekkingsmiddelen. Algemene dekkingsmiddelen zijn de financiële middelen die niet specifiek aan een bepaald programma kunnen worden toegewezen. In de paragrafen staan dwarsdoorsneden van algemene beleidsterreinen.

In het financieel deel van de begroting zijn vooral de verplichte financiële overzichten opgenomen zoals het overzicht van baten en lasten, de geprognostiseerde balans en een overzicht van de reserves en voorzieningen.

1. Programma's

In dit deel van de begroting omschrijven we de programma's. De eerste begroting van Molenlanden volgt de onderwerpen uit het Samenlevingsprogramma. Onze inwoners en ondernemers hebben aangegeven wat zij belangrijk vinden voor onze gemeente. In het programmadeel staat wat het college wil bereiken en onderneemt. Samenwerking met ons netwerk brengt ons dichterbij het bereiken van de doelen, met onze inwoners en ondernemers voorop. Met het idee: alleen ga je soms sneller, maar samen komen we verder.

1.1 Wonen en leven in Molenlanden

Missie

We zetten in op een optimale leefomgeving waar mensen graag (willen) wonen, verblijven, samenleven en zich veilig voelen.

Ontwikkelingen

Wonen

De bevolkingsprognoses geven aan dat het aantal huishoudens in de gemeente tot 2030 licht groeit. Dit komt door een beperkte stijging van het aantal inwoners en door de gezinsverdunding. Vooral het aandeel ouderen stijgt binnen de gemeente. Om de huishoudensgroei op te vangen is de komende jaren nieuwbouw nodig. Minstens zo belangrijk is aandacht voor de bestaande woningvoorraad. De huidige voorraad bestaat vooral uit eengezinswoningen, terwijl het aandeel kleine huishoudens toeneemt. De bestaande voorraad is op de langere termijn niet

zonder meer geschikt. We moeten het woningaanbod aanpassen. Ook vinden we het belangrijk om de bestaande woningvoorraad te verduurzamen.

Onze inwoners en het gemeentebestuur vinden het thema wonen één van de prioriteiten. We gaan over tot actie om zo snel mogelijk passende woningen te realiseren.

Molenlanden heeft net als andere overheden te maken met de gerechtelijke uitspraak over de uitstoot van stikstof. Zolang er geen nieuwe aanpak is, loopt een flink aantal ruimtelijke ontwikkelingen vertraging op. Dit raakt ook de woningbouw en de versnellingsopgave.

Leefomgeving

We verwachten dat de Omgevingswet op 1 januari 2021 in werking treedt. De wet is een belangrijke ontwikkeling in de fysieke leefomgeving. Men zegt wel dat invoering 20% juridisch

is en 80% werkwijze en cultuur. Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Zo ontstaat meer ruimte voor het initiatief samen met meer verantwoordelijkheden voor de initiatiefnemer. Het eerste plan van aanpak Omgevingswet dateert van oktober 2018. In het eerste kwartaal van 2020 leggen we een plan van aanpak Omgevingswet deel 2 aan de raad voor. Dit plan bevat alle acties om te voldoen aan de wet. Op een aantal onderdelen leggen we de lat hoger, bijvoorbeeld waar het gaat om de kernwaarden van de gemeente Molenlanden.

We zijn gestart met verschillende pilots en acties. Eén daarvan is het opstellen van zogenaamde 'spelregels voor participatie'. In Molenlanden staat de burger centraal en vinden we participatie belangrijk. Daarom willen we helder in beeld hebben wat we hiermee bedoelen. Vooral waar het gaat om ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Ook bij het versnellen van woningbouwontwikkelingen is het belangrijk om inzicht te hebben in keuzes en gelijke verwachtingen. Wie is verantwoordelijk, welk niveau van participatie en voor welk onderdeel van het plan? De 'spelregels voor participatie' geven antwoord op deze vragen. Deze bespreken we in het eerste kwartaal van 2020 met de raad. Na bespreking leggen we de spelregels voor ter vaststelling.

Sport

Landelijke tendensen die we ook in Molenlanden zien, zijn de afname van motorische vaardigheid van kinderen. En er zijn groepen mensen die nooit sporten. Sportaccommodaties zijn niet altijd bezet. De klassieke sportvereniging komt verder onder druk te staan doordat ledenaantallen teruglopen en het aantal vrijwilligers afneemt.

Respectvol omgaan met elkaar binnen en buiten het veld is iets anders dat aandacht van onze samenleving vraagt.

Veiligheid

Molenlanden is een relatief veilige gemeente. Dit willen wij graag zo houden. In 2020 vragen we specifiek aandacht voor zelfredzaamheid. Dit wordt steeds belangrijker nu oudere inwoners langer zelfstandig thuis blijven wonen. Andere onderwerpen die we belichten zijn 'langdurige stroomuitval', 'digitale verstoring' en 'overstromingen in de Alblasserwaard'. Voorbeelden van incidenten die een zeer grote impact kunnen hebben op de samenleving.

Het is van belang om een goed getrainde professionele crisisorganisatie te hebben als er incidenten zijn. Molenlanden levert ook in 2020 een bijdrage aan de regionale crisisorganisatie.

Ondermijning

In onze gemeente komen er nieuwe vormen van criminaliteit voor zoals ondermijning. We willen een waterbedeffect voorkomen, dat ontstaat als we niet direct met andere gemeenten maatregelen nemen. Het is nodig om alert te zijn en om op nieuwe ontwikkelingen in te blijven spelen. We ervaren een toename van complexe dossiers van overlast gevende situaties. Ook in Molenlanden zijn er personen met verward gedrag. We werken nauw samen aan oplossingen met diverse partijen zoals de politie en woningcorporaties. Een ontwikkeling daarbij is de Wet Verplichte GGZ (WVGGZ) die vanaf 1 januari 2020 ingaat. De wet heeft veel effect op onze werkwijze rondom gedwongen zorg en personen met verward gedrag. Een (regionaal) gemeentelijk meldpunt is noodzaak bij deze nieuwe werkwijze.

Als er overlast van jongeren is, is dat van grote invloed op een buurt. De komende periode werken we aan versterking en verbreding van de aanpak om overlast te beperken.

Wat willen we bereiken?

Het woningaanbod op peil brengen om beter aan te laten sluiten op de vraag, waarbij rekening wordt gehouden met de kwaliteiten van ons gebied. (A1)

Wat gaan we ervoor doen?

- Opstellen en starten met uitvoeren van een praktische woonvisie. Daarin is aandacht voor de behoefte, rolneming, strategie en een actieplan om zo snel en goed mogelijk passend woningaanbod te realiseren. (A.1.1)
- Gezien de krapte op de woningmarkt zetten we in op het versnellen van woningbouw in Molenlanden, waarbij rekening wordt gehouden met de behoefte en de kwaliteiten van ons gebied. (A1.2)
- Maken prestatieafspraken met de woningbouwcorporaties en huurdersverenigingen over hun bijdrage aan het gemeentelijke woonbeleid. (A.1.3)
- Faciliteren initiatieven voor het realiseren van tijdelijke woningen (pilot Tiny Houses) en nieuwe woonvormen voor onder andere senioren (A.1.4)
- Uitvoering van de Toekomstvisie Recreatieparken, waarbij de twee recreatieparken in Giessenburg worden getransformeerd naar buurtschappen. (A1.5)
De Omgevingsverordening van de provincie staat dit niet toe. Mogelijkheden worden gezien om dit wel mogelijk te maken.
- Uitvoeren van het beleidskader voor de huisvesting van arbeidsmigranten. (A 1.6)
- Onderzoeken of uitbreiding van standplaatsen voor woonwagens nodig en mogelijk is. (A.1.7)
Dit om te voldoen aan het beleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid van het ministerie.

Netwerk

Inwoners, ontwikkelaars, woningcorporaties, huurdersverenigingen, regiogemeenten, provincie, waterschap.

A. Ruimtelijke Ordening

Wat willen we bereiken?

Optimale kwaliteit van de ruimtelijke inrichting van Molenlanden. (B.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- Voorbereiden invoering Omgevingswet
De Omgevingswet bundelt en moderniseert alle wetten voor de leefomgeving. Vanaf 2021 treedt de wet in werking. Deze moet ervoor zorgen dat het omgevingsrecht inzichtelijker wordt voor burgers, ondernemers en overheden. Er komen minder regels en is meer ruimte voor initiatieven. (B.1.1)

Netwerk

Inwoners, professionele partijen, omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid, dienst Gezondheid en Jeugd, Veiligheidsregio, provincie, waterschap, omliggende gemeenten, VNG.

B. Openbaar groen

Wat willen we bereiken?

Een buitenruimte waarin onze inwoners en bezoekers zich comfortabel en veilig voelen. We hebben aandacht voor voldoende groen, water, speelgelegenheid en sociale veiligheid.

Wat gaan we ervoor doen?

- Betrekken inwoners en bedrijven bij (her)inrichtingsprojecten. (C.1.1)

Inwoners hebben invloed op de (inrichting van de) woonomgeving. Een “gezonde wijkaanpak” zorgt voor wijken die leefbaar zijn en dit nodigt uit tot gezond gedrag.

- Verhogen biodiversiteit, door het vergroten van de soortenrijkdom aan flora (C. 1.2)
We maken vooraf een inventarisatie (nulmeting) zodat we weten waar we aan de slag moeten gaan.

- Harmoniseren beheerplannen openbaar groen en begraafplaatsen. (C.1.3)
Naast de beheerplannen vindt ook voor openbaar groen een harmonisatie plaats van de bomenverordening. Ook is harmonisatie voor de bedrijfsvoering en de verordening begraafplaatsen ingepland.

- Starten project Duurzame Buitenruimte (C 1.4)
Onder duurzame buitenruimte verstaan we het toepassen van duurzame materialen in de Buitenruimte. En het gaat om het uitvoeren van duurzame maatregelen die voortvloeien uit klimaatadaptatie (zoals bijvoorbeeld vergroening). We bekijken vooraf welke herinrichtingsprojecten in aanmerking komen voor deze aanpak.

Netwerk

Inwoners, dorpsberaden/klankbordgroepen, woningbouwcoöperaties, politie, brandweer, waterschap Rivierenland, omgevingsdienst, marktpartijen (advies- en ingenieursbureaus, aannemers en dergelijke).

C. Sport

Wat willen we bereiken?

Zoveel mogelijk deelnemers aan sportactiviteiten zodat we een impuls geven aan gezondheid en sociale cohesie (D.1)

Wat gaan we ervoor doen?

Onderzoeken hoe sport in Molenlanden is georganiseerd en welke sportvoorzieningen daarvoor ingezet worden. (D.1)
Het onderzoek betalen we via deelname aan het Nationaal sportakkoord. Het doel van dit Sportakkoord is dat iedereen plezier in sport van hebben. Het onderzoek start in 2020 en loopt tot en met 2022.

Netwerk

(Potentiële) sporters in de gemeente, sportclubs in de gemeente, NOC*NSF.

E. Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

- Het zelfredzamer maken van de doelgroep 'verminderd zelfredzamen ouderen van 65+ die thuiszorg inkopen' (E.1)
- Een betere preparatie van de regionale crisisorganisatie op de onderwerpen 'langdurige stroomuitval' en 'digitale verstoring' (E.2)
- Een beter inzicht op de effecten van een overstroming binnen de Alblasserwaard (Molenlanden) (E.3)
- Tegengaan actuele/nieuwe vormen van criminaliteit zoals ondermijning, cybercrime en woon- en adresfraude met het oog op een veilige samenleving. (E.4)
- Sluitende aanpak bij complexe dossiers van overlast gevende personen of personen met verward gedrag (E.5)
- Een integrale aanpak op het gebied van jongeren met daarbij versterking en verbreding van de inzet (E.6)
- Duidelijke kaders en doelstellingen op het gebied van veiligheid, vergunningverlening en handhaving binnen ruimtelijke ordening, bouw- en woningtoezicht, APV & bijzondere wetten (E.7)

Wat gaan we ervoor doen?

- Bijdragen aan het opstellen van een regionale menukaart verminderd zelfredzamen (E.1)
- Een bijdrage leveren aan de regionale verdieping op de onderwerpen 'langdurige stroomuitval' en 'digitale verstoring'. Naar verwachting komt dit tot uiting in het opstellen van continuïteitsplannen voor de Veiligheidsregio en de onderliggende gemeente (E.2.1)
- Door vertalen van de inzichten voortkomend uit de impactanalyse Alblasserwaard in het kader van het Project Water en Evacuatie in concreet beleid (E.3.1)

- Opstellen van een hoogwaterbestrijdingsplan Buitendijks gemeente Molenlanden (E.3.2)
- Informeren en trainen van inwoners, ondernemers en medewerkers. Proactief optreden en continueren van een harde lijn tegen genoemde (nieuwe) vormen van criminaliteit (E.4.)
- Intensief samenwerken met de diverse partijen zoals de politie, woningcorporaties en GGZ en het inrichten van een (regionaal) gemeentelijk meldpunt m.b.t. de Wet verplichte GGZ (E.5)
- Jongerenaanpak versterken en de verschillende betrokken partijen laten komen tot een integrale samenwerking zowel binnen gemeente als op werkgebied (E.6).
- Opstellen en hanteren handhavingsbeleid (E.7.1.)
- Harmoniseren Winkeltijdenverordening (E.7.2.)
- Opstellen en afronden van het Veiligheidsprogramma (E.7.3.)
In 2019 is met de opstelling gestart, in de komende maanden en 2020 vindt afstemming plaats met veiligheidspartners en inwoners.

Netwerk

Politie, inwoners, woningbouwcorporaties, Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid, Regionale Ambulance Voorziening Zuid-Holland Zuid, Waterschap Rivierenland, Rijkswaterstaat, Stichting Salvage en Defensie.

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Realisatie 2019	Streefwaarde 2023	Bron
Aantal nieuwe woningen			Op grond van nog op te stellen woonvisie
Tevredenheid inwoners over de openbare ruimte	*)		'Leefbarometer'
Veiligheidsbeleving inwoners (1x per 2 jaar)	*)		Veiligheidsmonitor

*) Wordt nog nader bepaald.

BBV – indicatoren

Indicator	Berekend	MLL	NL
Verwijzingen Halt	per 1000 inw 2018 (12-17 jr)	84	119
Winkeldiefstallen	per 1000 inw 2018	0,1	0,2
Geweldsmisdrijven	per 1000 inw 2018	1,7	4,8
Diefstal uit woningen	per 1000 inw 2018	0,8	2,5
Vernieling	per 1000 inw 2018	2,4	5,4
Percentage niet sporters	Inw. ouder dan 18 jaar	57,4	48,7
Nieuwe woningen	per 1000 woningen	7,3	7,2
Demografische druk	Perc 0-20 jr en 65+ tov 20-65 jr 2019	81,1	69,8
Gemiddelde WOZ-waarde	Woningen 2018	263	230
Gemeentel. Woonlasten eenpersoonshuishouden	Euro 2019	640	669
Gemeentel. Woonlasten meerpersoonshuishouden	Euro 2019	798	740

Actuele kader stellende beleidsnota's

- Algemene Plaatselijke Verordening
- Drank & horecaverordening
- Winkeltijdenverordening
- Woonvisie Giessenlanden (2016)
- Meerjarenperspectief Wonen Molenwaard - december 2013, herijkt op 4 juli 2017
- Beheerplannen:
 - Wegen 2017-2021
 - Beheerplan openbare verlichting 2015-2019
 - Beheerplan bruggen en duikers 2017-2027
 - Gemeentelijk Rioleringsplan Giessenlanden 2015-2019 (GRP)
 - Baggerplan 2014-2024
 - Uitvoeringsplan oeverbescherming Giessenlanden 2016-2020
 - Groenbeheerplan 2014-2017
 - Speelplaatsenbeheerplan 2009-2018
 - Beheerplan begraafplaatsen 2015-2024
 - Beheerplan Gebouwen 2016-2035 2)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 min bedragen zijn inkomsten	2019	2020	2021	2022	2023
A. Lasten	28.488	21.501	20.408	19.747	19.724
B. Baten	10.439	9.259	9.282	7.678	7.262
C. Mutaties reserves	-6.120	-594	574	-263	-510
Totaal Programma 1	11.930	11.648	11.700	11.806	11.592

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensivering opgenomen waarvoor in de kadernota

extra middelen waren opgenomen. Deze extra middelen worden ingezet voor:

- Starten met uitwerking ruimtelijke perspectieven Bleskensgraaf/Molenaarsgraaf, Brandwijk/Ottoland, regiefunctie Centrumontwikkeling Streefkerk;
- Opstellen woonvisie;
- Coördinator ten behoeve van versnelling woningbouw;
- Invoering Omgevingswet;
- Woonwagenbeleid en standplaatsen.

1.2 Verkeer en vervoer in Molenlanden

Missie

We houden Molenlanden via weg, water en spoor goed bereikbaar. Ook waarborgen we de verkeersveiligheid binnen en buiten de kernen.

Ontwikkelingen

Er zijn grote landelijke en regionale infrastructurele ingrepen in ons gebied gepland. Deze ingrepen hebben invloed op onze bereikbaarheid. Voorbeelden zijn de verbreding van de A27, aanpassing van de kruising N3/N214/A15 en grote infrastructurele projecten op provinciale- en waterschap wegen. We zoeken afstemming met anderen, zodat ons gebied bereikbaar blijft.

Ook nemen we maatregelen om overlast door sluipverkeer te beperken voor onze omgeving. We moeten vooruitkijken en

inspelen op innovaties. Goed en aansluitend openbaar vervoer kan bijdragen aan het beperken van sluipverkeer. We stimuleren het gebruik en nieuwe manieren van mobiliteit, zoals ketenvervoer. We zien digitale bereikbaarheid als belangrijk middel om vervoersbewegingen te verminderen (thuiswerken). Zie ook programma 1.5 Werken en recreëren in Molenlanden.

De technologische ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit gaan snel. Denk aan autodelen, een ov-fiets of zelfrijdende voertuigen. Daarbij leggen we steeds eenvoudiger de verbinding tussen de vervoersvraag en de beschikbaarheid van vervoer. De smartphone is daarbij een belangrijk instrument.

We geven een impuls aan duurzaamheid met het verminderen van vervoersbewegingen en de omslag naar elektrisch rijden.

A. Bereikbaarheid

Wat willen we bereiken?

- Ons gebied veilig en bereikbaar houden via weg en water (A.1.)
- Openbaar vervoer passend bij het gebied (A.2.)
- Verbetering van vervoer over water (A.3.)
- Optimaliseren veilige doorstroming verkeer (A.4.)

Wat gaan we ervoor doen?

- Afspraken maken met de wegbeheerders van het Rijk, de Provincie, het Waterschap en andere gemeenten over het ontwerp, de planning en de wijze van uitvoering van grote infrastructurele projecten (A.1.1.)
- Vervaardigen van een wegenstructuurkaart waarmee we zicht krijgen op knelpunten in het wegennet. (A.1.2.)
- Verminderen sluipverkeer door maatregelen te nemen. Dit doen we na inventarisatie van de knelpunten en in samenwerking met politie, inwoners en andere wegbeheerders (A.1.3.)
- Blijven overleggen met provincie en Qbuzz over de inzet en verbetering van het Openbaar Vervoer. Zij zijn opdracht(concessie)gever en concessienemer (Qbuzz) voor verbetering van het Openbaar Vervoer. Bij grootschalige infrastructurenprojecten afstemmen dat Molenlanden bereikbaar blijft voor het ov en waar nodig extra inzet van ov. (A.2.1.)
- Onderzoeken mogelijkheden om ketenmobiliteit te verbeteren en waar mogelijk te faciliteren. (A.2.2)
Voorbeelden zijn: goede parkeervoorzieningen van fietsen bij veelgebruikte ov-halten, carpoolplaatsen, vervoershubs.
- Verbeteren veerhalte in Nieuw-Lekkerland, waarbij we de ponton en loopbrug vernieuwen en de parkeermogelijkheden uitbreiden. (A.3.1.)

- Overleggen met de provincie over het realiseren van een waterverbinding over de Lek. (A.3.2.)
- Onderzoeken mogelijkheid van een Oost-Westverbinding (A.4.1.)
- Voorbereiden herinrichting Molenstraat Kinderdijk/Lekdijk om de doorstroming en veiligheid van de weggebruikers (waaronder inwoners en toeristen) te verbeteren. (A.4.2.)
- Harmoniseren verkeers- en vervoersbeleid. (A.4.3.)

Netwerk

Rijk, Provincie, Rijkswaterstaat, Waterschap Rivierenland, Inwoners, Qbuzz, Waterbus, (regio)gemeenten

B. Verkeersveiligheid

Wat willen we bereiken?

- Een verkeersveilige woonomgeving (B.1.)
- Verminderen van verkeersonveilig gedrag. (B.2.)

Wat gaan we ervoor doen?

- Treffen van maatregelen die de verkeersveiligheid verbeteren bij groot onderhoud van verhardingen. (B.1.1.)
Dit opnieuw inrichten van de openbare ruimte voeren we uit in overleg met de inwoners.
- Uitvoeren programma verkeersveiligheid samen met de deelnemende gemeenten in regionaal verband. (B.2.1.)
Dit programma is gericht op educatie en gedragsbeïnvloeding. Met veel aandacht voor jongeren, maar ook voor ouderen. Bijvoorbeeld School op Seef, Landbouwvoertuigen in het verkeer, E-fietstrainingen.

Netwerk

Regiogemeenten, Politie, bewoners, andere wegbeheerders.

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Uitkomst 2017		Uitkomst 2018		Bron
	Alle wegen	Gemeen- telijke wegen	Alle wegen	Gemeente- lijke wegen	
-Ongevallen	209	49	210	46	CBS
-Gewonden	37	9	37	9	CBS
-Doden	2	0	0	0	CBS
Afname knelpunten wegnnet	*)				Inventari- satie Intern

*) wordt nog nader bepaald.

Actuele kader stellende beleidsnota's

- GVVP gemeente Molenwaard vastgesteld op 17.03.2017
- GVVP gemeente Giessenlanden vastgesteld op 08.12.2015

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 min bedragen zijn inkomsten	2019	2020	2021	2022	2023
A. Lasten	9.306	6.028	6.257	7.134	7.370
B. Baten	403	230	230	230	230
C. Mutaties reserves	- 1.547	1.847	1.841	1.262	1.244
Totaal Programma 2	7.356	7.646	7.869	8.167	8384

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensivering opgenomen waarvoor in de kadernota extra middelen waren opgenomen. Deze extra middelen worden ingezet voor:

- maatregelen tegen sluijverkeer;
- extra formatie beheer buitenruimte;
- verkeerskundig medewerker voor 2020;
- verbeteren veerhalte Nieuw-Lekkerland;
- voorbereiding herinrichting Molenstraat Kinderdijk.

1.3 Samenleven in Molenlanden

Missie

“Gelijke kansen voor iedereen”. In onze samenleving zijn alle inwoners even belangrijk, telt iedereen mee en neemt iedereen naar eigen kunnen deel: een inclusieve samenleving.

Ontwikkelingen

We nemen een aantal ontwikkelingen waar. We zien dat welvaart en gezondheid toenemen. Tegelijkertijd zien we dat de maatschappelijke achterstand van een kwetsbare groep mensen groter wordt. Steeds meer inwoners doen een beroep op zorgprofessionals. De vraag neemt vooral toe bij de jeugd en betreft vooral diagnostiek, ondersteuning en begeleiding. De zorgvragen worden ook complexer.

De extramuralisering gaat door. Dit is het verminderen van intramurale plaatsen; 24-uurs zorg in instellingen met een

intensieve zorg- en begeleidingsbehoefte. Deze extramuralisering leidt tot een toename van de vraag naar bijzondere woonvormen; voor ouderen maar ook voor jonge(re) inwoners met een begeleidingsbehoefte.

De komende 15 jaar hebben we te maken met een ‘dubbele vergrijzing’. Het aantal ouderen in onze gemeente groeit én ouderen worden gemiddeld ouder. De behoefte aan mantelzorg en de vraag naar informele zorg neemt toe. We vragen inwoners zelfverantwoordelijkheid te nemen. Dit vergt veel van onze inwoners en hun naasten. Zij proberen werk, gezin en zorg in een goede werk-privé balans te combineren. De vraag is hoe lang dit houdbaar is. Goede bijstand en waar nodig een vangnet zijn dan ook onmisbaar.

Als gevolg van deze ontwikkelingen stijgen de kosten voor zorg en ondersteuning. Diensten en voorzieningen worden duurder. Ingrijpen is aan de orde. Molenlanden werkt aan een treffende en integrale aanpak. Voorkomen is beter dan genezen. Inzet op preventieve initiatieven blijft van belang. Als er hulp nodig is, redeneert Molenlanden vanuit wat van belang is voor haar inwoners. Hier zoeken wij de beste vorm van organiseren bij. Vorm volgt inhoud. Waarbij we de operationele kosten zo beperkt mogelijk willen houden. Een discussie die het komende jaar van groot belang is in de regio, met onze partners Avres en de Dienst Gezondheid en Jeugd en met de gemeenteraad.

A. Opvoeden en Opgroeien

Wat willen we bereiken?

- Jeugdigen ontvangen de juiste ondersteuning (preventief en op maat) op het gebied van hulp en onderwijs. (A1)
- Minder inzet van (zware) jeugdhulp. (A2)
- Passende verdeling van taken en middelen op regionaal (Zuid- Holland Zuid) en lokaal niveau. (A3)

Wat gaan we ervoor doen?

- Voorbereiden van het actieprogramma Kansrijke Start door het vormen van lokale coalities met partijen uit de geboortezorg en de jeugdgezondheidszorg (JGZ). (A 1.1.) *We inventariseren welke problemen er spelen binnen de eerste 1000 dagen van een kind (-9 maanden tot 2 jaar). Deze periode is cruciaal voor een goede start van een kind en een belangrijke voorspeller van problemen op latere leeftijd. Dit vormt het uitgangspunt voor onze aanpak Kansrijke Start.*
- Bevorderen van het gebruik van opvoedondersteuning door sociale teams en de jeugdgezondheidszorg. (A.1.2.) *Jeugdprofessionals uit het Sociaal Team verlenen waar*

mogelijk zelfhulp, in plaats van doorverwijzing naar specialistische jeugdhulp.

- Uitwerken lokaal preventieplan in samenspraak met o.a. Stichting Welzijn Molenlanden, GiGa Molenlanden, jeugd- en jongerenwerk en het onderwijs. (A.1.3.)
- Versterken jeugdmodule (A.2.1.) *Per subteam Sociaal Team (West, Midden, Oost) is er een jeugdprofessional GGZ beschikbaar. Deze jeugdprofessional GGZ heeft een verbindende rol tussen huisartsen en het Sociaal Team.*
- Proactieve rol nemen in het regionale aanjaagteam. (A.3.) *We geven sturing aan de verdeling van taken en middelen in de regio Zuid Holland Zuid. We doen dit vanuit een integrale visie op het sociaal domein. Deze sturing bedden we tijdig in de eigen organisatie in.*

Netwerk

Scholen, peuterspeelzaalwerk, kinderopvang, samenwerkingsverbanden onderwijs, leerplicht en voortijdig schoolverlaten, de sociaal teams, het sociaal loket, huisartsen, (sport)verenigingen, GiGa Molenlanden, Stichting Welzijn Molenlanden, welzijnsstichtingen, Serviceorganisatie Jeugd Zuid-Holland Zuid, Stichting Jeugdteams Zuid-Holland Zuid, Stichting Buurtgezinnen, Careyn jeugdgezondheidszorg, zorgaanbieders, gemeenten jeugdhulpregio Zuid-Holland Zuid, betrokken inwoners, adviesraden, Huizen van de Waard en dorpskamers, maatschappelijke organisaties, kerken, GGD, politie, woningbouwcorporaties, huisartsen, Avres, Stichting Leergeld, Philadelphia, Bibliotheek aan Zet, Stichting Lezen en Schrijven, Da Vinci college, Elysio, lokale Kringloopwinkels, Schuldhulpmaatje, Stichting OBAF, Vluchtelingenwerk.

B. Welzijn & Samenleving

Wat willen we bereiken?

- Minder inwoners (zowel jeugdigen als ouderen) ervaren een gevoel van eenzaamheid. (B.1.)
- Mantelzorgers voelen zich ondersteund. (B.2.)

Wat gaan we ervoor doen?

- Verkennen van oorzaken en problemen die eenzaamheid opleveren om daarmee eenzaamheid verder tegen te gaan, samen met de samenwerkingspartners. (B.1.1.)
- Starten met een pilot in twee kernen voor het brengen van huisbezoeken aan ouderen. (B.1.2.)

Na evaluatie maken we in 2021 een afweging voor een nadere aanpak. Stichting Welzijn Molenlanden coördineert het huisbezoek voor ouderen met inzet van lokale welzijnsorganisaties.

- Creëren van een passend aanbod aan ondersteuning voor mantelzorgers en (respijt-)voorzieningen (B.2.1.)
- Inrichten van een laagdrempelig steunpunt mantelzorg op verschillende locaties in de gemeente. (B.2.2.)
Met Stichting Welzijn Molenlanden onderzoeken we de invulling van het steunpunt.
- Aanbieden van training omgaan en herkennen van dementie (B.2.3.)

Netwerk

Het sociale leven kent geen schotten. We werken integraal. Zie daarom het netwerk behorend bij thema A.

C. Gezondheid & Veiligheid

Wat willen we bereiken?

- Meer inwoners hebben een gezondere manier van leven, waarbij we ons vooral richten op jongeren. Sport (bewegen) is onlosmakelijk verbonden aan gezondheidsbevordering, als middel en instrument. Dit is een samenspel van programma 1 en 3. Dit vult elkaar aan. (C.1.)
Minder huiselijk geweld en kindermishandeling. (C.2.)
- Inwoners met GGZ-problematiek vangen we zoveel mogelijk thuis op met de juiste zorg. (C.3.)

Wat gaan we ervoor doen?

- Aanpak gecombineerde leefstijl interventie, gezonde scholen en gezonde kantines/sportlocaties in samenwerking met scholen en sportverenigingen. (C.1.1.)
Gekoppeld hieraan het bieden van ondersteuning.
- Opstellen beleid gezondheidsbevordering en -bescherming als onderdeel van het integraal meerjarenbeleidsplan Sociaal Domein. (C.1.2.)
- Intensiveren samenwerking tussen de Sociale Teams en Veilig Thuis met betrokken lokale en netwerkpartners op niveau Zuid Holland Zuid. (C.2.1)
Dit doen we vanuit de aanpak 'Geweld hoort nergens thuis'.
- Implementeren van de Wet verplichte Geestelijke GezondheidsZorg en het organiseren van de daarvoor nodige zorg. (C.3.1)

Netwerk

Het sociale leven kent geen schotten. We werken integraal. Zie daarom het netwerk behorend bij thema A.

D. Participatie & Integratie

Wat willen we bereiken?

- Armoede en laaggeletterdheid verminderen door vergroten van de basisvaardigheden van inwoners (D1)
- Een passend aanbod aan minimabeleid en schuldhulpverlening. (D2)

Wat gaan we ervoor doen?

- Vergroten deelname aan lokale participatieprojecten zoals 'Jij bent in beeld'. (D1.1)
- Verbeteren van het taalaanbod voor laaggeletterden en vluchtelingen. (D1.2)
- Onderzoeken armoedebelief en vergroten (zo nodig) van het aanbod minimabeleid en schuldhulpverlening. (D2.1)

Netwerk

Het sociale leven kent geen schotten. We werken integraal. Zie daarom het netwerk behorend bij thema A.

E. Thema Inclusief & Wonen

Wat willen we bereiken?

- De positie van mensen met een beperking verbeteren. (E1)
- Inwoners kunnen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen in een passende woonruimte. Wanneer dat niet meer kan zijn er opvangmogelijkheden, bij voorkeur lokaal en binnen de eigen sociale omgeving. (E2)

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering geven aan het VN-verdrag Handicap op onderwerpen als bewustwording, (fysieke en sociale) toegankelijkheid, participatie, Wmo, wonen en arbeid. (E1.1)

- Zorgen voor een goede en veilige leefomgeving door gebouwen en openbare ruimte toegankelijker te maken. (E.1.2)
- Zorgen voor goede welzijnsvoorzieningen voor alle inwoners, dus ook voor mensen met een geestelijke of fysieke beperking. (E.1.3)
Bijvoorbeeld, inloopvoorzieningen, Alzheimer trefpunt Molenlanden
- Zorgen voor passende dan wel alternatieve woonvormen. (E. 2.1)
De gemeente bouwt zelf geen woningen, maar we faciliteren vooral initiatieven van derden. Denk daarbij aan initiatieven van woningbouwcorporaties, zorginstellingen en particuliere initiatieven, zoals bijvoorbeeld Knarrenhof, Langer Thuis.
- Zorgen voor algemene en individuele voorzieningen om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven (E. 2.2).

Netwerk

Het sociale leven kent geen schotten. We werken integraal. Zie daarom het netwerk behorend bij thema A.

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Realisatie 2019	Streefwaarde 2023	Bron
Aantal mensen met ervaren eenzaamheid	35%(2016)	32%	Gezondheids monitor
Aantal verwijzingen vanuit de huisarts naar specifieke Jeugdhulp	519 (2018) Van totaal: 48 % medisch verwijzers(2018)	400 (afhankelijk van totaal) Van totaal:	Service organisatie Zuid-Holland Zuid

Verhouding aantal verwijzingen naar spec. Jeugdhulp	26% jeugdteam (2018)	37 % medisch verwijzers(2018) 37% jeugdteam (2018)	
Overbelasting mantelzorger neemt af	14,4 % (2016)	12 %	Gezondheidsmonitor
Aantal gerealiseerde woon-zorg initiatieven	0	1	Intern
Deelnemers participatieprojecten ervaren een vergroting van hun participatiemogelijkheden en basisvaardigheden.	*)	*)	Kwalitatief onderzoek start in 2020

*)Wordt nog nader bepaald.

BBV-indicatoren

Indicator	Hoe berekend	MLL	NL
Absoluut verzuim	Per 1000 inw. 5-18 jr. 2017	0,5	1,82
Relatief verzuim	Per 1000 inw. 5-18 jr. 2017	22,9	26,6
Vroegtijdige schoolverlaters. VO/MBO zonder startkwalificatie	Percentage leerl. 12-23 jr. 2016-2017	1,3	1,9
Kinderen in uitkeringsgezin	Percentage kinderen tot 18 jaar 2015	2,3	6,6
Werkloze jongeren	Percentage 2015 jongeren 16-22 jaar	0,8	1,5

Arbeidsparticipatie	Percentage werkenden t.o.v. beroepsbevolking 2018	70,4	67,8
Personen met een bijstandsuitkering	Per 10.000 inw 18 jr en ouder 2 ^e 2018	12,5	39
Lopende re-integratievoorziening	Per 10.000 inw 15-65 jr 2018	14,1	30,5
Jongeren met jeugdhulp	Percentage alle jongeren tot 18jr 2018	9,4	10,4
Jongeren met jeugdbescherming	Percentage alle jongeren tot 18jr 2018	1,1	1,1
Jongeren met delict voor de rechter	Percentage jongeren 12-21 jarigen	0,62	1,45
Jongeren met jeugdreclassering	Percentage jongeren 12-21 jr. 2015	N.B	0,3
Cliënten met maatwerkarrangement WMO	Per 10.000 inwoners	26	59

Actuele kader stellende beleidsnota's

- Meerjarenbeleidsplan 2016-2019
- Samen voor gezond
- Subsidieverordening
- Verordening Leerlingenvervoer gemeente Molenlanden 2019
- Beleidsregels bekostiging lokaal bewegingsonderwijs nadere regels beschermd wonen en opvang
- Beleidsregels bekostiging lokaal bewegingsonderwijs
- Verordening en nadere regels beschermd wonen en opvang 2018
- Verordening en nadere regels maatschappelijke ondersteuning 2019
- Verordening huisvesting onderwijs

- Verordening op de kinderopvang
- Verordening op de onderwijshuisvesting
- Verordening, beleids- en nadere regels jeugdhulp Molenlanden 2019
- Verordening adviesorganen

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 min bedragen zijn inkomsten	2019	2020	2021	2022	2023
A. Lasten	37.674	37.702	37.035	36.685	36.757
B. Baten	7.481	7.522	7.011	7.011	7.011
C. Mutaties reserves	-526	-1.109	-813	-713	-612
Totaal Programma 3	29.667	29.071	29.211	28.961	29.134

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensivering opgenomen waarvoor in de kadernota extra middelen waren opgenomen. Deze extra middelen worden ingezet voor:

- Bijdrage WMO-voorzieningen
- Bijdrage Avres
- Bijdrage Dienst Gezondheid en Jeugd
- Stichting Welzijn
- Uitbreiding bbs Bleskensgraaf

De meerjarige uitkomst wordt daarnaast beïnvloedt door het gefaseerd afbouwen van de onttrekking uit de reserve sociaal domein, een noodzakelijke aanpassing, met € 100.000 vanaf 2020 tot het eindbedrag van € 400.000 in 2023 is bereikt.

1.4 Beter omgaan met ons gebied

Missie

Een energieneutraal, circulair en een klimaat robuust Molenlanden. Behoud (en verrijking) van ons landschap. Een voedzame bodem als basis voor een eerlijke voedselketen.

Ontwikkelingen

Het klimaat verandert. Als gevolg van de uitstoot van broeikasgassen stijgt op aarde de temperatuur en daarmee ook de zeespiegel. De kans op droogte én op extreme neerslag neemt toe. We wonen en leven in een polder die daalt en waarbij ook uitputting van de bodem dreigt op te treden.

De overheid neemt maatregelen om verdere opwarming van de aarde te beperken. Dit doet de overheid door de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Ook zorgt de overheid voor bescherming tegen de gevolgen van klimaatverandering. Op internationaal niveau zijn doelen afgesproken (verdrag van Parijs). De Rijksoverheid heeft met allerlei partijen afspraken gemaakt over hoe Nederland deze doelen gaat behalen. De maatregelen zijn opgenomen in het Klimaatakkoord, dat in juni 2019 is gepresenteerd. De uitvoering van het akkoord moet leiden tot een CO₂-reductie van 49% ten opzichte van 1990. Dit moet op een manier die voor iedereen haalbaar en betaalbaar is.

Er ligt een grote opgave: voor 2030 moeten er in ons land ongeveer 1,5 miljoen bestaande woningen en vele gebouwen

verduurzaamd en aardgasvrij worden. De openbare ruimte moet op orde worden gebracht om overlast door extreme neerslag te minimaliseren. Verdere bodemdaling moet worden tegengegaan. Gemeenten spelen hierin een cruciale rol, zo ook Molenlanden.

A. Energietransitie

Wat willen we bereiken?

In 2030 willen we 20% energie besparen in Molenlanden. 35% van het totale energiegebruik komt van nieuwe bronnen. In 2050 is de gemeente CO2-neutraal en gasvrij (A.1).

Wat gaan we ervoor doen?

- Opstellen Regionale Energie Strategie (RES) samen met de gemeente Gorinchem. (A.1.1.)
Aan de RES koppelen we een uitvoeringsprogramma met projecten. Voor de uitvoering sluiten we een samenwerkingsovereenkomst met betrokken partijen uit de regio, provincie en waterschap.
- Opstellen Transitievisie Warmte af te ronden in 2021. (A.1.2.2)
Met deze visie maken we duidelijk hoe en wanneer de bestaande woningen en (bedrijfs)gebouwen aardgasvrij moeten zijn. In dit plan geven we per dorp, wijk of buurt aan welke alternatieve warmtevoorziening het meest kansrijk is en wanneer deze gerealiseerd moet zijn.
- Faciliteren van de samenleving, energiecoöperaties, woningcorporaties en bedrijven bij diverse duurzaamheids-initiatieven en pilotprojecten. (A.1.3.)
- Verduurzamen van (bestaand) gemeentelijk vastgoed (gemeente heeft een voorbeeldfunctie). (A.1.4.)
We stellen een meerjarig programma voor de verduurzaming van ons eigen vastgoed op. Vooruitlopend hierop investeren we in 2020 en 2021 in zonnepanelen op het dak van de

zoutloods in Bleskensgraaf en in het energieneutraal maken van de gemeentewerf in Noordeloos. Nieuwe gebouwen worden energieneutraal en de inrichting wordt uitgevoerd met zo veel mogelijk circulaire materialen.

- Verduurzamen bestaande woningvoorraad/gebouwen (A.1.5.)
Verstrekken van duurzaamheidsleningen en de inwoners blijvend een (gratis en persoonlijk) adviesgesprek door een wooncoach over energiebesparing aanbieden. Verdere stimuleringsmaatregelen worden onderzocht.

Netwerk

Blauwzaam, bouw- en ontwikkelpartijen, inwoners, regiogemeenten, dorpsraden met werkgroepen duurzaamheid, energiecoöperaties, LTO, medeoverheden, woningcorporaties.

B. Afval en Circulariteit

Wat willen we bereiken?

- Met Waardlanden willen we de hoeveelheid niet herbruikbaar restafval van huishoudens terugdringen onder het motto 'van afval naar grondstof' (VANG) (B.1).
- De kosten voor de afvalverwerking voor onze inwoners houden we zo laag mogelijk (B.2).
- Einddoel van de lange termijn is een circulaire economie, waarbij afval niet meer bestaat en grondstoffen niet verloren gaan. (B.3)

Wat gaan we ervoor doen?

- Intensief communiceren over nut en voordelen van afvalscheiding met behulp van diverse media, afvalcoaches en informatiebijeenkomsten (B.1.1)

- Verbeteren van de kwaliteit van onze brengvoorzieningen o.a. door een nieuw afvalbrengstation in Groot-Ammers op te leveren (B.1.2)
- Optimaliseren en uitbreiden van de ondergrondse containers voor een bredere capaciteit van de verschillende afvalstromen (B.1.3)
- Verdichten van het netwerk voor glas- en textielinzameling (B.1.4)
- Het verwerken van restafvalstromen naar een voorscheidingsinstallatie en hieruit PMD en glas verwijderen (B.1.5)
- Onderzoek naar alternatieven voor onze huidige afnemers van afvalstromen, met het doel om hierdoor hogere baten en lagere verwerkingslasten te realiseren (B.2.1)
- Stimuleren van de samenleving om woningen, wegen en producten efficiënter te ontwerpen en materialen zoveel mogelijk te hergebruiken. (B.3.1)

We doen dit via onze inkoop- en aanbestedingsvoorwaarden, maar ook via bijvoorbeeld het organiseren van een groepsverkenning 'Waarde in de Waard', waarin 10 Molenlandse bedrijven met elkaar stappen zetten naar een circulaire bedrijfsvoering en cofinanciering van een regionale verkenning naar landbouwgewassen die kunnen worden ingezet als bouw materiaal.

Netwerk

Inwoners, ondernemers, (maatschappelijke) partners, Waardlanden, medeoverheden.

C. Klimaatadaptatie

Wat willen we bereiken?

Een openbare ruimte die klimaat robuust is ingericht. (C1)

Wat gaan ervoor doen?

- Inventariseren risicogebieden uit de regionale stresstestkaarten. (C1.1.)
Na inventarisatie werken we dit uit via pilotprojecten om te bezien welke aanpassingen in de buitenruimte haalbaar en betaalbaar is.
- Doorzetten van de bestuurlijke- en ambtelijke trekkersrol voor de opgave bodemdaling op de Regionaal Maatschappelijke Agenda. (C1.2)
Pilot drukdrainage en bijdrage regionale versnelling
- Starten met uitvoeren lokale verkenning bodemdaling om te bepalen hoe we om willen gaan met bodemdaling. (C.1.3)
Uitvoering vindt plaats parallel aan de regionale verkenning.

Netwerk

Bouw- en ontwikkelpartijen, inwoners, waterschap, woningcorporaties.

D. Landschap

Wat willen we bereiken?

Het behouden van de kernkwaliteiten van het karakteristieke open veenweidelandschap (D.1).

Wat gaan we ervoor doen?

- Opstellen van een visie op de toekomst van het landschap met daaraan gekoppeld een uitvoeringsplan. Dit doen we in het kader van de Regionaal Maatschappelijke Agenda samen met belanghebbende partijen en inwoners. (D.1.1)

Netwerk

Medeoverheden, Gebiedsplatform AV, LTO, Natuur- en Vogelwachten

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Realisatie 2018	Streefwaarde	Bron
Gerealiseerde energiebesparing per inwoner	29,88 gigajoule (GJ) (2017) *	20% t.o.v. 2019 (2030)	klimaatmonitor
Aandeel duurzame energieopwekking	8,5%	35% in 2030	klimaatmonitor
Waardering landschap door inwoners en recreanten	Nog niet beschikbaar	8,0 (waarderingscijfer)	enquête

*1 GJ is gelijk aan 32 m3 aardgas

*7,5 is gemiddelde uit Nationale Landschapsenquête

BBV-indicatoren

Indicator	Berekend	MLL	NL
Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner	173	174
Hernieuwbare elektriciteit	Percentage	8,3	16,9

Actuele kader stellende beleidsnota's

- Klimaatakkoord Nederland 28.06.2019
- Verordening duurzaamheidsleningen Molenlanden, In werking 20.02.2019, met terugwerkende kracht 01.01.2019

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 min bedragen zijn inkomsten	2019	2020	2021	2022	2023
A. Lasten	10.104	8.926	8.939	9.017	9.078
B. Baten	9.732	9.317	9.344	9.417	9.473
C. Mutaties reserves	-100	-154	-14	-14	-14
Totaal Programma 4	272	-545	-419	-414	-409

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensivering opgenomen waarvoor in de kadernota extra middelen waren opgenomen. Deze extra middelen worden ingezet voor:

- Ondersteuning projecten Regionale Energiestrategie
- Bepalen lokale koers klimaatadaptatie
- Nieuwe thema's duurzaamheid
- Lokale verkenning bodemdaling
- Cofinanciering Leader projecten
- Opstellen en uitvoeren transitievisie warmte
- Ondersteuning lokale duurzaamheidsinitiatieven
- Verduurzaming bestaande woningvoorraad

1.5 Werken en recreëren in Molenlanden

Missie

In de gemeente Molenlanden is volop ruimte voor innovatie en ondernemen. We benutten recreatieve potenties waarbij behoud van leefbaarheid alle aandacht heeft. Het bedrijfsleven en de recreatieve sector krijgen de ruimte. De identiteit en de leefbaarheid in de gemeente staan daarbij voorop. We verbinden, initiëren en geven kaders waar nodig.

Ontwikkelingen

De Molenlandse economie is veelzijdig: van horeca en vrijetijdssector tot de maritieme maakindustrie en innovatieve maakbedrijven. De bedrijventerreinen zijn bijna volledig bezet en er zijn veel verspreide werklocaties. Het winkelaanbod concentreert zich in de grotere dorpskernen. Inwoners weten deze winkels goed te vinden. De Molenlandse ondernemers zijn

maatschappelijk betrokken, loyaal naar elkaar en innovatief. De vraag om samen te werken en bij te dragen aan plannen en initiatieven neemt toe. Ook wordt ruimte gevraagd om te ondernemen. Een goede aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt is belangrijk door toenemende robotisering en aandacht voor duurzaamheid. De bestaande samenwerking tussen Onderwijs, Overheid en Ondernemers wordt steeds steviger en probeert hierop in te spelen. De gemeente verbindt en initieert en legt daarmee een basis waardoor scholen en bedrijven elkaar steeds beter en rechtstreeks weten te vinden.

Toeristen en recreanten zijn belangrijk voor Molenlanden. Zij zorgen voor bedrijvigheid en dragen bij aan een goed voorzieningenniveau. De rustzoekende recreant geniet van het mooie landschap en is te vinden op de wandel- en fietsroutes.

Toeristen trekken vooral naar het Werelderfgoed Kinderdijk. Samen met partners werken we hier aan een Werelderfgoedwaardige ontvangst van bezoekers. In combinatie met het verbeteren van de leefbaarheid voor de inwoners. Het gebiedsperspectief Kinderdijk geeft richting aan de ontwikkelingen in het gebied. Recreatieve ondernemers verwachten van de gemeente een heldere koers om de potenties, zoals de vestingstad Nieuwpoort en het degelijke fiets- en wandelknooppunten netwerk, te benutten. Als deze koers bekend is, willen zij graag aan de slag om recreatie in Molenlanden een stap verder te helpen. Ideeën daarvoor zijn er volop. Naast deze heldere koers vragen de recreatieve ondernemers aan de gemeente om concrete maatregelen in plaats van visievorming. De samenleving roept op om de leefbaarheid niet te vergeten, wanneer kansen worden benut.

In Molenlanden is een stevig netwerk en samenwerking opgebouwd met de ondernemers en belangenpartijen. Ondernemers weten elkaar te vinden, niet alleen in de officiële verbanden maar ook door directe onderlinge contacten. Dit is een mooie basis om op voort te bouwen.

Glasvezel is voor de digitale bereikbaarheid een belangrijk middel om vervoerbewegingen te verminderen (thuiswerken). De aanleg van een (gebied dekkend) breedbandnetwerk is echter een taak van marktpartijen.

A. Economie

Wat willen we bereiken?

In de gemeente Molenlanden is volop ruimte voor innovatie en ondernemen. Ondernemers weten elkaar te vinden en weten zich gesterkt door een goede aansluiting van onderwijs op hun behoefte aan arbeidskrachten. De gemeente zorgt voor

verbinding in dit netwerk en stimuleert ontwikkelingen die bijdragen aan een goed ondernemersklimaat. (A.1.)

Wat gaan we ervoor doen?

- Meebewegen met initiatieven en vragen die gesteld worden en passen binnen het beleid van de gemeente. (A.1.1)
- Uitbouwen van het netwerk van ondernemers. (A.1.2.)
We zorgen voor verbinding in het netwerk en stimuleren ontwikkelingen die bijdragen aan het ondernemersklimaat. We zijn aanwezig bij evenementen en bijeenkomsten van ondernemers(verenigingen). Bestaande initiatieven als het ondernemersontbijt en ondernemersavonden bouwen we verder uit.
- Aansluiten bij landelijke ontwikkelingen zoals het plan van de minister ten aanzien van kringlooplandbouw. (A.1.3.)
We zijn in gesprek met LTO en andere belangenorganisaties, brengen (agrarisch) ondernemers met elkaar in contact, stimuleren pilots en brengen goede voorbeelden onder de aandacht.
- In kaart brengen welke behoefte er aan bedrijventerreinen is. (A.1.4.)
Dit doen we samen met vertegenwoordigende partijen van ondernemers. In nauw overleg met de regio en de provincie werken we aan een strategie om aan deze behoefte tegemoet te komen.
- Investeren in de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt en het ontwikkelen van een visie op hoe arbeidsmigratie passend kan aansluiten op onze economie en ons gebied. (A.1.5.)
- Helpen van ondernemers waar nodig met opgaven op het gebied van klimaatadaptatie en energietransitie door mee te denken, in contact te brengen met andere ondernemers en processen helder te maken. (A.1.6.)

Netwerk

Het netwerk bestaat uit ondernemers, collectieven van ondernemers, overheden, onderwijsinstellingen, maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen als buiten de gemeente.

B. Agrarische economie

Wat willen we bereiken?

De agrarische sector in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden zit in een transformatieproces naar een duurzamere landbouw. De agrarische sector werkt aan nieuwe verdienmodellen, waarin verbreding en diversifiëring van de bedrijfsvoering nodig is. De gemeente draagt graag bij aan het creëren van een omgeving waarin de sector zich kan ontwikkelen. En waarin zoveel mogelijk regionale samenwerking wordt gezocht. (B.1)

Wat gaan we ervoor doen?

- Voortzetten ambtelijk trekkersrol Regionale Maatschappelijke Agenda (RMA) agrarische economie. (B.1.1)
- Verbinden en faciliteren van partijen. (B.1.2)
We hebben aandacht voor de aanwezige energie, zowel in het gebied als bij de ondernemers op het gebied van duurzaamheid, gezondheid en economie. We werken bijvoorbeeld mee aan de verkenning duurzame landbouw in het kader van Groen Verbindt. Deze verkenning door KnowWhy in samenwerking met het Wellant College de Bossekamp is gestart in 2019 en is medio 2020 gereed. Er wordt gezocht naar nieuwe verdienmodellen dichtbij het vakmanschap van de agrarische sector.
- Starten in 2020 met de uitvoering voor het Veenweide Innovatie Centrum (VIC), wanneer de Pop3 subsidie door de Provincie Zuid Holland wordt toegekend. (B.1.3)

Wordt de subsidie aanvraag niet goedgekeurd, dan zijn de middelen nodig voor andere activiteiten op het gebied van verduurzaming van de agrarische economie.

- Voortzetten proefproject Groene Cirkel Kaas met pilot onderwaterdrainage. (B.1.4)
- Uitvoeren beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing dat in 2019 wordt vastgesteld. (B.1.5)
Voor de uitvoering van dit beleid wordt een externe begeleider ingehuurd om eigenaren te begeleiden in het proces.

Netwerk

Het netwerk bestaat uit ondernemers, collectieven van ondernemers, overheden, onderwijsinstellingen, maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen als buiten de gemeente.

C. Vrijtijdseconomie

Wat willen we bereiken?

We benutten recreatieve potenties, waarbij behoud en versterking van leefbaarheid alle aandacht heeft.

- Vestingstad Nieuwpoort is ontwikkeld tot een recreatief icoon. (C.1.)
- Regie op recreatie. Molenlanden wil sturen op recreatie om zowel de toename van het aantal (meerdaagse) recreanten te benutten als ook de leefbaarheid voor inwoners te beschermen. (C.2)
- Groei van kleinschalige (verblijf)recreatie die verspreid aanwezig is om te voldoen aan de vraag. (C.3)

Wat gaan we ervoor doen?

- Bijdrage leveren aan de erfgoedtafel 'oude Hollandse waterlinie', waar een wensbeeld wordt gemaakt voor een Maatregelenpakket erfgoedlijnen.(C1.1)

We zetten ons in om Nieuwpoort op te laten nemen in dit pakket. Dit doen we door bijvoorbeeld samenwerking en projecten aan te gaan met de partners van de Erfgoedtafel. Hierbij hoort het project Twin Cities dat het icoon Nieuwpoort moet versterken en gericht positioneren binnen de Oude Hollandse Waterlinie. Dit willen we bereiken door in te zetten op het feestjaar '350 jaar Rampjaar 1672'. We stellen samen met verschillende partijen in Nieuwpoort een programma met evenementen op. Ook nemen we deel aan projecten van partners die opgenomen zijn in het Maatregelenpakket.

- Stimuleren van doelgroepgerichte evenementen en een langer verblijf in Nieuwpoort door het versterken van het voorzieningenniveau in de stad. (C.1.2.)
We zetten in op een verdere toename van activiteiten en nemen regie op de spreiding over het jaar. Dit doen we door in samenwerking met de Ondernemersvereniging Langerak/Nieuwpoort en stakeholders een 'denktank Nieuwpoort op de Kaart' op te starten. Deze stelt een plan van aanpak op met een aantal snel te realiseren korte termijn doelen en lange termijn doelen.
- Opstellen van een Toeristische agenda. (C2.1.)
Naast een visie geven we hierin concrete uitvoeringsmaatregelen aan. Ook staan hierin de kaders die de gemeente hanteert voor een doorontwikkeling van recreatie en toerisme. We werken hierin nauw samen met ons netwerk.
- Data-onderzoek naar verblijfsaccommodaties, onder andere: aantal, bezettingsgraad, gebruik door arbeidsmigranten. (C.2.2.)
Resultaten gebruiken we als nulmeting. Tevens input voor het op te stellen (regionaal) recreatiebeleid en Data Monitor Groene Hart.

- Aansluiten bij de Ondernemers Coalitie Gebiedsmarketing (Samenwerking/initiatief van een aantal key ondernemers en stakeholders zoals bijvoorbeeld De Avonturenboerderij, Den Hâneker, Onderwijs, die het voortouw willen nemen bij de optimalisering van de gebiedsmarketing. (C3.1)
- Inzetten op marketing, bewegwijzering en strategisch gelegen P&R-faciliteiten, zodat recreanten en inwoners optimaal kunnen genieten van ons gebied. (C3.2.)
Een nadere planning volgt in de op te stellen Toeristische Agenda. Hieronder valt te denken aan beleid op camper parkeerplaatsen, folders en bebording.

Netwerk

Het netwerk bestaat uit ondernemers (onder andere Ondernemers Coalitie Gebiedsmarketing, ondernemersvereniging Langerak/Nieuwpoort), overheden, maatschappelijk betrokken partijen, zowel binnen als buiten de gemeente.

D. Vrijtijdseconomie Kinderdijk

Missie

Kinderdijk wordt het eerste Toeristische Icoon in de wereld, waar het duurzaam ontwikkelen van een toeristische hotspot samengaat met verbeteren van de leefbaarheid en behoud van de natuur.

Ontwikkelingen

Uniek in Molenlanden is het Werelderfgoed Kinderdijk. Voor velen het bezoeken waard. We verwachten de komende jaren dan ook een toename van het aantal bezoekers. Dit heeft effect op de leefbaarheid van de bewoners van het dorp en het molengebied. We kiezen voor leefbare dorpen. Toerisme moet de dorpen Kinderdijk, Nieuw-Lekkerland en Alblasserdam niet overwoekeren met verkeer, commercie en plat vermaak. Bovendien zijn de kernen van en voor de eigen inwoners en niet voor vastgoedspeculanten. We staan voor bewoond Werelderfgoed met een ziel. We aanvaarden het groeiend aantal bezoekers niet als natuurverschijnsel, maar we gaan de

bezoekersstroom geleiden en een hoogwaardigere beleving bieden. We zijn ervan overtuigd dat we hierdoor de basis leggen onder een nóg gastvrijer dagje uit voor kwaliteitstoeristen uit binnen- en buitenland. We werken aan langetermijnstrategieën en kortetermijnoplossingen. Dit doen we samen met de gemeente Alblasserdam, de provincie Zuid-Holland, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Waterschap Rivierenland en de Stichting Wereld Erfgoed Kinderdijk (SWEK). Samen hebben deze partijen het gebiedsperspectief Kinderdijk opgesteld. Op basis van het gebiedsperspectief wordt een investeringsprogramma Kinderdijk opgesteld. Dit programma zal gefinancierd worden door bijdragen van alle betrokken gebiedspartijen, overheden en de opbrengsten vanuit het molengebied. Het investeringsprogramma wordt voorjaar 2020 aan de raad ter besluitvorming aangeboden. De financiële gevolgen daarvan zullen via een begrotingswijziging in de begroting 2020 – 2023 worden verwerkt.

Wat willen we bereiken?

- Wij streven naar een toekomst waarin het icoon Kinderdijk een aansprekend verhaal vertelt. (D.1.)
- Wij streven naar een toekomst waarin de dorpen Kinderdijk en Alblasserdam zich in de luwte van de toeristenstroom kunnen blijven ontwikkelen. (D.2)
- Wij stellen alles in het werk om optimale grip te krijgen op alle bezoekersstromen richting het Werelderfgoed over weg en water. (D.3.)
- Wij streven naar een slagvaardige, flexibele bestuursstructuur die voldoende instrumenten tot zijn beschikking heeft (= over voldoende bevoegdheden beschikt) en waarin alle schaalniveaus (dus ook bewoners) zich vertegenwoordigd weten. (D.4.)

Wat gaan we ervoor doen?

- Uitvoering geven aan het visitorsmanagement plan 2020 *Deze maatregelen worden genomen in lijn met het gebiedsperspectief. De maatregelen omvatten onder anderen benutten van (tijdelijke) transferia, organisatie van shuttlediensten, uitvoering van communicatie, invoering bewoners parkeren en uitvoeren van handhaving. (D.1.1), (D2.1). (D3.1)*
- Nadere verkenning ontwerp prijsvraag waterentree (D1.2), (D2.2), (D3.2)
- Door ontwikkelen stedenbouwkundig plan entreegebied (D1.3), (D2.3)
- Doorvoeren verkeerskundige aanpassingen, zoals invoeren van gereguleerd parkeren (D2.4 en D3.3)
- Opstellen Omgevingsvisie/ Omgevingsplan/Beeldkwaliteitsplan (D1.4), (D2.5)
- Beperken openbaarheid molengebied (D2.6, D3.4)
- Opzetten programmabureau, promotie en funding gebiedsperspectief en onderzoek draagvlak gebied (D3.5)

Netwerk

Bij de gebiedsontwikkeling in en rondom het Werelderfgoed Kinderdijk zijn tal van partijen betrokken. Dit zijn onder andere:

- Inwoners en bedrijven
- Stichting Wereld Erfgoed Kinderdijk (SWEK)
- Provincie Zuid-Holland
- Gemeente Alblasserdam
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
- Waterschap Rivierenland (WSRL)
- Natuur en Vogelwacht Alblasserwaard (NVWA)
- Waterbus

E. Arbeidsmarkt

Ontwikkelingen

De werkloosheidscijfers in Molenlanden zijn laag en de arbeidsparticipatie hoog. Veel bedrijven worden zelfs geremd in hun groei, doordat ze onvoldoende personeel kunnen vinden. We dragen waar mogelijk bij aan een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en het verhogen van de arbeidsparticipatie van bijvoorbeeld statushouders. Dit doen we in nauw overleg met partners in de (arbeidsmarkt) regio. Daarnaast werken we samen aan het weerbaar maken van de regionale economie voor een tijd dat het minder goed gaat. Denk daarbij aan investeringen in scholing en een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Wat willen we bereiken?

We willen vraag en aanbod van arbeidskrachten in evenwicht brengen. Steeds weer moeten we ervoor zorgen dat de vraag vanuit bedrijven helder is en het onderwijs daar goed op inspringt. Daarbij streven we naar maximale participatie; zoveel mogelijk mensen moeten actief aan de arbeidsmarkt kunnen deelnemen (E.1.)

Wat gaan we ervoor doen?

- Voortzetten van de samenwerking binnen de arbeidsmarktregio met Vijfheerenlanden, Gorinchem, Avres in de Arbeidsmarktregio Gorinchem en onze partners UWV, ondernemers en onderwijs. (E1.1) *Daarbij is aandacht voor het feit dat het vraagstuk niet ophoudt bij de grens van de regio. Grenzeloos samenwerken heeft in 2020 de aandacht.*
- Bijdrage leveren aan opgave 11 van de RMA, arbeidsmarkt. E.1.2)

Door de arbeidsmarktregio is een Doe Agenda opgesteld. Dankzij deze Doe Agenda draagt het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in 2019 en 2020 een miljoen euro bij aan het werk van de Arbeidsmarktregio. Deze aanvullende geldmiddelen worden deels gebruikt voor uitbreiding van bestaande projecten en initiatieven. Daarnaast zijn vier deelprojecten benoemd: Oprichten Ambachtsschool (nieuwe stijl), Uitbouwen digitaal platform scholing, Peer to peer connection en Instroom statushouders in de zorg.

- (mede-)Organiseren van activiteiten, zoals Techniekroutes, Alblasterwaard On Stage, vmbo-netwerkbijeenkomst Papendrecht, scholenmarkt, Game On en Techniekspelen. (E.1.3)

In de regio is uitbreiding van hoger beroepsonderwijs (HBO Drechtsteden en Hogeschool Ede, MBO maritieme opleiding) een onderwerp. Daarnaast wordt er opnieuw meegedaan aan een open bedrijven week die vanuit Het Groene Hart al een aantal jaar wordt georganiseerd: Kom Binnen Bij Bedrijven.

- Ontwikkelen van een visie op arbeidsmigratie (E.3.1) Gemeenten uit de regio, Huisvester en uitzendbureaus maken op basis van de regionale visie afspraken over de huisvesting van arbeidsmigranten (sturen op kwantiteit, kwaliteit en aandacht voor integratie). Daarnaast maken we samen met Gorinchem, Vijfherenlanden en Hardinxveld-Giessendam nog een gebiedsgerichte visie op de huisvesting voor short/midstay arbeidsmigranten voor ons deel van de regio.

Netwerk

Individuele ondernemers, ondernemersverenigingen, SWEK, Den Haneke, LTO, onderwijsinstellingen, omliggende gemeentes, regio A-V, provincie, stichting CLOK

Effect/prestatie indicatoren

Indicator	Realisatie 2019	Streefwaarde 2023	Bron
Voldoende parkeerplaatsen voor eigen bewoners in Kinderdijk	Niet voldoende	Voldoende	Raadplegen inwoners

BBV- indicatoren

Indicator	Berekend	MLL	NL
Functievermenging	Verhouding tussen banen en woningen	51,8	52,8
Bedrijfsvestigingen	Per 1000 inw 15-65 jr	148	146
Banen	Per 1000 inw 15-65 jr	667	774

Actuele kader stellende beleidsnota's

- Gebiedsontwikkeling Kinderdijk, 17 november 2015
- Kaderstellende ambitie, randvoorwaarden en uitgangspunten voor de uitwerking en invulling van de toekomst van Kinderdijk', 29 oktober 2019

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000	2019	2020	2021	2022	2023
min bedragen zijn inkomsten					
A. Lasten	2.967	2.143	2.582	790	801
B. Baten	2.164	1.223	2.396	92	93
C. Mutaties reserves	-726	-236	559	2	2
Totaal Programma 5	76	683	745	700	709

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensivering opgenomen waarvoor in de kadernota extra middelen waren opgenomen. Deze extra middelen worden ingezet voor:

- Advisering erfkavels bij beëindiging bedrijven.
- Inspelen op initiatieven icoon Nieuwpoort
- Opzetten gebiedsmarketing
- Landelijke samenwerking met Nationaal Bureau Toerisme, Giethoorn en Zaanse Schans

1.6 Dichtbij Molenlanden

Missie

De gemeente is een toegankelijke en nabije partner die afstemt welke rol helpend is in het verder ontwikkelen van Molenlanden.

Ontwikkelingen

Met Dichtbij Molenlanden bedoelen we de kunst om als gemeente Molenlanden steeds de rol en vorm aan te nemen die aansluit op de behoefte van elk moment. Ruimte gevend waar het kan en regie nemend waar dat moet. We richten ons altijd op versterking van de gezamenlijke mogelijkheden, inspanningen en effecten. De samenleving en gemeente hebben een gezamenlijke agenda: het Samenlevingsprogramma. Daarin werken we samen aan de grootste opgaven in stad en dorpen en

onze gemeente. De agenda is vertaald in kaarten met pittige thema's en de dorps- en stadskarten. Deze worden besproken in de dorpen en de stad om samen vorm te geven aan de uitwerking. Deze agenda is wendbaar, omdat een innovatieve en wendbare samenleving hierom vraagt.

Molenlanden is energiek. Inwoners steken de handen uit de mouwen, zijn betrokken bij elkaar en het gebied. De gemeente is (steeds meer) een partner.

We leveren dienstverlening op maat met een stad- en dorpsgerichte aanpak; het blijft prettig wonen en leven in Molenlanden. Het dorps- en stadsgericht werken is een vorm van dienstverlening waarin onze inwoners, enthousiaste jongeren, bedrijven en andere partners zelf hun agenda en rol bepalen.

Een verdere verkenning en uitwerking hiervan, mede in nauwe samenwerking met de dorps overleggen, maken onderdeel uit van de agenda van de komende periode. Onze verbinders zorgen voor overzicht en verbinden de partijen in het netwerk met elkaar. De verbinders die vooral de 'hoe'-vragen oppakken, zijn versterkt met inhoudelijke vakspecialisten voor het dorps- en stadsgericht werken. Zij treden op als eerste contactpunt voor inhoudelijke vraagstukken en dragen proactief bij aan het dorps- en stadsgericht werken. De jaarlijkse financiële ruimte voor initiatieven is één van de vormen die hier een bijdrage in kan leveren. We benutten die ruimte de komende periode steeds beter.

Wendbare Bedrijfsvoering

We willen de interne bedrijfsvoering in Molenlanden zo inrichten dat deze toekomstbestendig en wendbaar wordt. Zo kunnen we snel reageren op de diverse ontwikkelingen om ons heen. Belangrijke voorwaarde daarvoor is om de huidige bedrijfsprocessen na de fusie in overzicht en samenhang op orde te brengen. Vanuit deze basis gaan we onze organisatie de komende jaren stapsgewijs ontwikkelen naar een 'wendbare organisatie'. Deze is ondersteunend aan de veranderingen passend bij de ambities uit het coalitieakkoord, het dynamische samenlevingsprogramma en de activiteiten die daar dan bij horen. In de paragraaf Bedrijfsvoering leest u wat we daarvoor gaan doen.

We bouwen voort op elkaars energie en kracht en we helpen de ander als dit niet vanzelf gaat. We zijn in gesprek over de ambities die we samen hebben en de rollen die we kunnen en soms moeten innemen. Dialoog, Nabijheid en Ambitie; dat is typisch Molenlanden! Binnen de grenzen, maar ook daarbuiten in de regio en provincie door de opgave de schaal te laten bepalen en grenzeloos naar vraagstukken te kijken.

A. Maatwerk

Wat willen we bereiken?

- Persoonlijke en toegankelijke dienstverlening. Inwoners zijn in staat zelf te kiezen hoe zij in contact willen staan met de gemeente. (A1)
- De opgave bepaalt de werkwijze en schaal waarop wij onze inspanningen verrichten met onze samenleving of juist op de achtergrond te blijven. (A.2.)

Wat gaan we ervoor doen?

Dienstverlening

- Faciliteren van de servicepunten zodat inwoners daar goed terecht kunnen en verzekerd zijn van een goede en professionele ontvangst. (A.1.1.)
- Bewaken van de informatiestroom en voortgang van een zaak tussen inwoner en gemeente. (A.1.2)
We introduceren een 'MijnMolenlanden' portaal op de website waarop inwoners kunnen inloggen. Zij kunnen informatie ophalen over lopende zaken. Met inzicht en overzicht kunnen we inwoners persoonlijk en sneller helpen. Dit doen we binnen de regels voor privacy.
- (Verder) ontwikkelen van de website onder andere door het verbeteren van de toegankelijkheid voor al onze doelgroepen. (A.1.3)
- Onderzoeken huidige waardering en stand van zaken van onze dienstverlening. (A.1.4)
Onderzoeksvragen zijn: wat is de ervaring en beleving van inwoners? Hoe lopen de processen binnen de gemeente. Met de uitkomsten op deze vragen verbeteren we onze dienstverlening.

Dorps- en stadsgericht werken

- (Verder) verkennen en uitwerken van dorps- en stadsgericht werken. (A.2.1.)
Het dorps- en stadsgericht werken is een vorm van dienstverlening waarin onze inwoners, enthousiaste jongeren, bedrijven en andere partners samenwerken en zelf hun agenda en rol bepalen. We gaan aan de slag met een verdere verkenning en uitwerking hiervan, mede in nauwe samenwerking met de dorps overleggen.

Netwerk

Inwoners, ondernemers, dorps overleggen, maatschappelijke partners.

B. Dynamisch besturen

Wat willen we bereiken?

- Goed contact met onze buur- en regiogemeenten en medeoverheden en flexibele samenwerken aan gezamenlijke opgaven (B.1)
- Een bepalende speler te zijn in de regio en inzet op regionale samenwerking op die opgaven waar dat meerwaarde heeft. Opgaven en taken die we alleen beter kunnen doen we zelf (B.2)
- Een ruim aanbod van kaders, met het oog op het algemeen belang, we geven een punt op de horizon waar we naartoe willen groeien, maar bieden vooral ruimte voor nadere invulling en aanvulling op basis van het goede gesprek. (B.3)
- De gemeenteraad neemt op een transparante wijze besluiten waarbij rekening gehouden wordt met alle invalshoeken en die (democratisch, maatschappelijk en juridisch) goed uit te leggen zijn aan de inwoners. (B.4)

Wat gaan we ervoor doen?

Regionale samenwerking

- (Grenzeloos) samenwerken met de regio aan de opgaven uit de regionale maatschappelijke agenda (RMA), die passen bij onze koers en prioriteiten (B1.1)
- Reflecteren op de regionale samenwerking en taakuitvoering binnen het sociaal domein en onderzoeken welke aanpassingen wenselijk zijn. (B.2.1)
- Meedoen aan het traject “Samen voor elkaar” (werken aan de leefbaarheid van 120.000 inwoners van Gorinchem en omgeving). (B1.2)
- Participeren in de samenwerking in Zuid Zuid-Holland. (B.1.2.)
- Implementeren en borgen van de essentie en werkwijze van de notitie “Grip op gemeenschappelijke regelingen”. (B.4.1)

Samenlevingsprogramma

- Bijstellen van het wendbare Samenlevingsprogramma. (B3.1)
We hebben een wendbaar Samenlevingsprogramma dat met onze inwoners en partners is opgesteld. Dit wordt in 2020 bijgesteld. Dit doen we door verder te investeren in ontmoetingen en door gebruik te maken van onze wijze van stad- en dorpsgericht (samen) werken. Verbinders en de dorps- en stadwethouders bespreken de dorpskaarten met de dorps overleggen. Er vindt digitale communicatie plaats via onze website. De themakaarten volgen een eigen tempo van planvorming tot uitvoering.

Toekomstvisie 2030

- Opstellen Toekomstvisie die inzicht geeft in hoe Molenlanden er in 2030 uit ziet, wat dit betekent voor beslissingen in het heden en hoe je wisselt (danst) tussen de

schalen waarop je de maatschappelijke vraagstukken op kunt en moet pakken. (B3.1)

Gemeenteraad

- Actief blijven zoeken naar (nieuwe) mogelijkheden om flexibel en wendbaar de verbinding en communicatie met inwoners en gemeenschappen te continueren. (B.4.2)
- Aanbrengen van verbeteringen in het vergadermodel en in de kwaliteit van bestuurlijke besluitvorming. (B4.3)
- Vergroten van de toegankelijkheid van de besluitvorming voor alle belangstellenden. (B.4.4)
Dit doen we nu met het verzorgen van audio-uitzendingen en wellicht gaan we op termijn live beelden van de gemeenteraadsvergaderingen uitzenden.

Netwerk

Inwoners, ondernemers, medeoverheden, Dienst Gezondheid en Jeugd, Avres, maatschappelijke partners.

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Realisatie 2019	Streef-waarde 2023	Bron
Tevredenheid inwoners dienstverlening	Wordt begin 2020 gestart	Nog nader te bepalen	Periodiek tevredenheidsonderzoek
Bereikbaarheid gemeente inwoners	Nov 2019 beschikbaar	Nog nader te bepalen	Onderzoek extern bureau.

Actuele kader stellende beleidsnota's

Visie Dienstverlening oktober 2017

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000 min bedragen zijn inkomsten	2019	2020	2021	2022	2023
A. Lasten	3.644	3.472	3.602	3.651	3.682
B. Baten	483	422	422	422	422
C. Mutaties reserves	-13	-18	0	0	0
Totaal Programma 6	3.148	3.032	3.180	3.229	3.260

Toelichting: In deze tabel zijn naast de bestaande budgetten ook de beleidsintensivering opgenomen waarvoor in de kadernota extra middelen waren opgenomen. Deze extra middelen worden ingezet voor:

- Organisatie jaarcongres griffiers (2020)
- Doorontwikkeling Samenlevingsprogramma
- Toekomstvisie passende gemeente
- Organisatie: basis op orde
- Hogere kosten servicepunten
- ICT-doorontwikkeling klantdossier en webformulieren (2020)
- ICT overig
- Advocaat en juridisch advies
- Functiewaardering
- Audiovisuele apparatuur raad

1.7 Algemene Dekkingsmiddelen en Onvoorzien

In onderstaande tabel treft u het overzicht aan van de algemene dekkingsmiddelen. Deze inkomsten kennen in tegenstelling tot heffingen als het rioolrecht en de afvalstoffenheffing geen vooraf bepaald bestedingsdoel. De belangrijkste algemene dekkingsmiddelen zijn de algemene uitkering uit het gemeentefonds, de renteopbrengst, de onroerende-zaakbelastingen en de precariobelasting.

Bedragen (X € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Rentebaten en lasten	442	-36	-65	-165
OZB-woningen	4.862	4.935	5.009	5.084
OZB-niet woningen	2.452	2.491	2.530	2.571
Belastingen Overig	1.667	1.666	-65	-66
Algemene uitkering	54.918	56.369	57.445	57.882
Compensatie precariobel.	-391	-391	0	0
Onvoorzien	-100	-100	-100	-100
Dividendopbrengst	1.331	174	174	174
Overige baten en lasten	-84	195	-2	-140
Totaal	65.097	65.303	64.926	65.240

Lokale heffingen

De uitgangspunten van de lokale heffingen zijn door de gezamenlijke gemeenteraden van Giessenlanden en Molenwaard op 11 juli 2018 vastgesteld. Eén van de uitgangspunten was dat de belastingverordeningen en belastingtarieven per 1 januari 2019 geheel en ineens werden geharmoniseerd. Voor de belastingen (algemene dekkingsmiddelen) is de voor 2019 te realiseren opbrengst per belastingsoort gebaseerd op het totaal

van de voormalige gemeenten in 2018. Ook de begroting 2020 is op deze uitgangspunten gebaseerd.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

Ten opzichte van het totaal van vorig jaar is de opbrengst geïndexeerd met 1,5%. Dit volgens het uitgangspunt dat is opgenomen in de Kadernota 2020.

Precariobelasting

In Molenwaard werd precariobelasting op kabels en leidingen geheven; in Giessenlanden niet. Er is door de gezamenlijke raden voor gekozen om voor de gehele gemeente Molenlanden gedurende de jaren 2019, 2020 en 2021 deze precariobelasting te heffen. De lasten die hierdoor voor huishoudens ontstaan (doordat nutsbedrijven deze belasting aan hen doorberekenen) worden gecompenseerd via een korting op de totaalaanslag. Vanaf 2022 is het wettelijk niet meer toegestaan deze belasting te heffen.

Toeristenbelasting

Tot 2018 kende alleen Molenwaard toeristenbelasting. In de gemeente Molenlanden wordt voor de gehele gemeente toeristenbelasting geheven voor verblijf in de gemeente van personen die niet in de gemeente Molenlanden staan ingeschreven in de basisregistratie personen. In 2020 is de opbrengst geïndexeerd met 1,5%.

Algemene uitkering

In de begroting 2020 is voor de raming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds uitgegaan van de septembercirculaire 2019 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Ten opzichte van de vorige begroting(en) is de uitkomst voordelig voor alle jaren van 2020

tot en met 2023. Door het principe ‘samen de trap op, samen de trap af’ profiteren de gemeenten van de extra uitgaven van het kabinet.

Integratie-uitkering Sociaal Domein

Met ingang van 2015 is de integratie-uitkering Sociaal Domein ingesteld. Via deze uitkering kregen gemeenten een vergoeding van het Rijk voor de uitvoering van de drie decentralisaties. Vanaf 2019 zijn deze gelden overgeheveld naar de algemene uitkering. Ook in 2020 is dit onderdeel van de algemene uitkering

Dividend

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit in NV Eneco, Stedin NV en de NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). In de begroting 2020 is uitgegaan van een dividendinkomst van Eneco van € 693.000 van Stedin € 465.000 en van BNG Bank € 173.000. Als gevolg van de huidige gas- en elektriciteitswet is de Eneco Groep in 2017 gesplitst in twee zelfstandige bedrijven: het productie- en leveringsbedrijf Eneco en het netwerkbedrijf Stedin. Van beide

bedrijven is gemeente Molenlanden nu aandeelhouder. Het dividend van Eneco is alleen nog in 2020 in de meerjarenbegroting opgenomen. Dit vooruitlopend op de toekomstige verkoop van deze aandelen.

De aandeelhouders van Oasen hebben in 2005 besloten om niet meer tot dividenduitkering te komen maar in plaats daarvan structureel een schenking te doen aan een goed doel.

Renteopbrengst

De verkoop van het woningbedrijf heeft de voormalige gemeente Giessenlanden een groot bedrag opgeleverd aan liquide middelen. Deze gelden worden in 2020 belegd binnen de mogelijkheden die voor de overheid gelden. Op grond van de huidige rentestand en al aangepaste beleggingen en verstrekte geldleningen denken wij dat hierover in 2020 een rendement van ongeveer drie procent wordt behaald.

Onvoorzien

In de begroting is een bedrag van € 100.000 opgenomen voor onvoorziene uitgaven.

1.8 Overhead

De overhead bestaat uit de personeelskosten en andere kosten welke niet direct aan de taakvelden kunnen worden toegerekend omdat ze feitelijk voor meerdere taakvelden worden gemaakt. Het betreft de zogenaamde PIOFACH kosten (Personeel Informatie Organisatie Financiën Automatisering Communicatie en Huisvesting). Het BBV schrijft voor om deze kosten te verantwoorden op het taakveld 04 Overhead. In de begroting 2020 bedragen de kosten ca. €13,6 miljoen. Hiervan is in 2020

€600.000 incidenteel beschikbaar gesteld voor het programma bedrijfsvoering 'Basis op orde'. Daarnaast is de binnen de formatie/personeelskosten aanwezige € 1,4 miljoen vacatureruimte geheel opgenomen onder de overhead. In de loop van 2020 wordt immers pas duidelijk binnen welke taakvelden deze kosten worden uitgegeven. Hiermee wordt ingezet op betere sturingsmogelijkheden en flexibiliteit bij de inzet van vacatureruimte.

Bedragen X € 1.000	Begroting 2019 jaarschijf 2020	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
Directe personeelskosten	7.757	8.358	8.495	8.598	8.806
Indirecte personeelskosten	1.049	988	988	988	781
Huisvestingskosten	516	662	660	660	660
Dotatie aan voorzieningen (huisvesting)	133	0			
Facilitaire kosten	369	359	359	359	359
Automatisering ICT	1.501	1.855	1.855	1.855	1.855
Informatiebeheer	136	124	134	134	134
Materieel en vervoer	200	200	190	187	171
Overige kosten bedrijfsvoering	194	250	167	166	155
Afschrijving en rente	1.115	1.085	1.150	1.074	1.006
Toerekening overhead aan investeringen	-456	-629	-629	-629	-629
Programma bedrijfsvoering 2019-2023		600			
Overig	-0	1	1	100	100
A. Lasten	12.514	13.853	13.370	13.492	13.398
Bijdragen gemeenten bedrijfsvoering	48	48	48	48	48
Overige bijdragen	19	71	70	70	70
Overige baten bedrijfsvoering	123	123	122	123	123
B. Baten	190	242	240	241	241
Totaal per saldo lasten	12.324	13.611	13.130	13.251	13.157

2. Paragrafen

2.1 Paragraaf lokale heffingen

De lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de inkomsten van de gemeente Molenlanden en maken deel uit van het beleid van de gemeente. Het is belangrijk inzicht te hebben in de tarieven en de opbrengsten. De heffingen bepalen de lokale lastendruk en zijn van belang voor afweging tussen beleid en inkomsten.

De gemeente Molenlanden kent de volgende heffingen:

- a. (On-)roerende-zaakbelastingen (OZB/RZB)
- b. Precariobelasting
- c. Rechten
- d. Rioolheffing
- e. Afvalstoffenheffing
- f. Toeristenbelasting

De genoemde belastingen onder a., b. en f. dienen tot het verkrijgen van algemene dekkingsmiddelen. De rechten, rioolheffing en de afvalstoffenheffing zijn een vergoeding voor de door de gemeente te verstrekken diensten en mogen maximaal kostendekkend zijn.

Ontwikkelingen 2020

Conform de uitgangspunten bij de Kadernota 2020 is de OZB/RZB voor 2020 niet verhoogd, behoudens inflatiecorrectie van 1,5%. Bij de berekening van deze OZB-opbrengst is géén rekening gehouden met de areaaluitbreiding. De precariobelasting op kabels en leidingen heeft een gemaximeerde opbrengst van € 1,8 miljoen. De tarieven voor de leges zijn kostendekkend uitgerekend. De begraafrechten worden niet aangepast, dit komt doordat we nog met de oude

verordeningen van Giessenlanden en Molenwaard werken. De begraafrechtenverordening zal bij de harmonisatie van de beheers verordening ook moeten worden geharmoniseerd.

De kosten van afvalinzameling en -verwerking worden voor 100% doorberekend in de afvalstoffenheffing. Rond de rioolheffing is, conform het ingroeimodel voor 2020 een kostendekkendheid van 90% van toepassing. Dit was in 2019 80%.

Onroerendezaakbelastingen

De 'onroerendezaakbelastingen' worden geheven van de eigenaren en gebruikers van bedrijfspanden, overige gebouwen en niet-cultuurgronden. Daarnaast wordt 'onroerende-zaakbelasting' geheven van eigenaren van woningen. Deze belastingen worden geheven over de waarde van onroerende zaken.

De waardering van de onroerende zaken vindt plaats op grond van de Wet waardering onroerende zaken (WOZ). Deze WOZ-waarden worden jaarlijks vastgesteld. In 2020 wordt de waarde gebruikt per waarde peildatum 1-1-2019.

Zodra de nieuwe waarden bekend zijn worden de tarieven opnieuw berekend. Uitgangspunt voor deze berekening is de gewenste opbrengst. Dit is de belastingopbrengst van het voorgaande jaar, verhoogd met de belasting op (nieuwe) gereed gekomen panden. In de kadernota is aangegeven dat de OZB niet verhoogd zal worden, behoudens inflatiecorrectie van 1,5%. Dit uitgangspunt is ook zo verwerkt in de begroting 2020.

De verwachting is dat de nieuwe WOZ-waarden ongeveer 8% zullen stijgen ten opzichte van de oude waarden. De daadwerkelijke WOZ-waarden op basis waarvan de berekening

van de OZB-tarieven 2020 plaatsvindt, zijn vermoedelijk pas in december 2019 bekend. De tarieven voor de onroerende-zaakbelastingen zijn afhankelijk van de getaxeerde waarden 2019 en worden in december vastgesteld.

Precariobelasting

De precariobelasting wordt geheven op kabels en leidingen en is door wetgeving gemaximeerd op € 1,8 miljoen. Deze belasting wordt nog in 2020 en 2021 geheven en vervalt daarna. De extra lasten voor huishoudens die door deze belasting ontstaan worden gecompenseerd.

Rechten - leges

Onder leges vallen diverse zaken, zoals paspoorten, rijbewijzen maar ook de omgevingsvergunningen. De nieuwe tarieven zijn conform de uitgangspunten kostendekkend, waarbij rekening is gehouden met de door het rijk vastgestelde maximumtarieven. Het uitgangspunt kostendekkende tarieven is niet toegepast voor de bezorging van reisdocumenten en rijbewijzen, monumenten- en evenementenvergunningen. De kostendekkendheid van de leges op grond van de legesverordening worden in totaal bezien. In totaliteit mag de kostendekkendheid van de legesverordening niet hoger zijn dan 100%. Onderstaand overzicht maakt inzichtelijk dat de geraamde baten in totaliteit de geraamde lasten niet overschrijden.

Leges	Lasten taakveld	Overhead	BCF BTW	Rijksleges	Totale lasten	Gemeentelij- ke leges	Rijksleges	Totale baten	Kosten- dekkend- heid	Resultaat
Burgerlijke stand	34.100	16.100	1.900	-	52.100	53.200	-	53.200	102%	1.100
Reisdocumenten	103.200	41.400	8.700	143.800	297.100	65.300	143.800	209.100	70%	-/-88.000
Rijbewijzen	111.200	45.800	9.000	122.700	288.700	113.800	122.700	236.500	82%	-/-52.200
Kabels en leidingen	57.700	35.100	900	-	93.700	93.700	-	93.700	100%	-
Overige publiekszaken	13.350	8.500	-	22.000	43.850	18.400	22.000	40.400	92%	-/-3.450
Omgevingsvergunning	901.000	443.000	31.500	-	1.375.500	1.375.000	-	1.375.000	100%	-/-500
Dienstverlening vallen onder de Europese dienstenrichtlijn	19.800	13.200	-	-	33.000	5.100	-	5.100	15%	-27.900
Totaal					2.183.950			2.013.000	92%	-170.950

Rechten – begraafrechten

De begraafrechten worden geheven voor begravenissen en het onderhouden van de begraafplaatsen. In het verleden zijn veel rechten voor onbepaalde tijd afgekocht, hierdoor genereren deze graven geen inkomsten meer. Doordat deze graven wel moeten worden onderhouden zijn de begraafplaatsen niet kostendekkend. De tarieven van 2019 blijven ook in 2020 van toepassing. Het is niet mogelijk om de tarieven aan te passen totdat de verordeningen zijn geharmoniseerd.

Begraafrechten	
Lasten taakveld	1.013.900
Overhead	395.700
Totale lasten	1.409.600
Rechten	1.001.392
Totale baten	1.001.392
Kostendekkendheid	71%
Resultaat	-/- 408.208

Rioolheffing

Het uitgangspunt zoals vastgesteld in de uitgangspuntennotitie belastingbeleid Molenlanden 2019 is dat de kosten van riolering in 2020 voor 90% worden gedekt door de rioolheffing. De gemeente Molenlanden heft zowel rioolheffing van de eigenaar als van de gebruiker van een op het riool aangesloten onroerende zaak. De gebruikersheffing wordt geheven door middel van een opslag per m³ waterverbruik. Het waterleidingbedrijf Oasen int deze heffing. De gemeente hanteert één heffing voor zowel stedelijk afvalwater als hemel- en grondwater. Er is niet voor gescheiden heffingen gekozen vanwege de hoge uitvoeringskosten en het toepassen van het solidariteitsprincipe. Objecten die indirect zijn aangesloten op de riolering en uitsluitend hemelwater kunnen afvoeren worden alleen voor de eigenarenheffing aangeslagen. Het tarief hiervan wordt bepaald

op 25% van het tarief voor het eigenarendeel. Reden voor een lager tarief is dat deze objecten minder profijt hebben van de gemeentelijke riolering doordat zij uitsluitend hemelwater afvoeren.

Op basis van de geraamde uitgaven is een geactualiseerde berekening van de tarieven gemaakt. Het tarief voor het eigenarendeel rioolheffing wordt € 85,45 per perceel. Het tarief voor de indirect aangesloten objecten die uitsluitend hemelwater afvoeren bedraagt 25% van het tarief van het eigenarendeel, € 21,36. Het tarief voor het gebruikersdeel wordt € 1,01 per m³.

Rioolheffing	
Lasten taakveld	3.186.074
Overhead	280.586
BCF BTW	744.673
Totale lasten	4.211.332
Rioolheffing	3.790.199
Overige inkomsten	-
Totale baten	3.790.199
Kostendekkendheid	90%
Resultaat	-/- 421.133

Conform de voor het belastingbeleid vastgestelde uitgangspunten worden de rioolheffingen ingaande 2021 herzien op basis van het in 2020 nieuw vast te stellen Gemeentelijk Riolerings Plan voor Molenlanden. De compensatie van de rioollasten voor de huurders in voormalig Molenwaard blijkt complex. De corporaties zijn bereid een tegemoetkoming aan huurders te doen, maar de invulling daarvan blijkt juridisch ingewikkeld. Samen met de corporaties wordt gewerkt aan de realisatie van de toegezegde compensatie.

Afvalstoffenheffing

Voor de afvalstoffenheffing geldt conform de kadernota dat de kosten van afvalinzameling en -verwerking voor 100% door de heffing worden gedekt. Iedere zelfstandige wooneenheid binnen de gemeente wordt aangeslagen voor deze belasting. Molenlanden hanteert tarieven voor één- en meerpersoons-huishoudens. Het al of niet gebruikmaken van de gemeentelijke ophaaldienst, is hiervoor niet relevant. Voor de recreatiewoningen in parken is een afwijkende regeling getroffen. Deze hebben een eigen contract met Waardlanden voor grote verzamelcontainers.

De totale kosten voor afvalinzameling en -verwerking zijn in 2020 lager dan in 2019. Dit komt door lagere begrote kosten van Waardlanden.

Het tarief voor éénpersoonshuishoudens daalt naar € 236,53 en voor een meerpersoonshuishoudens naar € 295,67. Deze tarieven waren € 241,21 en € 301,52. Het inzamelen van het huisvuil wordt verzorgd door reinigingsdienst Waardlanden. Inwoners van Molenlanden kunnen ook hun afval aanbieden bij één de vier afvalbrengstations van Waardlanden.

Bij de Zomernota 2019 is besloten een voorziening “Afvalstoffenheffing” te vormen waarmee in de toekomst mee- en tegenvallers kunnen worden verrekend en/of de afvalstoffenheffing kan worden verlaagd. Na vaststelling van de jaarrekening 2019 kan worden beoordeeld of de tarieven (voor 2021) kunnen worden verlaagd ten laste van de voorziening. Vooruitlopend op de harmonisering van het reserve- en voorzieningenbeleid wordt voorgesteld ook voor de komende jaren te werken met een voorziening die dient ter egalisatie van financiële effecten op het taakveld afval en de tarieven voor de afvalstoffenheffing.

Afvalstoffenheffing	
Lasten taakveld	3.835.584
Overhead	69.203
BCF BTW	783.686
Totale lasten	4.688.473
Afvalstoffenheffing	4.688.473
Overige inkomsten	-
Totale baten	4.688.473
Kostendekkendheid	100%
Resultaat	-

Toeristenbelasting

In de kadernota 2020 is een inflatiecorrectie van 1,5% vastgelegd. De toeristenbelasting wordt geheven voor het verblijf in de gemeente van personen die niet in de gemeente Molenlanden staan ingeschreven in de basisregistratie personen. De toeristenbelasting komt ten goede aan de algemene middelen. De belasting wordt geheven van degene die verblijf biedt. Degene die verblijf biedt mag de belasting doorberekenen aan degene die verblijf houdt.

De toeristenbelasting wordt geheven per persoon per nacht, het tarief wordt € 1,32 per persoon per nacht.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit is moeilijk aan te geven. Het Rijksbeleid is erop gericht de lokale lasten trendvolgend met het Bruto Binnenlands Product te laten stijgen. Er blijft echter wel de mogelijkheid om hogere OZB-heffingen toe te passen. De heffingen waar kosten tegenover staan zijn kostendekkend.

Ontwikkeling lokale lastendruk

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo), onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen, onderzoekt jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten. De uitkomsten worden gepubliceerd in de Coelo-atlas.

De Coelo-Atlas over 2019 is de meest recente versie. Uit deze atlas blijkt dat de gemeente Molenlanden op plaats 241 van de 372 gemeenten staat, waarbij nummer 372 de duurste gemeente is. Uit de atlas blijkt dat het OZB-tarief van Molenlanden net onder het gemiddelde van Nederland valt. Echter behoort de gemiddelde woningwaarde tot de duurdere categorie.

Bij de milieuheffingen ligt het tarief van de afvalstoffenheffing boven het landelijk gemiddelde. De rioolheffing van Molenlanden ligt in 2019 ook rond het landelijk gemiddelde, echter hierbij moet worden aangegeven dat dit op basis van een 80% kostendeekkend tarief is.

De gegevens van het hierna opgenomen overzicht komen uit de Coelo-atlassen van de corresponderende jaren en betreffende woonlasten van een meerpersoonshuishouden.

Gemeente	Woonlasten			Rangorde
	2017	2018	2019	2019
Alblasserdam	781	769	765	204
Gorinchem	708	715	749	169
Hardinxveld-Giessendam	783	782	812	273
Krimpenerwaard	797	779	835	301
Molenlanden			798	241
- Giessenlanden	702	676		
- Molenwaard	839	809		
Papendrecht	634	641	682	73
Sliedrecht	608	606	628	25
Vijfheerenlanden				nb

- Leerdam	847	840	793
- Vianen	749	754	820
- Zederik	783	765	762

De lokale lastendruk voor een gemiddeld huishouden zullen zich in Molenlanden voor een meerpersoonshuishouden in 2020 als volgt ontwikkelen.

Woonlasten		
	2019	2020
Afvalstoffenheffing	301	296
Rioolheffing eigenaar	82	85
Rioolheffing gebruiker	123	128
OZB-eigenaar	292	296
Totaal	798	805

Kwijtschelding

Voor de inwoners van Molenlanden met de laagste inkomens bestaat de mogelijkheid van kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en de rioolafvoerheffing. De kosten van bestaan voor de beoordeling of men in aanmerking komt voor kwijtschelding worden gesteld op 100%.

2.2 Paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf gaat in op de vraag in welke mate de financiële positie toereikend is om de financiële gevolgen van risico's die zij loopt, op te kunnen vangen. Inzicht in de omvang van de risico's is een voorwaarde voor een gezonde bedrijfsvoering. Bij de besluitvorming kan hiermee rekening worden gehouden. De financiële inschatting van de risico's wordt gerelateerd aan de vermogenspositie van de gemeente. Binnen de organisatie is globaal geïnventariseerd welke risico's er bekend zijn. Op basis van de risico's is het weerstandvermogen berekend. Volgens artikel 21 van de Financiële verordening dient de gemeenteraad een nota weerstandvermogen & risicobeheersing vast te stellen. Deze nota zal begin 2020 worden opgesteld. In deze nota zullen de uitgangspunten voor de risicobeheersing en het risicobeheersingsproces worden vastgelegd. Vervolgens zullen de risico's op een meer systematische wijze worden geïnventariseerd en verwerkt in de jaarrekening 2019.

Financiële kengetallen

In deze risicoparagraaf zijn aan het eind een aantal financiële kengetallen opgenomen die inzicht geven in de financiële positie van de gemeente.

Beleid en beschikbaarheid van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit ziet er als volgt uit :

Beschikbare weerstandscapaciteit	Jaarstukken 2018	begroting 2020
Algemene Reserves	28.388.000	25.041.000
Risicoreserve grondexploitaties	2.011.000	3.356.000
Begrotingssaldo	0	115.000

Post Onvoorzien	100.000	100.000
Aandelen Eneco (90%)	28.000.000	28.000.000
Totale Weerstandcapaciteit	58.499.000	56.612.000

De waardering van Eneco ad. € 28 miljoen is opgenomen als stille reserve met het oog op de verwachte verkoop van de aandelen. De hoogte van de algemene reserve is bepaald door rekening te houden met de geplande uitgaven rond het eerder vastgestelde 'bestemde vermogen' van de voormalige gemeente Giessenlanden

Weerstandsratio

De weerstandsratio is de deling van de beschikbare weerstandscapaciteit door de benodigde weerstandscapaciteit voor het afdekken van risico's.

Weerstandvermogen	2020
UITSTEKEND	9,36

Een ratio van >1,0 is noodzakelijk om alle risico's te kunnen opvangen. Een ratio onder de 1,0 is onwenselijk. Een ratio van >2,0 of hoger is uitstekend. Een ratio van 9,36 is uitzonderlijk goed.

Beleid met betrekking tot de risico's

Van elk risico wordt een inschatting gemaakt van de mate van waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet en wat de financiële consequenties hiervan zijn. Dit wordt uitgewerkt in een kans- en een gevolgwaarde.

Benadering van de risico's en de vertaling in kans en het effect

Om een risico's in omvang te duiden wordt eerst gekeken naar de totale omvang van het te lopen risico of welke bedrag daarvan is begroot binnen de begroting, het effect.

Vervolgens wordt een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet.

Daarbij wordt de volgende indeling gehanteerd:

- Laag: Het gevolg van het risico wordt voor 25% meegenomen in het risicoprofiel.
- Gemiddeld: Het gevolg van het risico wordt voor 50% meegenomen in het risicoprofiel.
- Hoog: Het gevolg van het risico wordt voor 75% meegenomen in het risicoprofiel.
- Zeer Hoog: Het is nagenoeg zeker dat het risico zich voordoet. Voor het gevolg van het risico wordt een voorziening getroffen of is financieel verwerkt in de begroting.

Van een risico zijn de geschatte (totale) kosten als het zich voordoet. (kans x effect). Deze kosten worden opgenomen in de tabel van risico's.

De financiële risico's die zich voordoen

In de onderstaande tabel treft u de gekwantificeerde risico's aan voor 2020.

Omschrijving	Totale omvang te lopen risico in €	Omvang risicogedeelte in €	Kans dat risico zich voordoet in %	Geschat bedrag (risico x omvang)
Investerings	260.000	260.000	25%	65.000
Grondexploitaties	27.935.000	27.935.000	-	3.658.856
Garanties (fin lasten 1% over hoofdsom)	140.000.000	140.000	25%	35.000
Gemeentefonds	54.925.000	549.250	25%	137.313
Verbonden Partij Avres	78.000	78.000	50%	39.000
Decentralisatie Jeugdzorg	9.000.000	900.000	50%	450.000

Btw-compensatiefonds overschrijding plafond	4.500.000	200.000	25%	50.000
Dividenden Eneco - Stedin - BNG	1.330.000	332.500	25%	166.250
GiessenlandenNet (vervroegde aflossing geldlen.	230.000	230.000	50%	115.000
Bedrijfsvoering loonkosten en overhead	19.993.000	1.999.300	25%	499.825
Stijging rentelasten i.v.m. herfinanciering	20.000.000	100.000	25%	25.000
Leges bouwvergunningen	1.225.000	306.250	25%	76.563
Minimabeleid	723.000	72.300	50%	36.150
Decentralisatie Participatie	1.338.000	133.800	25%	33.450
Openeinderegeling WMO (excl. loonkosten)	7.717.000	771.000	50%	385.500
Openeinderegeling Leerlingenvervoer	920.000	92.000	25%	23.000
Informatie en Communicatie Voorzieningen	2.000.000	500.000	50%	250.000
Totaal				6.045.907

Toelichting risico's

Kapitaallasten

Een aantal investeringen zijn nog niet afgerond. De berekening van kapitaallasten is daarom (uiteraard) nog gebaseerd op de beschikbaar gestelde investeringsbudgetten.

Daarnaast vormt de huidige lage rente een risico.

Grondexploitaties

Voor de risico's die zich zullen voordoen binnen de grondexploitaties is gekeken naar het risicoprofiel van de MJIP-

grondgebonden projecten en een recente doorrekening van alle grondexploitaties. De hoogte van het risico is bepaald op 10% van de nog uit te geven budgetten en specifieke risico's per project. Het betreft risico's ten aanzien van vertragingen, niet realiseerbare grondprijzen en de uitvoering.

Garanties en Waarborgen

De gemeente staat garant voor tal van leningen en deelnemingen. De kans dat zich hierbij risico's zullen voordoen is erg klein. Het risico is bepaald op 0,1% van de hoofdsom en schatten de kans daarop als klein, 25%.

Gemeentefonds

De algemene uitkering is op basis van de septembercirculaire 2019 geraamd. Ontwikkelingen zijn vooral afhankelijk van het accres in de rijksbegroting en de verdeelmaatstaven. Wij merken een totaal van 1% van het totaal aan te verwachten inkomsten aan als risico.

Verbonden partijen

Bij risico's van een verbonden partij gaat het in hoofdzaak om financiële en bestuurlijke risico's die mede verband houden met de structuur, organisatie en bedrijfsvoering van een verbonden partij. Het risico is per verbonden partij bepaald met inachtneming van het beleid dat de gemeenschappelijke regeling zelf voert op het gebied van weerstandsvermogen en risicomanagement. De gemeenschappelijke regeling behoort zelf risicomanagement gestalte te geven en de eigen risico's voldoende af te dekken. Als dat niet het geval is dan dienen de gemeenten het niet afgedekte deel te compenseren.

Avres

Het blijkt dat bij Avres de gemeente een deel van de risico's dient af te dekken. Het aandeel van Molenlanden in het manco van de benodigde reservepositie bedraagt ruim € 78.000 (= 22% van 10% van € 3.450.000 = totaal openstaande risico's). Met het bestuur van Avres zijn geen afspraken op het aanvullen van de reserve gemaakt.

Decentralisatie jeugdzorg (Dienst gezondheid en jeugd SOJ)

Jeugdzorg wordt door de serviceorganisatie jeugd (SOJ) uitgevoerd. Een nadelig exploitatieresultaat ten opzichte van de vastgestelde begroting zal SOJ direct bij de deelnemende gemeenten op basis van een verdeelsleutel in rekening brengen. SOJ beschikt niet over reserves. Anderzijds wordt een voordelig verschil uitgekeerd. Qua sturing is het voortdurend zoeken naar een balans tussen zorgvraag en beschikbaar budget. Bij de beleidsplanning en het contracteren van zorgaanbieders is het beschikbare budget uitgangspunt. De financiële onzekerheid zit in de omvang en de ontwikkeling van de kosten voor de zorgvraag, zowel qua aantallen jeugdigen als gemiddelde kosten per jeugdige. Uit de eerste Bestuursrapportage 2019 van de Serviceorganisatie blijkt dat een ruimer budget noodzakelijk is ten opzichte van eerdere jaren en de begroting 2020 is hierop aangepast. De oplopende kosten leggen een onhoudbare financiële druk op gemeenten en maatregelen om de kosten te reduceren zijn dringend gewenst. Hiervoor is een Omdenknottitie opgesteld. De SOJ heeft in verband hiermede een taakstelling opgenomen in de begroting van 2020 van jaarlijks vijf miljoen. De provincie heeft in het kader van het financieel toezicht aangegeven dat deze post onvoldoende solide is voor 2020. Dit kan betekenen dat Molenlanden circa € 400.000 extra voor 2020 moet bijdragen. Op korte termijn wordt hierover duidelijkheid verwacht.

BTW-compensatiefonds

Gemeenten en provincies kunnen vanaf 2016 tot een vastgesteld maximum BTW declareren. Verschillen ten opzichte van het plafond worden aan gemeenten uitgekeerd. Praktijk is dat gemeenten steeds meer bij het BTW compensatiefonds declareren en vervolgens via het gemeentefonds op de algemene uitkering worden gekort.

Met een omvang van € 4.500.000 merken wij € 200.000 aan als risico.

Dividend Eneco, Stedin en BNG

Jaarlijkse schommelingen van dividend kan een verschil van de raming betekenen in de begroting. Vaste zekerheden of basisbedragen zijn nooit genoemd. Daarom merken wij op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren 10% als onzekerheid aan met een kans van 25%.

Giessenlandennet (vervroegde aflossing geldlening)

Als gevolg van een eventuele vervroegde aflossing van de kapitaalverstrekking aan Giessenlandennet is het wegvallen van de rente-inkomsten een risico.

Bedrijfsvoering loonkosten en overhead

Krapte op de arbeidsmarkt, specialistische kennis, verloop in het personeelsbestand, veranderende wetgeving en tal van andere factoren kunnen een impact hebben op het niveau van de loonkosten en de overhead. Ook vraagt dit om een scherpe sturing op de budgetten rond de loonkosten. De risico's zijn in verhouding tot het totaalbedrag aan loonkosten niet groot maar een afwijking van 1% is soms al snel gerealiseerd.

Stijging rentelasten

In de begroting 2020-2023 is rekening gehouden met de lage rentestand bij de raming van de rentelasten op nieuw aan te trekken leningen. Dit is verdedigbaar gezien het rentebeleid van de ECB en de marktomstandigheden. In verband met de financieringsbehoefte voor de komende jaren is de stijging van de rente een risico.

Bouwleges

De raming van de bouwleges vormt altijd een risico. Wij schatten de risico's en de kansen hierop op basis van de ervaring van de afgelopen jaren op 25%.

Minimabeleid

De afgelopen jaren zien wij dat de totale raming voor dit beleid voor ongeveer 5% kan afwijken. We schatten de kans in op gemiddeld.

Participatie

Avres voert binnen de specifieke kaders van de rijksvergoeding in het sociaal deelfonds de participatiewet uit. Hoewel het budget bij de uitvoering van het beleid door Avres leidend is, kan toch een tekort ontstaan. De zittende medewerkers met een SW-indicatie hebben loon- en baangarantie terwijl de rijksvergoeding daalt. Vanaf 2018 neemt jaarlijks het verschil tussen de verwachte loonkosten en rijksvergoeding sterk toe.

Decentralisatie Wmo

De afgelopen jaren is gebleken dat er steeds een overschot was op dit onderdeel. 2018 en 2019 lieten voor het eerst een duidelijke kanteling zien. Voor 2020 zijn we zoveel als mogelijk uitgegaan van ervaringscijfers, maar dat neemt niet weg dat er nog steeds risico's bestaan. Deze kunnen zich voordoen door nieuwe

aanbestedingen, verhoging van tarieven en het open-eindekarakter van de regelingen.

Leerlingenvervoer

Leerlingenvervoer is een open-eind regeling. Het benodigde budget is vooral afhankelijk van de ontwikkeling van het aantal aanvragen.

Informatie en Communicatiefaciliteiten

Qua risicobeheersing vormt ICT een belangrijk aandachtspunt. De dienstverlening van de gemeente Molenlanden is grotendeels afhankelijk van ICT.

Het juiste gebruik van ICT wordt niet alleen voortdurend van buitenaf bedreigd, maar kan ook onbewust binnen de gemeente riskant zijn. Het kan dan gaan om privacygevoelige gegevens, datalekken of andere foutieve inbeddingen van systemen en software. Daarnaast vraagt communicatie met externe organisaties ook om slagvaardigheid en juiste inrichting om tot een juiste en gerichte gegevensuitwisseling te komen. Tot slot noemen we het risico op kostenstijgingen op de punten van hardware, licenties, dataopslag, software en onderhoud.

Financiële kengetallen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is een aantal financiële kengetallen opgenomen die inzicht geven in de financiële positie van de gemeente. In het onderstaande overzicht de uitkomsten:

Ratio's	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto Schuldenquote in %	-17,67	-5,86	0,59	-1,59
Netto Schuldenquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen in %	-9,55	-4,40	-1,53	-2,93
Solvabiliteitsratio	38,15%	40,42%	40,26%	41,12%
Structurele exploitatieruimte	4,30%	1,02%	-1,36%	-1,04%
Grondexploitatie	9,71%	8,43%	6,27%	4,91%
Belastingcapaciteit	105%	108%	111%	111%

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Er is een correctie op dit getal als we de verstrekte leningen hieruit filteren.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio verstaan we het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. De ratio is hoog doordat er sprake is van een groot eigen vermogen. Een gezond percentage ligt in ieder geval boven de 20%.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Dit kengetal laat zien dat er sprake is van een structureel begrotingstekort.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Het betreft hier de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Hierbij scoort de gemeente boven het gemiddelde. Dit wordt deels veroorzaakt door de relatief hoge gemiddelde woningwaarde. Het referentiebedrag is € 740 als landelijk gemiddelde.

Beoordeling onderlinge verhouding tussen kengetallen

De gemeente Molenlanden heeft een gezonde financiële positie maar geen materieel sluitende meerjarenbegroting. De solvabiliteitsratio is hoog, echter er is sprake van een structureel exploitatietekort. Tegenvallers kunnen hierdoor alleen opgevangen worden door aanwending van de reserves. Gestreefd wordt naar dekking van structurele uitgaven door structurele inkomsten. Verwezen wordt naar het koersdocument om dit te bewerkstelligen.

2.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen 2020

Algemeen

In deze paragraaf wordt ingegaan op het beleid en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties met betrekking tot de kapitaalgoederen van de gemeente. De belangrijkste onderdelen voor de instandhouding van de kapitaalgoederen zijn de hoofdgroepen wegen, riolering, water, verlichting, groen en gebouwen. Ook is een aantal kleine kapitaalgoederen opgenomen die bijdragen aan het functioneren van de Buitenruimte.

De kosten voor de instandhouding van de kapitaalgoederen zijn gebaseerd op de beheerplannen. De kapitaalgoederen vormen een substantieel onderdeel van de begroting. Deze kosten hebben zowel een beleid- als een beheeraspect. Het beleidsaspect komt primair tot uiting in de programma's terwijl het beheeraspect bij het college ligt. De kapitaalgoederen bepalen in sterke mate de uitstraling, beleving, kwaliteit en ook de veiligheid van de openbare ruimte van de gemeente. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en de daarmee samenhangende lasten. Het belang van een goed beleid en beheer is dus groot.

Gemeente Molenlanden

Met de vorming van de gemeente Molenlanden zijn de kapitaalgoederen van de oorspronkelijke gemeenten samengevoegd. De huidige beheerplannen met bijbehorende uitgangspunten en investeringen vormen de basis voor de nieuwe gemeente. Het onderhoud in 2020 wordt uitgevoerd conform de planningen zoals aangegeven in de beheerplannen.

Op grond van de Financiële verordening gemeente Molenlanden biedt het college de raad tenminste eens in de vier jaar een onderhoudsplan ter vaststelling aan. De raad stelt het plan vast. Het plan geeft het kader weer voor het beoogde onderhoudsniveau, de planning van het onderhoud en de kosten van het onderhoud voor de diverse kapitaalgoederen.

Er is gestart met de uitwerking van de harmonisatie van de diverse beheerplannen. De uitwerking van een nieuw Gemeentelijk Rioleringsplan 2020-2024 is vrijwel gereed. Het Integraal Beheerplan Molenwaard en het Wegbeheerplan Giessenlanden lopen tot 2022. De overige beheerplannen van Giessenlanden hebben variabele looptijden. In 2019 is gestart met het opstellen van een nieuw Integraal beheerplan, waarbij het uitgangspunt is dat deze in 2020 aan het bestuur wordt voorgelegd.

In het kader van klimaatontwikkeling zijn diverse inspanningen nodig. Dit jaar wordt hieraan een vervolg gegeven.

Omvang Kapitaalgoederen

De totale oppervlakte van de gemeente Molenlanden is 19.159 ha. De kapitaalgoederen die de gemeente in beheer en onderhoud heeft liggen voornamelijk binnen de bebouwde kom van de 20 kernen. Een uitzondering hierop vormen de onderdelen Openbare Verlichting, Riolering, Straatnaamborden en onderdelen van Straatmeubilair.

De volgende gegevens geven een omvang van de kapitaalgoederen:

- In totaal is ca. 150 km verhardingen in beheer, met een totale oppervlakte van 1.431.000 m². Hiervan is ca. 325.000 m²

asfaltverharding, ca. 1.092.000 m² elementenverharding en ca. 14.000 m² overige verhardingen.

- Binnen de gemeente staan in totaal ca. 5.950 verkeers- en straatnaamborden. Verder staan er ca. 419 schrikhekken, 348 afvalbakken, 27abri's, 374 banken en picknicksets, 3.600 palen en 1.200 overige objecten.
- Het totaal aantal verlichtingsobjecten (lichtmasten en armaturen) bedraagt ca. 10.100 stuks.
- In de gemeente bevinden zich in totaal 255 grote civieltechnische kunstwerken bestaande uit 187 bruggen, 21 duikerbruggen en 47 overige objecten. Daarnaast zijn er nog ca. 20 meter keermuren en ca. 4.600 meter aan kleine duikers.
- De gemeente heeft ca. 6.600 meter hekwerken in beheer en onderhoud.
- De te beheren rioleringsvoorzieningen bestaan uit in totaal 400 km riolering, onderverdeeld in 203 km vrijval riool, 162 km druk- en vacuümriolering met 1.630 pompunits en 35 km persleidingen met 79 hoofdgemalen. Daarnaast zijn er nog 16 bergbezinkvoorzieningen en ruim 14.000 kolken.
- Het open water in de gemeente bestaat vooral uit kleine sloten, wetingen en plassen. De totale oppervlakte door de gemeente te onderhouden water is ca. 311.350 m².
- Langs de gemeentelijke watergangen staan ongeveer 25.800 meter oeverbeschermingen en liggen er ca. 12.400 meter natuurlijke oevers.
- De totale oppervlakte aan te onderhouden groenelementen binnen de gemeente bedraagt ongeveer 118 hectare en het aantal te onderhouden bomen is ongeveer 13.420 stuks.
- Er zijn in totaal 25 begraafplaatsen met daarop ca. 32.900 m² verhardingen.
- In de gemeente zijn 116 speelplaatsen ingericht, met in totaal ca. 517 speel- en sporttoestellen.

- In de openbare ruimte van de gemeente Molenlanden bevinden zich 32 openbare kunstobjecten.
- Tot de gemeentelijke gebouwen horen het gemeentehuis/werklocatie, gemeentewerven en een zoutloods, 1 gebouw van de (voormalige) bibliotheek, 8 peuterspeelzalen, 22 gebouwen op de begraafplaatsen, 17 kerktorens, 10 gymzalen, 2 zwembaden, 4 dorpshuizen/buurtcentra, 3 jeugdhonken, 3 woningen en een aantal overige gebouwen.

Wegen

De wegenstructuur vormt de ontsluiting van de 20 kernen, verspreid over het gebied. De gemeente is verantwoordelijk voor het wegbeheer binnen de bebouwde kom. De wegen vormen daarom binnen de kernen een belangrijke bijdrage aan een goede, veilige en toegankelijke leefomgeving. Wanneer wegen of gebieden worden gereconstrueerd, worden de mogelijkheden benut om de leefomgeving te verbeteren. Hieraan wordt daarom binnen herinrichtingsprojecten samen met de inwoners invulling gegeven. Door de aanpassingen die hiermee worden gerealiseerd wordt de beleving en de gebruikswaarde verbeterd. Maatregelen in het kader van klimaatontwikkelingen, zoals een robuust ontwerp voor het tegengaan van wateroverlast, worden hierbij betrokken.

Jaarlijks wordt een visuele inspectie van het wegenareaal uitgevoerd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de CROW-systematiek voor wegbeheer. Op basis van deze systematiek worden de bij de visuele inspecties verzamelde gegevens omgezet naar een onderhoudsprogramma van de wegen en het daarbij behorende budget.

Het beheer van wegen richt zich op doelmatig onderhoud waarbij gewerkt wordt met een duidelijke prioritering. Om de middelen

effectief in te zetten wordt er binnen groot onderhoud en reconstructies zoveel mogelijk integraal gewerkt, waarbij er een directe afstemming is met de rioolplanning en andere producten binnen de openbare ruimte. Dit komt tot uitdrukking in de uitvoeringsplannen wegen en riolering die jaarlijks worden opgesteld. De uitvoeringsplannen worden daar waar nodig afgestemd op de resultaten van de jaarlijks uitgevoerde visuele inspecties.

Binnen het onderhoud wordt er naar gestreefd om onderhoudsachterstand zoveel mogelijk te beperken en kapitaalvernietiging te voorkomen.

In 2018 heeft het Waterschap Rivierenland te kennen gegeven het onderhoud van wegen niet langer als één van haar kerntaken te zien en is zij een proces gestart om haar wegen over te dragen aan de betreffende gemeenten. In 2019 hebben de gemeenten Vijfheerenlanden en Molenlanden het Waterschap meegedeeld dat een overdracht slechts bespreekbaar is als het niet leidt tot verzwaring van de gemeentelijke lasten.

Objecten in de openbare ruimte

In de openbare ruimte van de gemeente staat een groot aantal objecten. Deze objecten worden planmatig onderhouden en vervangen. In de begroting zijn hiervoor de benodigde middelen opgenomen.

Het gaat hierbij bijvoorbeeld om verkeer- en straatmeubilair zoals verkeersborden, straatnaamborden,abri's, banken en afvalbakken. Ook bevinden zich 22 openbare kunstobjecten in de openbare ruimte van de gemeente Molenlanden. De objecten geven praktische invulling aan het gebruik van de openbare ruimte en vormen een ondersteuning aan de

bruikbaarheid en verkeersveiligheid van de weg. Daarnaast vormen de onderdelen een belangrijke bijdrage aan de uitstraling en kwaliteit van de leefomgeving.

Er wordt een afweging gemaakt hoe met de registratie en implementatie van de beheergegevens van al deze genoemde objecten in de openbare ruimte wordt omgegaan.

Een deel van het jaarbudget voor deze objecten wordt uitgegeven aan incidentele schades, diefstal en vandalisme.

Civieltechnische Kunstwerken

Op basis van de beheerplannen is het areaal en de kwaliteit, in relatie tot de kosten in beeld gebracht. De Civieltechnische kunstwerken (o.a. bruggen, keermuren, steigers) vormen een belangrijke schakel in het functioneren van de infrastructuur. Het is van belang dat het beheer en onderhoud van de kunstwerken zodanig vorm gegeven wordt dat deze schakel in stand blijft. Daarnaast is het noodzakelijk dat de kunstwerken, door wijzigingen of een toename van de verkeersbelastingen, blijven voldoen aan hun functie binnen de infrastructuur.

Het areaal civieltechnische kunstwerken wordt regelmatig geïnventariseerd en geïnspecteerd. Op basis van deze input wordt planmatig onderhoud gepleegd en worden vervangingen uitgevoerd van deze kunstwerken.

Van dure en risicovolle kunstwerken wordt de kwaliteit gemonitord door tussentijdse instandhoudingsanalyses te laten uitvoeren. Op basis van deze rapportages wordt snel geanticipeerd op risicovolle situaties.

Op basis van de beheerplannen is het areaal en de kwaliteit in relatie tot de kosten in beeld gebracht. De kosten voor onderhoud en vervanging zijn opgenomen in de begroting.

Bij het vervangen van de kunstwerken vormen onderhoudsarme materialen en constructies een belangrijk uitgangspunt binnen het nieuwe ontwerp.

Openbare verlichting

Het beheer en onderhoud van de Openbare Verlichting is gericht op het doelmatig in stand houden van het huidige areaal ten behoeve van de verkeersveiligheid en sociale veiligheid. Hierbij wordt gebruik gemaakt van efficiënte en energiezuinige verlichtingsmiddelen. Gemeente Molenlanden werkt voor het beheer via een Gemeenschappelijke Regeling (Bureau OVL). Dit is een samenwerkingsverband met diverse buurgemeenten.

Naast het reguliere onderhoud wordt conform het SER-energieakkoord extra aandacht gegeven aan het vervangen van oude verlichting door duurzame energiezuinige ledverlichting. In het kader daarvan is de gemeente betrokken bij de OVL monitor.

In verband met duurzame en toekomstbestendige buitenruimte wordt bekeken welke mogelijkheden de Openbare Verlichting hiervoor biedt en welke bijdrage wij hieraan kunnen leveren.

Spelen

Het beheer en onderhoud van de openbare speelvoorzieningen is gericht op het doelmatig in stand houden van het huidige areaal en het waarborgen van de veiligheid van de spelende kinderen en toezijnde volwassenen conform het Attractiebesluit.

Het areaal speeltoestellen wordt regelmatig geïnventariseerd, geschouwd en geïnspecteerd. Op basis van deze input wordt planmatig onderhoud en vervanging uitgevoerd aan de speeltoestellen. Deze werkzaamheden worden zo veel als mogelijk integraal opgepakt bij herinrichtingsprojecten van de Openbare Ruimte. Een uitdagende speelomgeving is een belangrijk uitgangspunt bij het ontwerp van de speelplaatsen. Ontwerp en participatie trajecten met betrokkenen en omwonenden, advisering en het leveren van maatwerk per locatie zijn belangrijke en bepalende factoren voor uitvoering.

Groen

Het onderhoud aan openbaar groen is erop gericht een acceptabel niveau te handhaven. Dit beeldkwaliteitsniveau is conform het beheerplan gesteld op B, waarbij gebieden met een hoogwaardige of afwijkende inrichting op A worden onderhouden.

Om de instandhouding van een gezond en duurzaam bomenbestand te borgen is een Boomstructuurplan/Waardevolle Bomenlijst opgesteld. Hierin worden bijvoorbeeld uitgangspunten omschreven hoe we omgaan met maatregelen om en nabij bomen. Jaarlijks wordt een deel van de bomen geïnspecteerd volgens de VTA methode. Aan de hand van de uitkomsten worden adequate maatregelen uitgevoerd. Het beleid omtrent bomen wordt in de komende periode geharmoniseerd.

Specifiek voor de stadswallen van Nieuwpoort is als onderdeel van het beheerplan een groenvisie opgesteld. Deze visie is erop gericht de historische context van de boombeplantingen op de wallen te herstellen. Daarnaast is voor het beheer van de grasvegetaties overgestapt naar een zogenaamde behoede

schaapskudde om de biodiversiteit en belevingswaarde te verhogen.

In het kader van klimaatadaptatie (wateroverlast, hittestress) speelt de soort en de hoeveelheid groen een belangrijke rol. In plannen wordt hiermee rekening gehouden, zoals het inpassen van meer ruimte voor groen en water.

Bij nieuwe inrichting en het toepassen van beheermaatregelen wordt bekeken op welke manier de biodiversiteit verhoogd kan worden.

Begraafplaatsen

In Molenlanden zijn verspreid over de kernen, 25 begraafplaatsen aanwezig. Het totaal aantal begravingen is gemiddeld 265 per jaar.

Alle begraafplaatsen worden onderhouden op beeldkwaliteitsniveau A. Er wordt gewerkt conform de huidige beleids- en beheerplannen, waarbij binnen de voormalige gemeente Giessenlanden vanaf 2019-2020 uitvoeringsmaatregelen genomen worden, die voortvloeien uit het vastgestelde beleidsstuk (Toekomstbeeld Begraafplaatsen gemeente Giessenlanden 2017-2030). Dit betreft het ruimen van graven, het oplossen van (grond) waterproblemen, herstructurering van paden en graven en het aanwijzen en aanbrengen van urnenzuilen en -graven.

Riolering

Op grond van de in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) geformuleerde uitgangspunten en kwaliteitsniveaus wordt het rioolstelsel van de gemeente onderhouden. Door het uitvoeren van het GRP continueert de gemeente haar rioleringsbeheer,

kunnen we de komende jaren voldoen aan de wettelijke taken en kunnen we het beheer uitvoeren op een financieel efficiënte wijze. Bij de rioolrenovatiwerkzaamheden is de samenhang met herbestratingwerkzaamheden van belang. De uitvoering van uitbreidingsplannen vindt plaats conform de eisen van de gemeente.

In het nieuwe GRP zal rekening worden gehouden met een aantal risico's. Omdat bijvoorbeeld de druk- en vacuümriolering aan de maximale capaciteit gaat komen, moet er mogelijk geïnvesteerd gaan worden in de buitengebieden. Als toestemming wordt verleend voor het bouwen van nieuwe woningen in de buitengebieden, wordt de kans groter dat de riolering moet worden aangepast.

Een ander risico is dat er sinds 2018 door de klimaatverandering (in dit geval droogte) extra zetting merkbaar is. Dit heeft tot gevolg dat riolen in de dorpen eerder kapot scheuren en/of afbreken. Er is dus een kans aanwezig dat deze riolen eerder vervangen moeten worden dan onze afschrijvingsnorm aangeeft. Bovenstaande risico's kunnen leiden tot een verhoging van de rioolheffing. Of dat ook daadwerkelijk noodzakelijk is zal blijken uit het nieuwe GRP.

Water

Watergangen zijn van groot belang voor de aan- en afvoer van hemelwater. Door het baggeren van watergangen kan voldoende afvoercapaciteit worden gewaarborgd. Het baggeren is vastgelegd in een baggerplan. In dit baggerplan is de kwaliteit en kwantiteit van de aanwezige bagger inzichtelijk gemaakt. Aan de hand van dit baggerplan worden de watergangen cyclisch gebaggerd en zijn de financiële consequenties in de begroting verwerkt. In 2021 zal een nieuw geharmoniseerd baggerplan opgesteld worden.

De beschoeiingen en oeverbeschermingen zijn binnen de beheerplannen opgenomen. Conform de waterplannen worden maatregelen uitgevoerd waarbij rekening gehouden wordt met de klimaatontwikkelingen. Er wordt aandacht besteedt aan het behouden en vergroten van open water en het robuuster maken van watergangen en duikers. De beschoeiing en oeverbescherming wordt hierbij betrokken. Veelal worden deze maatregelen gecombineerd met de reconstructies van wegen en riolering.

Gebouwen

In 2019 zijn de kerktorens geïnspecteerd en is de subsidieaanvraag voor het onderhoud aan de kerktorens in de periode 2020-2025 ingediend. In 2018 waren de onderhoudstoestanden van de overige panden al geïnspecteerd met uitzondering nog van de zwembaden. De resultaten zijn opgenomen in het Meerjarenonderhoudsplan. Dit onderhoudsplan wordt iedere 3 jaar geactualiseerd.

Van de objecten zijn meerjarenplanningen opgesteld en zijn de financiële consequenties vertaald in jaarlijks onderhoud en groot onderhoud met daarbij behorend een jaarlijkse gemiddelde storting in de onderhoudsreserve. Jaarlijks wordt er een onderhoudsjaarplan vastgesteld waarbij de benodigde gelden ten behoeve van groot onderhoud uit de onderhoudsreserve worden onttrokken. Deze onttrekking en het jaarlijks regulier onderhoud wordt in de begroting wordt opgenomen.

In verband met (mogelijke) verandering van gebruik is het onderhoud aan de voormalige bibliotheek Giessenburg geminimaliseerd. Over een andere bestemming voor de voormalige bibliotheek in Giessenburg zijn nog onderhandelingen gaande.

De werklocatie in Bleskensgraaf (Kerkstraat 8) zal op (korte) termijn verkocht worden, dit proces loopt. Er zal slechts het hoogst noodzakelijk onderhoud worden uitgevoerd.

Het pand aan de Burgemeester Viezeestraat 3 in Bleskensgraaf kan op termijn verkocht worden en is ingericht als servicepunt totdat de nieuwe werklocatie in de Spil is gerealiseerd.

In 2015 is het perceel Onderweg 2 in Arkel aangekocht ten behoeve van de realisatie van de 2e ontsluitingsweg in Arkel. Een gedeelte van dit perceel is gebruikt voor de op- en afrit van de 2e ontsluiting. Deze locatie wordt onder bepaalde condities verhuurd. Het beheer en onderhoud van het terrein en de opstallen wordt verzorgd door de gemeente.

Voor de woning Voordijk 2 in Schelluinen geldt een beleid dat noodzakelijk onderhoud wordt uitgevoerd, maar niet wordt overgegaan tot groot onderhoud.

Voor de beide zwembaden die in eigendom van de gemeente Molenlanden zijn (zwembad Schoonenburg in Nieuw-Lekkerland en zwembad De Dompelaar in Groot-Ammers) geldt dat er met behulp van vrijwilligers tegen zo laag mogelijke onderhoudskosten geëxploiteerd wordt. Dit gebeurt vanuit een taakstellend budget.

Er ligt vanuit de duurzaamheidsambitie de opgave om de duurzaamheid van het gemeentelijk vastgoed te inventariseren en op basis hiervan een plan op te stellen hoe te verduurzamen en wanneer. In 2018 is er voor deze inventarisatie budget vrijgemaakt en een eerste aanvang gemaakt door het realiseren van een pilot. Sporthal de Reiger is eind 2018 van het gas af en

met nul op de meter. Gedurende 2019 zal deze pilot gemonitord worden. In 2019 is het overig vastgoed gescreend.

Als het accommodatiebeleid en het huisvestingplan voor onderwijs voor de gemeente Molenlanden is vastgesteld (2020-2021) kan het plan opgesteld worden voor verduurzaming van het vastgoed. Het opstellen van dit plan zal daarna gebeuren om te voorkomen dat er vastgoed verduurzaamd wordt wat op termijn wellicht anders ingevuld gaat worden.

Om niet stil te staan hebben we vooruitlopend hierop in de begroting van 2020 1 pand opgenomen ter verduurzaming waarvan we zeker weten dat dit vastgoed bestemd blijft.

2.4 Paragraaf financiering

In deze paragraaf informeren wij u over het voorgenomen treasurybeleid voor 2020.

Beleidsvoornemens financiering

Door de voorgenomen verkoop van de aandelen Eneco verkeren we, op financieringsgebied, in een bijzondere situatie. De voorgenomen verkoop zal op relatief korte termijn een groot bedrag aan liquide middelen opleveren. Daarom zou het onvoordelig zijn om de financieringsbehoefte in 2020 in te vullen met langlopende geldleningen. Voor gemeenten geldt echter een kasgeldlimiet zodat niet zondermeer de financieringsbehoefte met kortlopende leningen ingevuld kan worden. Met de provincie Zuid-Holland, onze toezichthouder, is overleg over deze kwestie geweest. Zij gaan ermee akkoord om gedurende 2020 de financieringsbehoefte in te vullen met kortlopende geldleningen.

Rentevisie 2020- 2023

De vooruitzichten zijn dat de economische groei in de eurozone de komende jaren afvlakt. De afname van de groei is vooral het gevolg van een minder gunstige ontwikkeling van de buitenlandse vraag. De verwachting is dat de groei van de Nederlandse economie terugloopt van 1,8% in 2019 naar 1,6% in 2020. De inflatie zal waarschijnlijk teruglopen van 2,5% in 2019 naar 1,8 % in 2020.

Het monetaire beleid van de ECB blijft zeer ruim. De lange rentetarieven lopen wat op, maar we verwachten dat deze ook in 2020 op een zeer laag niveau blijven.

Berekening interne rente

Berekening rente-omslag 2020	
Toe te rekenen rente aan de taakvelden	312.250
Boekwaarde investeringen en verstrekte geldleningen	193.491.000
Rente omslag percentage (afgerond)	0,2

Aan de investeringen die op de staat van activa zijn opgenomen is een rentepercentage toegerekend van 0,2 %. Deze rentebedragen komen ten laste van de begroting 2020.

Financieringsbehoefte in 2020

Financieringsbehoefte per 1-1-2020	
Te financieren investeringen en versterkte geldleningen	207.682.000
Af: Opgenomen geldleningen	35.860.000
Af: Reserves en voorzieningen	92.248.000
Financieringsbehoefte 2020	79.574.000

De gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, is voor een gemeente gelimiteerd op 8,5% van het begrotingstotaal. Voor onze gemeente komt dit voor 2020 uit op een bedrag van € 8.100.000. Onze berekende theoretische financieringsbehoefte geeft een veel hoger bedrag te zien. In de praktijk is deze lager doordat veel investeringen pas later uitgegeven worden. Bepalend voor het aantrekken van financiering is de liquiditeitsplanning. Dan komen we nog boven de toegestane limiet uit. Dit is een tijdelijke situatie, de inschatting is dat in de loop van het vierde kwartaal, een deel van de Eneco aandelen verkocht worden. Wij verwijzen u ook naar wat hierover is opgenomen onder het kopje “beleidsvoornemens” van deze paragraaf.

De renterisiconorm

Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de verwachte ontwikkeling van deze renterisiconorm voor 2020 weergegeven:

Berekening renterisiconorm 2020 (x € 1.000)	
1. Begrotingstotaal	100.292
2. Wettelijk percentage	20
3. Renterisiconorm (1x2)	20.058
4. Renteherzieningen	0
5. Aflossingen	5.437
6. Bedrag waarover renterisico gelopen wordt (4+5)	5.437
7. Ruimte onder renterisiconorm (3-6)	14.621

De bedragen aan langlopende leningen waar de gemeente de komende jaren een renterisico over loopt, blijven ruimschoots binnen de wettelijke norm (wet FIDO).

Opgenomen leningen met een looptijd langer dan een jaar

De leningportefeuille met een looptijd van 1 jaar of langer telt op tot een totaal van € 35.860.000.

2.5 Paragraaf bedrijfsvoering

Missie

Onze organisatie en bedrijfsvoering zijn ondersteunend aan de dienstverlening die we bieden aan onze inwoners, ondernemers en het bestuur. De bedrijfsvoering is toekomstgericht en wendbaar, zodat we mee kunnen bewegen met onze veranderende omgeving.

Ontwikkelingen

In 2020 pakten we de professionalisering van de bedrijfsvoering verder op. Themagewijs geven we aan wat wij daarvoor gaan doen.

De gemeenteraad heeft bij de kadernota een incidenteel budget van € 600.000 beschikbaar gesteld. Bij elk thema geven wij in een aparte tabel aan welke activiteiten hieruit worden gedekt. We pakken de overige activiteiten binnen de reguliere exploitatiebegroting op.

Wat willen we bereiken?

- Het meetbaar maken van de beoogde impact die we willen bereiken in de samenleving;
- Een effectieve inrichting van onze primaire processen;
- Het verder in control komen;
- De doorontwikkeling van de vakteams met medewerkers die zich verantwoordelijk voelen voor het bereiken van resultaten en zich inleven in de klant/inwoner;
- De harmonisatie van beleid; verordeningen en beleidsregels ter voorkoming dat deze hun rechtskracht verliezen per 1 januari 2021.

Wat gaan we ervoor doen?

A. Financiën en control

- Doorontwikkelen budgetbeheer; (A.1)
- Inbedden van het tijdig vastleggen van verplichtingen en contracten in onze administraties; (A..)
- Doorontwikkelen van de Planning & Control cyclus: vergroting informatie- en sturingswaarde van begroting, rapportages en jaarstukken in afstemming met de auditcommissie met hierin aparte verantwoording over projecten (MJP en overige investeringen); (A.3)
- Voorbereiden afgifte rechtmatigheidsverklaring door het college in plaats van door de accountant per 2021; (A.4);
- Verder inbedden (gestart in 2019) van het inkoop-en aanbestedingsbeleid in de werkprocessen; (A.5)
- Implementatie projectbeheersing en inrichting projectcontrol mede naar aanleiding van het Rekenkameronderzoek en de gehouden second opinion op het project Activiteitenzone; (A.6)
- Implementeren van het risicomanagement inclusief nota risicomanagement; (A.7)
- Doorontwikkelen indicatoren. (A.8)

Activiteiten die worden gedekt uit incidenteel budget € 600.000

Aanpassen financiële systemen gericht op de optimalisatie van de informatievoorziening, efficiency en ondersteuning van de interne en externe controles	A.9
Omzetten van de waardering van oppervlakte naar inhoud als gevolg van een wijziging van de wet WOZ	A.10
Professionalisering advies op het gebied van Btw	A.11

B. Organisatieontwikkeling

- Het stimuleren van het nemen van eigen verantwoordelijkheid door medewerkers en teams door:
 - implementeren waarderingsbeleid; (B.1.1)
 - invoeren van een standaard werkwijze rond opdrachtgever- en opdrachtnemerschap. (B.1.2)
- Een systematische doorontwikkeling van zelforganiserende teams door:
 - invoeren van een praktische vorm van strategische personeelsplanning. (B.2.1)
 - invoeren van een passend systeem op het gebied van beloning. (B.2.2)
 - implementeren van een praktische vorm van teamcoaching en team- en zelfevaluatie. (B.2.3)
- Ontwikkelen van passende vaardigheden door:
 - stimuleren en faciliteren van medewerkers om via tijdelijke klussen, projecten en kennisuitwisseling nieuwe vaardigheden op te doen, binnen en buiten de organisatie; (B.3.1)
 - opzet en implementeren van een portal om kennis en talent sneller en eenvoudiger uit te wisselen; (B.3.2)
 - verbreden aanbod Leertuin met trainingen op het gebied van professionele gespreksvoering, resultaat gericht werken, persoonlijke effectiviteit en duidelijk

communiceren over afspraken en verwachtingen. (B.3.3.)

- Stimuleren van samenwerking:
 - ontwikkelen klussenbank om vraag en aanbod van klussen sneller en eenvoudiger uit te wisselen; (B.4.1)
 - ontwikkelen standaard werkwijze om samenwerking aan klussen te bevorderen. (B.4.2)

Activiteiten die worden gedekt uit incidenteel budget € 600.000

De transformatie biedt veel perspectief voor medewerkers, maar het kost ook tijd om te leren. We hebben tegelijk veel bestuurlijke ambities en willen in kunnen spelen op actuele maatschappelijke behoeften. Daarom is voorzien in een wendbaarheidsbudget voor de inzet van een flexibele schil.

De doorontwikkeling van de organisatie wordt in aanzienlijke mate door de organisatie zelf opgepakt. We hebben in de periode 2019-2022 4% gereserveerd voor opleiding en ontwikkeling. Om deze ontwikkeling te faciliteren doen we in 2020 een aanvraag bij het A&O fonds gemeente om te verkennen of onze innovatieve manier van werken in aanmerking komt voor subsidie.

C. Informatievoorziening en ICT

- Informatiebeveiliging: uitvoering geven aan het operationeel beveiligingsplan wat in 2019 is opgesteld. Het gaat om de actualisering van processen en maatregelen, het uitvoeren van informatiebeveiligingsaudits en het opstellen van een dataclassificatie matrix. Daarnaast vindt er een wettelijk

verplichte transitie plaats van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) naar de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Ook op dit vakgebied vindt verdere standaardisatie plaats. (C.1.)

- Informatiebeheer: de inrichting en kwalitatieve doorontwikkeling van het zaaksysteem vindt ook komend jaar nog volop plaats. De komst van de Omgevingswet is daarbij een specifiek aandachtspunt. (C.2)

Activiteiten die worden gedekt uit incidenteel budget € 600.000:

Pilot met betrekking tot een e-Depot voor archivering. Deze pilot moet ertoe leiden dat zowel voor de interne als de externe dienstverlening de toegankelijkheid en beschikbaarheid van digitale informatie wordt vergroot.	C.3
We richten pilots in om met behulp van onze huidige systemen te kunnen experimenteren met e-participatie ten behoeve van het uitvoering geven aan de ambitie verwoord in het Samenlevingsprogramma	C.4
Doorontwikkeling Virtueel Kantoor: de ICT-omgeving wordt nog verder slimmer ingericht waardoor de huidige exploitatielasten verlaagd kunnen worden. Cruciaal in deze is echter, dat de huidige generieke ICT-omgeving qua functionaliteit én licenties breder wordt benut. Het indikken van het applicatielandschap in een beweging van specifieke functionaliteit naar meer generieke functionaliteit is daarbij een voorwaarde.	C.5
Gebruik en hergebruik (interne) data: Gemeenten zijn bron én hoeder van grote hoeveelheden data/gegevens. Het gebruik en hergebruik van die data moet zorgvuldig worden geregeld. De Wet open overheid (Woo) gaat hier verandering in brengen. Het	C.6

implementeren van de wet vraagt de komende jaren de nodige aandacht van de gemeentelijke organisatie.

Naast de wettelijke verplichting, is er ook een sterke interne behoefte aan betere en gemakkelijkere dataontsluiting en speelt data een belangrijke rol in de bedrijfsvoering en de sturing. Datagedreven werken wordt vanuit het oogpunt dienstverlening en bedrijfsvoering steeds belangrijker. Om deze interne en externe behoefte vorm te geven wordt het project Data-Lab gestart binnen de gemeente,

Tijdelijk uitbesteden technisch beheer berichtenverkeer en telefonie.

C.7

D. Huisvesting

De gemeenteraad van Molenlanden heeft op 11 juni 2019 besloten het college opdracht te geven om voor de huisvesting van de raad en de binnen- en buitendienst te onderzoeken of kan worden gekomen tot een schetsontwerp Bleskensgraaf binnen de financiële uitgangspunten zoals verwoord in het raadsbesluit van 30 mei 2018 en deze uitwerking aan de raad voor te leggen tijdens een informerende bijeenkomst in september 2019 met het streven om in oktober 2019 tot besluitvorming te komen. Deze uitwerking is gereed en is op de collegeavond van 10 september gepresenteerd. Besluitvorming in de raad heeft tijdens het schrijven van deze begroting nog niet plaatsgevonden.

We maken tot nadere orde gebruik van de twee huidige werklocaties; het voormalig gemeentehuis in Groot-Amers en het voormalig gemeentehuis in Hoornaar. In het licht van de

bezuinigingen maakt het college een optimaliseringsplan voor het gebruik van deze locaties. (D.1)

In de begroting 2020 worden vooruitlopend op dit optimaliseringsplan geen mutaties opgenomen ten opzichte van voorgaande jaren voor wat betreft de locatie in Groot-Amers. (D.2)

Voor het pand in Hoornaar (in eigendom) nemen we in de begroting 2020 één mutatie op. De reserveringen voor groot onderhoud die voorgaande jaren in de begroting opgenomen waren, laten we vervallen. Tot nadere orde voeren we alleen het hoogst noodzakelijke onderhoud uit. Eventuele vervangingen die noodzakelijk zijn, kunnen vanuit de opgebouwde onderhoudsreserve worden bekostigd. (D.3.)

Voor de Servicepunten vinden er in 2020 geen mutaties plaats (behalve verhoogde post schoonmaakkosten). Als de werklocatie in de Spil klaar is, vervalt het servicepunt aan de Burgemeester Viezeestraat in Bleskensgraaf. (D.4.)

E. Communicatie

In Molenlanden communiceren we omgevingsbewust. We slaan de brug naar inwoners, ondernemers en anderen door goede communicatie. We gebruiken de methode Factor C (van communicatie) om communicatie te professionaliseren. We zetten dit in om ervoor te zorgen dat communicatie een plek heeft in het beleid, projecten en in de werkwijze van onze collega's.

De gemeente tekent de Direct Duidelijk-deal. Daarmee geven we aan dat we het belangrijk vinden als overheid duidelijk te communiceren. Natuurlijk communiceren we zelf ook in duidelijke

taal. Dat doen we in onze eigen organisatie en daarbuiten. Zo zorgen wij dat iedereen ons beter begrijpt.

Dit spreken we af:

1. we maken beleid om direct duidelijk te communiceren. We voeren dit beleid uit en we beoordelen de resultaten;
 2. we spreken precies af wat we gaan verbeteren en hoe we de resultaten daarvan beoordelen;
 3. we zorgen ervoor dat onze collega's hulp krijgen om direct duidelijk te communiceren.
- In 2020 leiden we collega's op die deze methode kunnen inzetten in (projecten en beleid van) de organisatie. (E.1.)
 - In 2020 start Molenlanden met een programma om helder en toegankelijk te schrijven. (E.2.)

F. Harmonisatie

Naast de verordeningen en beleidsregels harmoniseren en actualiseren we beheerszaken en beleidsdocumenten. Voor het overgrote deel van de harmonisatie zijn geen (nieuwe) financiële middelen nodig in 2020 met uitzondering van de volgende specifieke thema's:

Activiteiten die worden gedekt uit incidenteel budget € 600.000

Hertaxatie verzekeringen	F.1
Beheersplan begraafplaatsen	F.2
Beleid ten aanzien van het beheer van de openbare ruimte. Verder gaan met de leidraad inrichting openbare ruimte. Gestart in 2019. Kosten toen gedekt uit incidenteel bedrag 265k.	F.3

Subsidie- en accommodatiebeleid. Gestart in 2019. Kosten toen gedekt uit incidenteel bedrag 265k.	F.4
Integraal huisvestingsplan Onderwijs. Gestart in 2019. Kosten toen gedekt uit incidenteel bedrag 265k.	F.5

Effect/resultaatindicatoren

Indicator	Realisatie 2019	Streefwaarde 2023	Bron
Dekkingsgraad meting indicatoren bestuurlijke doelen	Nog niet beschikbaar	100%	Intern
% facturen betaald binnen servicenorm 21 dagen (norm=100%)	Nog niet beschikbaar	100%	Intern
% zaken afgehandeld binnen de wettelijke termijn Awb (norm=100%)	Nog niet beschikbaar	100%	Intern

BBV-indicatoren

Indicator	2019	2020
Formatie per 1.000 inwoners	5,3	5,6
Bezetting per 1.000 inwoners	5,0	5,2
Apparaatskosten per inwoner	€ 466	€ 415
% externe inhuur ten opzichte van de totale loonsom + inhuur externen	4,3	5%
% Overhead t.o.v. totale lasten	11,7	12,8%

Financieel Bedrijfsvoering

Bedragen X € 1.000	Begroting 2019 schijf 2020	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
Directe personeelskosten	18.182	18.109	18.533	18.891	19.281
Overhead materiële uitgaven (zie voor specificatie Overhead)	4.756	5.495	4.875	4.894	4.592
A. Lasten	22.938	23.604	23.408	23.785	23.873
B. Baten: bijdragen bedrijfsvoering	189	242	240	241	241
Totaal Bedrijfsvoering per saldo lasten	22.749	23.362	23.168	23.544	23.632

	Begroting 2019	Begroting 2020
Directe personeelskosten bedrijfsvoering directe taakvelden	10.424	9.751
Directe personeelskosten bedrijfsvoering taakveld overhead	7.074	8.358
Totale directe personeelskosten	17.498	18.109

Bij de samenstelling van de begroting 2020 is uitgegaan van een formatie van 248 fte voor bedrijfsvoering. Het BBV schrijft voor dat loonkosten zoveel mogelijk worden verantwoord op de directe taakvelden. De inzet van medewerkers aan investeringswerken behoren te worden toegerekend aan de betreffende investeringen. In de begroting 2020 is dit bedrag gecalculeerd op € 942.000.

2.6 Paragraaf verbonden partijen

De gemeente Molenlanden heeft bestuurlijke en financiële belangen in een aantal verbonden partijen, waaronder gemeenschappelijke regelingen en stichtingen. Deze partijen voeren onderdelen van het beleid uit namens de gemeente. De gemeente blijft beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden houden ten aanzien van deze partijen.

Visie op verbonden partijen

De gemeente Molenlanden wil de regie behouden over taken die door verbonden partijen worden uitgevoerd. Verbonden partijen zien we als verlengd openbaar bestuur en zijn een middel om gemeentelijke doelen te bereiken. De kaderstellende taak van de gemeenteraad moet ook bij verlengd lokaal bestuur volledig blijven functioneren.

De basis voor de verbonden partijen zijn de algemene normen van goed bestuur. Het betreft de vijf normen: transparantie, democratische verantwoording, effectiviteit en efficiency, vraaggerichtheid, governance. Het college toetst een nieuw op te richten partij aan de algemene normen van goed bestuur.

Lijst van verbonden partijen

De gemeente Molenlanden heeft te maken met diverse verbonden partijen. Deze verbonden partijen zijn in te delen in de volgende categorieën:

1. gemeenschappelijke Regelingen (GR);
2. vennootschappen en coöperaties;
3. stichtingen en verenigingen.

In onderstaand overzicht wordt per categorie aangegeven welke verbonden partijen hiertoe behoren. Per verbonden partij wordt

de informatie gegeven die op grond van het BBV is voorgeschreven.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam verbonden partij

Vestigingsplaats
Openbaar belang

GR Regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

Gorinchem
Het vergroten van de regionale bestuurskracht in de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (AV). De afstemming wordt gezocht op basis van maatschappelijke opgaven op bestuurlijk, sociaal en fysiek niveau. De Regionale Maatschappelijke Agenda is hierbij leidend.

Burgemeester Van der Borg en Wethouder Bikker in het AB.

Bestuurlijke
vertegenwoordiging
Omvang belang begin 2020
Omvang belang eind 2020
Financiële bijdrage
Molenlanden
Eigen vermogen begin 2020
Eigen vermogen eind 2020
Vreemd vermogen begin
2018
Vreemd vermogen eind
2018
Financiële resultaat 2020
Risico's

31%
31%
€ 585.900

€ 342.200
€ 170.000
€ 427.000

€ 427.000

€ 0

De activiteiten van de A&V regio beperken zich tot de Molenhopper en de afwikkeling van Leader verplichtingen in 2020

Naam verbonden partij Vestigingsplaats Openbaar belang	Sportpark Souburgh Alblasserdam Het in stand houden en exploiteren van de sportvelden op het sportpark Souburgh, gelegen op de grens van Alblasserdam en Molenlanden. Wethouder Visser en raadslid Jonker in AB. 23% 23% € 86.742 € 70.000 € 70.000 € 1.218.000 € 1.458.000 € 0 De GR beschikt over voldoende weerstandsvermogen en de risico's die er al zijn, betreffen beheersbare, kleinere risico's. Alle risico's zijn verder afgedekt met verzekeringen of is zijn op te vangen via het weerstandsvermogen.	Naam verbonden partij Vestigingsplaats Openbaar belang Bestuurlijke vertegenwoordiging Omvang belang begin 2020 Omvang belang eind 2020 Financiële bijdrage Molenlanden Eigen vermogen begin 2020 Eigen vermogen eind 2019 Vreemd vermogen begin 2020 Vreemd vermogen eind 2020 Financiële resultaat 2019 Risico's	Natuur- en Recreatieschap Lingegebied Kerk-Avezaath Het in stand houden, verbeteren en uitbreiden van de openbare recreatieve-toeristische infrastructuur. geen 20% 20% n.v.t., bijdrage is afgekocht. nb nb nb nb nb geen
Naam verbonden partij Vestigingsplaats Openbaar belang	GR Dienst Gezondheid en Jeugd Regio Zuid-Holland Zuid Dordrecht Het behartigen van de belangen op het gebied van Publieke gezondheid, Onderwijs, Jeugd Preventie Team en Jeugdhulp, uitgevoerd door de Serviceorganisatie ZHZ.	Naam verbonden partij Vestigingsplaats Openbaar belang	

Bestuurlijke vertegenwoordiging	Wethouder Lanser in het AB.	Naam verbonden partij	Avres
Omvang belang begin 2020	9,6%	Vestigingsplaats	Meerkerk
Omvang belang eind 2020	9,6%	Openbaar belang	Een goede dienstverlening voor de burgers van de aangesloten gemeenten die zijn aangewezen op tijdelijke voorzieningen als een uitkering, bijzondere bijstand.
Financiële bijdrage Molenlanden	€ 2.432.000 en € 9.090.700 voor Jeugd		Besloten vennootschap tussen Avres en Kringloopbedrijf Het Goed.
Eigen vermogen begin 2020	€ 2.950.000		Wethouder Visser en wethouder Lanser in AB
Eigen vermogen eind 2020	€ 2.070.000	Bestuurlijke vertegenwoordiging	22,18%
Vreemd vermogen begin 2020	€ 973.000	Omvang belang begin 2020	22,18%
Vreemd vermogen eind 2020	€ 797.000	Omvang belang eind 2020	€ 2.256.000
Financieel resultaat 2020	-/- € 879.000 (t.l.v. Alg Res. dienst)	Financiële bijdrage Molenlanden	€ 8.519.000
Risico's	In de begroting van de Dienst is een paragraaf opgenomen over de beheersing van de risico's. De financiële risico's focussen zich primair op de ontwikkeling van de zorgvraag in relatie tot het jeugdzorgbudget. Het opnemen van een realistische begroting is de belangrijkste beheersmaatregel. Het belangrijkste resterende risico zit in het behalen van de reductiedoelstelling van (de instroom) van het aantal jeugdigen in deze zorgmarkt.	Eigen vermogen begin 2020	€ 8.303.000
		Eigen vermogen eind 2020	€ 1.372.000
		Vreemd vermogen begin 2020	€ 903.000
		Vreemd vermogen eind 2020	€ 452.000 (nadelig)
		Financieel resultaat 2020	Een risico is dat op de BUIG-budgetten die van het Rijk ontvangen worden gekort gaat worden. Een afname van de uitkering met 5% levert een tekort op van € 1,4 miljoen.
		Risico's	Een tweede groot risico is dat er door externe factoren (toename vluchtelingen of conjuncturele schommelingen) vaker beroep gedaan wordt op de sociale vangnetregelingen van Avres.

Naam verbonden partij	GR Omgevingsdienst ZHZ	Naam verbonden partij	Reinigingsdienst Waardlanden
Vestigingsplaats	Dordrecht	Vestigingsplaats	Gorinchem
Openbaar belang	Het behartigen van de belangen op het gebied van milieu.	Openbaar belang	Inzamelen van afval.
Bestuurlijke vertegenwoordiging	Wethouder Slob in het AB.	Bestuurlijke vertegenwoordiging	Wethouder Bikker in het AB
Omvang belang begin 2019	7,1%	Omvang belang begin 2020	28%
Omvang belang eind 2019	7,1%	Omvang belang eind 2020	28%
Financiële bijdrage Molenlanden	€ 1.545.000(inwonerbijdrage en wettelijke taken)	Financiële bijdrage Molenlanden	€ 3.765.000
Eigen vermogen begin 2018	€ 1.852.00	Eigen vermogen begin 2020	€ 1.851.000
Eigen vermogen eind 2018	€ 1.735.000	Eigen vermogen eind 2020	€ 1.711.000
Vreemd vermogen begin 2018	€ 6.693.000	Vreemd vermogen begin 2020	€ 16.670.000
Vreemd vermogen eind 2018	€ 9.860.000	Vreemd vermogen eind 2020	€ 16.672.000
Financiële resultaat 2020	€ 639.000 (negatief) ten laste van eigen vermogen.	Financiële resultaat 2020	€ 0
Risico's	Er worden twee grote risico's signaleerd. De eerste is dat er bezuinigd gaat worden op wettelijke taken. De tweede is de Wet Kwaliteitsborging bouw. Hierdoor kunnen meer taken naar private ondernemingen gaan. Voor beide risico's geldt dat door het wegvallen van volume en schaalnadelen kunnen ontstaan.	Risico's	Door de sterke stijging van verwerkingskosten van afval en het niet goed scheiden van afval stijgen de totale lasten. Het gemeentelijke uitgangspunt is dat de tarieven 100% kostendekkend dienen te zijn, dit leidt dan tot een noodzakelijke tariefstijging. Het gevolg kan een kostenstijging zijn voor de huishoudens binnen onze gemeente.

Naam verbonden partij	Gevudo Gemeenschappelijke Regeling	Bestuurlijke vertegenwoordiging	
Vestigingsplaats	Dordrecht	Omvang belang begin 2020	n.v.t.
Openbaar belang	Het op milieuvriendelijke wijze verwerken van afval bij HVC. Gevudo heeft het karakter van een 'houdstermaatschappij', zij voert zelf geen operationele taken uit. Wethouder Bikker in AB	Omvang belang eind 2020	n.v.t.
		Financiële bijdrage Molenlanden	n.v.t.
Bestuurlijke vertegenwoordiging		Eigen vermogen begin 2020	nb
Omvang belang begin 2020	10,8%	Eigen vermogen eind 2019	nb
Omvang belang eind 2020	10,8%	Vreemd vermogen begin 2020	nb
Financiële bijdrage Molenlanden	nihil	Vreemd vermogen eind 2020	nb
Eigen vermogen begin 2020	€ 30.000	Financiële resultaat 2020	nb
Eigen vermogen eind 2020	€ 30.000	Risico's	geen
Vreemd vermogen begin 2020	€ 0	Vennootschappen en coöperaties	
Vreemd vermogen eind 2020	€ 0	Naam verbonden partij	Merwede Lingelijn Beheer BV
Financiële resultaat 2020	Nihil.	Vestigingsplaats	Gorinchem
Risico's	Deze zijn afhankelijk van de ontwikkelingen bij HVC N.V.	Openbaar belang	Het openbaar vervoer in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden bevorderen via de spoorlijn Geldermalsen-Dordrecht. Burgemeester Van der Borg in stuurgroep.
Naam verbonden partij	Stichting administratiekantoor Dataland	Bestuurlijke vertegenwoordiging	nb
Vestigingsplaats	Gouda	Omvang belang begin 2020	nb
Openbaar belang	Dataland verzorgt de toegankelijkheid van gemeentelijk vastgoed, geo- en WOZ-informatie voor publieke en private afnemers in Nederland.	Omvang belang eind 2020	nb
		Financiële bijdrage Molenlanden	Projectbijdrage naar rato van de investering conform de in 2009 afgesloten samenwerkingsovereenkomst.

Eigen vermogen begin 2020	nb
Eigen vermogen eind 2020	nb
Vreemd vermogen begin 2020	nb
Vreemd vermogen eind 2020	nb
Financiële resultaat 2020	nb
Risico's	nb

Naam verbonden partij	Eneco N.V.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Openbaar belang	Eneco verzorgt voor een groot deel van de gemeente de levering van energie.
Bestuurlijke vertegenwoordiging	Wethouder Visser in Algemene vergadering van aandeelhouders en aandeelhouderscommissie.
Omvang belang begin 2020	1,02 %
Omvang belang eind 2020	0 %
Financiële bijdrage Molenlanden	n.v.t.
Eigen vermogen begin 2018	€ 2.869 (x miljoen)
Eigen vermogen eind 2018	€ 2.936 (x miljoen)
Vreemd vermogen begin 2018	€ 1.025 (x miljoen)
Vreemd vermogen eind 2018	€ 1.055 (x miljoen)
Financiële resultaat 2018	€ 136 (x miljoen)
Risico's	

Naam verbonden partij	Stedin N.V.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Openbaar belang	Netbeheer van elektriciteit- en gasnetten in het gebied.
Bestuurlijke vertegenwoordiging	Wethouder Visser in Alg. verg. van aandeelhouders en aandeelhouderscommissie.
Omvang belang begin 2020	1,02 %
Omvang belang eind 2020	1,02 %
Financiële bijdrage Molenlanden	n.v.t.
Eigen vermogen begin 2018	€ 2.582 (x miljoen)
Eigen vermogen eind 2018	€ 2.699 (x miljoen)
Vreemd vermogen begin 2018	€ 2.779 € (x miljoen)
Vreemd vermogen eind 2018	€ 2.638(x miljoen)
Financiële resultaat 2018	€ 118 (x miljoen)
Risico's	

Naam verbonden partij	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Vestigingsplaats	's-Gravenhage
Openbaar belang	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Bestuurlijke vertegenwoordiging	Wethouder Visser in Algemene vergadering van aandeelhouders.
Omvang belang begin 2020	0,06 %
Omvang belang eind 2020	0,06 %
Financiële bijdrage Molenlanden	n.v.t.
Eigen vermogen begin 2018	€ 4.687 (x miljoen)
Eigen vermogen eind 2018	€ 4.991(x miljoen)
Vreemd vermogen begin 2018	€ 135.185 (x miljoen)
Vreemd vermogen eind 2018	€ 132.518 (x miljoen)
Financiële resultaat 2018 Risico's	€ 337 (x miljoen)

Naam verbonden partij	N.V. Oasen
Vestigingsplaats	Gouda
Openbaar belang	Oasen verzorgt de drinkwatervoorziening en bluswatervoorziening in de gemeente. Wethouder Quik in AB.

Bestuurlijke vertegenwoordiging	
Omvang belang begin 2020	3,6 %
Omvang belang eind 2020	3,6 %
Financiële bijdrage Molenlanden	n.v.t.
Eigen vermogen begin 2018	€ 104.000 (x 1.000)
Eigen vermogen eind 2018	€ 108.000 (x 1.000)
Vreemd vermogen begin 2018	€ 12.400 (x 1.000)
Vreemd vermogen eind 2018	€ 129.600 (x 1.000)

Financiële resultaat 2018 Risico's € 4.800 (x 1.000)

Naam verbonden partij	ROM-S Beheer
Vestigingsplaats	Schelluinen
Openbaar belang	Deze BV is de beherende vennoot van de ROM-S Commanditaire Vennootschap. Het doel van deze BV is het ontwikkelen van een logistiek centrum Schelluinen-West, het realiseren en exploiteren van een aantal regionale vrachtwagenparkeerplaatsen en het herontwikkelen van vertreklocaties. N.v.t.

Bestuurlijke vertegenwoordiging	
Omvang belang begin 2020	30 %
Omvang belang eind 2020	30 %
Financiële bijdrage Molenlanden	n.v.t.
Eigen vermogen begin 2018	€ 47.000
Eigen vermogen eind 2018	€ 47.000
Vreemd vermogen begin 2018	n.v.t.
Vreemd vermogen eind 2018	n.v.t.
Financiële resultaat 2018 Risico's	€ 0

Naam verbonden partij	ROM-S Commanditaire Vennootschap
Vestigingsplaats	Schelluinen
Openbaar belang	De ontwikkeling van het plangebied logistiek centrum Schelluinen-West.
Bestuurlijke vertegenwoordiging	
Omvang belang begin 2019	30 %
Omvang belang eind 2019	30 %
Financiële bijdrage Molenlanden	n.v.t.
Eigen vermogen begin 2018	€ 10.148 (x € 1.000)
Eigen vermogen eind 2018	€ 10.646 (x € 1.000)
Vreemd vermogen begin 2018	€ 0
Vreemd vermogen eind 2018	€ 0
Financiële resultaat 2018	€ 498.000
Risico's	

Naam verbonden partij	Gemeente Giessenlanden Deelneming BV/Gemeente Molenwaard Deelneming BV
Vestigingsplaats	Schelluinen
Openbaar belang	Participatiedeelnemer in de ROM-S Commanditaire Vennootschap.
Bestuurlijke vertegenwoordiging	n.v.t.
Omvang belang begin 2019	100%
Omvang belang eind 2019	100%
Financiële bijdrage Molenlanden	n.v.t.

Eigen vermogen begin 2018	€ 276.200
Eigen vermogen eind 2018	€ 313.200
Vreemd vermogen begin 2018	€ 495.200
Vreemd vermogen eind 2018	€ 495.200
Financiële resultaat 2018	€ 40.000
Risico's	

Naam verbonden partij	GiessenlandenNet BV
Vestigingsplaats	
Openbaar belang	De exploitatie van een glasvezel netwerk voor de voormalige gemeente Giessenlanden.
Bestuurlijke vertegenwoordiging	n.v.t.
Omvang belang begin 2020	29,4%
Omvang belang eind 2020	29,4%
Financiële bijdrage Molenlanden	n.v.t.
Eigen vermogen begin 2020	€ 949.700
Eigen vermogen eind 2020	€ 949.700
Vreemd vermogen begin 2020	€ 6.039.800
Vreemd vermogen eind 2020	€ 6.012.000
Financiële resultaat 2020	N.B
Risico's	

Stichtingen en verenigingen

Verenigingen van Eigenaren

Molenlanden neemt actief deel aan drie verenigingen van eigenaren. Ten eerste in de VVE-Brede School Nieuw- Lekkerland en ten tweede in de VVE Brede School Nieuwpoort-Langerak met een verdeling in een hoofd- en ondersplitsing.

VvE Brede School Nieuw-Lekkerland ('t Carillon)

Deze VvE is tot stand gekomen na de herbestemming van het oude gemeentehuis in Nieuw-Lekkerland en wordt gevormd door gemeente Molenlanden en Wbv Nieuw-Lekkerland. De verhouding in bijdragen is ongeveer 2/3 en 1/3. Beide partijen hebben een lid in het algemeen bestuur.

VvE gebouw Woonleefhart aan de Waterlinie 2 tot en met 70 (even) te Nieuwpoort

Deze VVE is opgericht in 2013 ten behoeve van de bouw van het Woonleefhart in Nieuwpoort en heeft twee leden: gemeente Molenlanden en Lek- en Waard Wonen. Deze zijn beide vertegenwoordigd in het bestuur.

Het complex bestaat uit drie blokken waarin zich verschillende gebruiksfuncties bevinden. Dit is de hoofdsplitsing. De VVE is belast met de instandhouding van de buitenschil van het gebouw en de gemeenschappelijke ruimtes. De uitvoerende taken van de VvE zijn belegd bij Winter VvE-Beheer uit Hendrik-Ido- Ambacht.

VvE Brede School De Veste

Deze VvE is een ondersplitsing van de hiervoor beschreven hoofdsplitsing. Officiële benaming: Vereniging van Eigenaars gebouw Woonleefhart aan de Waterlinie 2 tot en met 8 (even nummers) te Nieuwpoort. De exploitatie en het beheer zijn volledig in handen van de gemeente. Met de beide scholen zijn

gebruiksovereenkomsten gesloten. Met de overige partijen zoals de Wasko, Rivas, de bibliotheek en de logopediepraktijk zijn huurovereenkomsten opgesteld. Ook van de ondersplitsing zijn de uitvoerende taken belegd bij Winter VvE-Beheer.

2.7 Paragraaf grondbeleid 2020

In de paragraaf grondbeleid komt aan bod hoe de gemeente het grondbeleid inzet om bestuurlijke doelen te bereiken.

Visie op het grondbeleid

In 2015 is zowel door de gemeenteraad van Giessenlanden als door de gemeenteraad van Molenwaard een Nota Grondbeleid vastgesteld.

Voor Giessenlanden is in de nota vastgelegd dat ten aanzien van het grondbeleid faciliteren het uitgangspunt is. Er wordt ruimte gegeven aan ontwikkelingen en initiatieven vanuit de dorpen en de markt en als (markt)partijen op eigen kracht een ontwikkeling kunnen en willen realiseren, dan kiest de gemeente voor een faciliterende rol. Daarnaast geeft de nota ruimte aan de gemeente om bij sommige ontwikkelingen het voortouw te nemen als regisseur of zelfs door middel van een actief grondbeleid (als deze ontwikkelingen anders niet van de grond zullen komen).

In de Nota van Molenwaard zijn er geen grote verschillen ten opzichte van die van Giessenlanden. Het accent ligt hier iets meer op actief grondbeleid, maar er wordt ook ruimte gegeven aan ontwikkelingen en initiatieven vanuit de inwoners.

Beide gemeenten willen voor de keuze van het grondbeleid een maatwerkbenadering hanteren. Op projectniveau wordt een afweging gemaakt voor welk grondbeleid wordt gekozen. Molenwaard heeft vanuit het verleden wel meer grondposities in bezit dan Giessenlanden.

Het grondbeleid moet in 2020 worden geharmoniseerd en door de raad van de nieuwe gemeente opnieuw moeten worden vastgesteld.

Meerjarig Investerings Programma (Grond- en Vastgoedexploitaties) 2019

Op dinsdag 2 april 2019 heeft de Raad het MJIP vastgesteld. Dit betreft een dynamische lijst projecten die 'een concrete fysieke ingreep in de buitenruimte tot gevolg hebben; woningbouw en/of bouw bedrijfsruimten en waar gemeentelijke grond of financiën bij zijn betrokken'. Om de dynamiek van deze projecten voldoende aandacht te geven zijn deze projecten apart gezet in een programma en financieel zelfstandig gemaakt door de realisatie van een risicoreserve.

Jaarlijks wordt de lijst van deze projecten geactualiseerd bij de vaststelling van het MJIP of in de P&C-cyclus.

Verwachte resultaten grondexploitaties

Voor de 17 actieve grondprojecten zijn op twee na inmiddels de exploitaties vastgesteld. In onderstaande overzichten worden onder meer de budgettaire ontwikkeling en de risico's weergegeven van de lopende projecten. Nieuwe projecten waarover nog besluitvorming (medio september) moet plaatsvinden zijn hierin niet opgenomen. Projecten die bij de jaarrekening 2018 of in de loop van 2019 zijn afgesloten zijn niet meer opgenomen.

In onderstaand tabel zijn de projecten, in alfabetische volgorde per kern, weergegeven.

Voorstellen voor het opbouwen van de reserve worden gedaan bij de begroting c.q. jaarrekening.

Financieel overzicht grondexploitaties t.b.v. paragraaf grondbeleid 2020

	Grondexploitaties	Boekwaarde per 1-1-2019	Geraamde winst op eindwaarde april 2019	Berekende bedrag aan risico's	Planning 2020
4.1	Uitbreiding bedrijventerrein 1ste fase Bleskensgraaf	1.069.448	94.000	76.645	Verkoop 0,6 ha grond voor gemeentewerf en centrale locatie binnendienst. Start verkoop restant grond.
4.2	Uitbreiding bedrijventerrein 2de fase Bleskensgraaf	610.046	35.000	15.830	Gronden zijn verkocht. Gronden worden bewerkt voor start bouw in 2020.
4.3	Herontwikkeling gemeentehuis Bleskensgraaf	355.637	156.000	13.500	Ondertekening contract met ontwikkelaar. Start verbouw in 2020 met afwerking gronden rondom het pand.
4.8	Doetse Vliet III Giessenburg	58.231	663.000	279.317	Start bouw- en woonrijp maken in 2020. Bouw voorzien in 2021.
4.9	Wozoco Groene Wei Giessenburg	530.000	17.000	26.500	Afwerking bouwrijp maken. Start bouw eind 2020.
4.11	Groot-Ammers Zuidoost	1.139.899	307.000	46.178	Onderzoek naar eventuele herverkaveling vanwege de zeer matige interesse. Verkoop van één kavel geraamd.
4.12	Bedrijventerrein Gelkenes Groot-Ammers	645.437	279.000	91.970	Verkoop van de drie resterende kavels.
4.14	Plan Hofstede (OBS Hoogblokland)	0	0	37.158	Verdere uitwerking verkoopproces en participatietraject.
4.15	Kruising Hoornaar	254.292	34.000	66.813	Na afvoeren Japanse duizendknoop afwerking bouw- en woonrijp maken. Start bouw in 2020.
4.16	Woningbouw Langerak Zuid	6.236.382	329.000	1.020.766	Start bouw woningen eerste fase eind 2019. Start bouw- en woonrijp maken tweede fase in 2020.
4.17	Woningbouw Nieuw- Lekkerland Oost	569.809	745.000	560.284	Ondertekening anterieure overeenkomst en verdere uitwerking participatietraject.
5.11	Westrand Nieuw- Lekkerland	0	0		Uitwerking aankoop grond i.v.m. creëren parkeergelegenheid SWEK. Uitgaande dat gemeentewerf verplaatst wordt.

	Grondexploitaties	Boekwaarde per 1-1-2019	Geraamde winst op eindwaarde april 2019	Berekende bedrag aan risico's	Planning 2020
5.12	Uitkoopregeling Hoogspanningskabels NLL	0	0	0	Verdere uitvoering regeling en uitwerking hergebruik gronden onder de kabels.
4.18	Locatie CBS School met de Bijbel Noordeloos	143.230	579.000	37.411	Vaststelling schetsontwerp en bestemmingsplan in 2019 en start bouw 2020.
4.19	Vertreklocatie dorpshuis Noordeloos	9.838	21.000	27.750	Vaststelling schetsontwerp en bestemmingsplan in 2019 en start bouw 2020.
4.21	Herontwikkeling Sportzaal Smidse Berg Noordeloos	0	-40.000	37.548	Sloop school en maken stedenbouwkundigplan. Bouw voorzien in 2019.
4.22	Woningbouw Oud-Alblas West	587.285	197.000	11.794	Overeenkomst met ontwikkelaar en start bouw.
	Totaal grondexploitaties	12.209.534	3.416.000	2.349.464	
	In deze tabel zijn alleen de grondexploitaties weergegeven.				

Beleidsuitgangspunten reserve

Een aparte reserve is opgericht voor de projecten die vallen onder het MJIP. Deze reserve heeft als doel om financiële verevening tussen projecten mogelijk te maken en om de projecten financieel los te laten staan van de algemene dienst.

De benodigde omvang van deze reserve is berekend op € 2.800.000 voor de nu lopende projecten.

Per 1 januari 2020 bedraagt deze ruim € 2.600.000.

Als daar aanleiding voor is, worden voorstellen voor het opbouwen van de reserve gedaan bij de begroting en jaarrekening.

3. Financiële begroting

3.1 Geprognotiseerde balans

Geprognotiseerde balans											
ACTIVA	1-1-2020	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	PASSIVA	1-1-2020	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Vaste Activa						Vaste Passiva					
Materiële vaste activa						Eigen vermogen					
- Investerings met een maatschappelijk nut	39.101	46.944	52.902	58.494	61.464	- Algemene reserve	26.574	25.902	26.813	26.673	26.673
- Investerings met een economisch nut	78.834	77.327	74.987	72.504	69.975	- Bestemmingsreserves	50.191	50.311	52.177	53.221	53.386
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter	41.491	43.605	44.217	43.834	44.492	- Nog te bestemmen resultaat	0	115	-764	-1.426	-1.025
bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven							76.765	76.328	78.226	78.469	79.035
	159.427	167.876	172.105	174.831	175.931	Voorzieningen					
Financiële vaste activa						- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	14.855	14.623	15.061	15.485	15.911
- Deelnemingen	3.318	3.315	3.315	3.315	3.315	- Onderhouds-egaliseringsvoorzieningen	629	628	626	623	620
- Lening u/g aan openbare lichamen	14.513	4.410	3.817	3.223	2.628		15.484	15.251	15.687	16.108	16.531
- Overige langlopende leningen u/g	11.461	11.240	10.722	10.509	10.288	Vaste schulden met een looptijd > één jaar					

Geprognoseerde balans											
- Uitzettingen met een looptijd van > één jaar in de vorm van	5.516	5.509	4.203	0	0	- Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	123.412	117.699	110.379	106.125	104.120
Nederlands schuld papier						- Waarborgsommen	0	0	0	0	0
- Overige uitzettingen met een looptijd van > één jaar	13.447	12.120	6.009	6.001	6.000		123.412	117.699	110.379	106.125	104.120
	48.256	36.594	28.065	23.047	22.231						
Totaal vaste activa	207.682	204.470	200.170	197.879	198.162	Totaal vaste passiva	215.660	209.279	204.293	200.702	199.686
Vlottende activa						Vlottende passiva					
Voorraden						Netto vlottende schulden met een looptijd < één jaar					
- Grond- en hulpstoffen (w.o. niet in exploitatie genomen gronden)	0	0	0	0	0	- Crediteuren	750	750	750	750	750
- Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie	7.778	4.609	3.922	2.623	1.324		750	750	750	750	750
- Gereed product en handelsgoederen	0	0	0	0	0	Overlopende passiva					
	7.778	4.609	3.922	2.623	1.324	- Overlopende passiva	750	750	750	750	750
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < dan één jaar							750	750	750	750	750
- Rekening courant verhouding met niet financiële instellingen	0	0	0	0	0						
- Vorderingen op openbare lichamen	200	200	200	200	200						

Geprognoseerde balans											
- Overige vorderingen	500	500	500	500	500						
	700	700	700	700	700						
Liquide middelen											
- Kassaldi	0	0	0	0	0						
- Bank- en giroaldi	250	250	250	250	250						
	250	250	250	250	250						
Overlopende activa											
-Overlopende activa	750	750	750	750	750						
	750	750	750	750	750						
Totaal vlottende activa	9.478	6.309	5.622	4.323	3.024	Totaal vlottende passiva	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Totaal activa	217.160	210.779	205.793	202.202	201.186	Totaal passiva	217.160	210.779	205.793	202.202	201.186

3.2 Overzicht van baten en lasten

Programma's 0 t/m 6															
Bedragen X € 1.000	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2020	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
P1 Wonen en leven in Molenlanden	28.488	-10.439	18.050	21.501	-9.259	12.242	20.408	-9.282	11.126	19.747	-7.678	12.069	19.724	-7.262	12.462
P2 Verkeer en vervoer in Molenlanden	9.306	-403	8.903	6.028	-230	5.799	6.257	-230	6.028	7.134	-230	6.905	7.370	-230	7.140
P3 Samenleven in Molenlanden	37.674	-7.481	30.193	37.702	-7.522	30.180	37.035	-7.011	30.024	36.685	-7.011	29.674	36.757	-7.011	29.746
P4 Beter omgaan met ons gebied	10.104	-9.732	372	8.926	-9.317	-391	8.939	-9.344	-405	9.017	-9.417	-400	9.078	-9.473	-395
P5 Werken en recreëren in Molenlanden	2.967	-2.164	802	2.143	-1.223	919	2.582	-2.396	186	790	-92	698	801	-93	707
P6 Dichtbij Molenlanden	3.644	-483	3.161	3.472	-422	3.050	3.602	-422	3.180	3.651	-422	3.229	3.682	-422	3.260
Het geraamde totaal van baten en lasten	92.183	-30.702	61.481	79.772	-27.972	51.799	78.824	-28.685	50.139	77.025	-24.850	52.175	77.411	-24.490	52.921
Algemene dekkingsmiddelen															
Bedragen X € 1.000	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2020	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
T05 Treasury	-1.803	-2.066	-3.869	535	-2.219	-1.683	567	-1.132	-565	461	-931	-470	471	-841	-370
T061 OZB woningen	262	-4.991	-4.730	204	-5.066	-4.862	207	-5.142	-4.935	210	-5.219	-5.009	213	-5.297	-5.084
T062 OZB-niet woningen	113	-2.700	-2.587	88	-2.540	-2.453	91	-2.582	-2.491	93	-2.623	-2.531	95	-2.666	-2.571
T064 Belastingen Overig	94	-1.766	-1.672	91	-1.758	-1.666	92	-1.758	-1.665	93	-28	65	94	-28	66
T07 Alg uitkering en ov uitkering Gem fonds	8	-54.056	-54.047	8	-54.926	-54.918	8	-56.377	-56.369	8	-57.453	-57.445	8	-57.890	-57.882
T08 Overige baten en lasten	1.043	0	1.043	486	0	486	723	0	723	464	0	464	600	0	600
Totaal	-283	-65.579	-65.862	1.412	-66.509	-65.097	1.688	-66.991	-65.303	1.329	-66.254	-64.926	1.482	-66.721	-65.240

Overhead, vennootschapsbelasting en overige baten en lasten															
Bedragen X € 1.000	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2020	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
T04 Overhead	13.188	-238	12.950	13.871	-242	13.629	13.388	-241	13.148	13.510	-241	13.269	13.416	-241	13.175
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)	5	0	5	5	0	5	5	0	5	5	0	5	5	0	5
	265	0	265	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	13.458	-238	13.220	13.876	-242	13.634	13.393	-241	13.153	13.515	-241	13.274	13.421	-241	13.180
Bedragen X € 1.000	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2020	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Totaal raming	105.358	-96.519	8.839	95.059	-94.723	336	93.904	-95.916	-2.012	91.868	-91.345	523	92.313	-91.452	862
Mutaties reserves															
Bedragen X € 1.000	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2020	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
P1 Wonen en leven in Molenlanden	8.591	-14.711	-6.120	1.564	-2.158	-594	1.922	-1.348	574	1.113	-1.376	-263	713	-1.223	-510
P2 Verkeer en vervoer in Molenlanden	3.840	-5.387	-1.547	2.545	-698	1.847	2.585	-744	1.841	2.625	-1.363	1.262	2.665	-1.421	1.244
P3 Samenleven in Molenlanden	751	-1.277	-526	3	-1.112	-1.109	3	-816	-813	3	-716	-713	3	-615	-612
P4 Beter omgaan met ons gebied	0	-100	-100	0	-154	-154	0	-14	-14	0	-14	-14	0	-14	-14
P5 Werken en recreëren in Molenlanden	143	-869	-726	28	-264	-236	616	-57	559	30	-28	2	30	-28	2
P6 Dichtbij Molenlanden	0	-13	-13	0	-18	-18	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	2.098	-2.765	-667	959	-5	954	958	-5	953	956	-5	951	55	-5	50
Overhead	1.136	-1.064	72	17	-1.161	-1.144	17	-341	-324	17	-341	-324	17	-15	2

Totaal mutaties reserves	16.557	-26.186	-9.627	5.117	-5.569	-454	6.101	-3.325	2.776	4.745	-3.843	901	3.484	-3.320	162
Totaal															
Bedragen X € 1.000	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2020	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2023
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Het geraamde resultaat	122.705	-122.705	0	100.177	-100.292	-115	100.005	-99.241	764	96.614	-95.188	1.426	95.797	-94.772	1.025

3.3 Grondslagen waarop ramingen zijn gebaseerd

Algemene uitgangspunten

Bij opstelling van de begroting 2020 en meerjarenraming 2021, 2022 en 2023 zijn de algemene kaders uit de Kadernota 2020 gehanteerd:

1. de laatste jaarschijf (= 2023) van de meerjarenraming sluit zonder incidentele baten en lasten positief om zodoende een basis voor duurzaam financieel evenwicht vanaf 2023 te leggen (richtlijn provincie).
2. belastingen en heffingen 2020 worden gebaseerd op de uitgangspunten en besluiten die zijn vastgesteld bij de harmonisatie van het belastingbeleid voor Molenlanden 2019.

Technische uitgangspunten begroting 2020

Binnen de genoemde algemene kaders worden de volgende technische uitgangspunten gesteld voor het opstellen van de begroting en meerjarenraming:

- Realistische raming op basis van gegevens jaarstukken 2018 en begroting 2019.
- Inflatie waar van toepassing opnemen.
- Geen toevoeging van rente aan reserves.
- Algemene uitkering uit het gemeentefonds meerjarig opnemen op basis van lopende prijzen en voor inflatie vanaf 2021 op basis van de gegevens van de septembercirculaire 2019 (vanaf 2021 wordt inflatie verwerkt als stelpost).
- Bevriezing van de te verstrekken subsidies voor 2020, overeenkomstig het raadsvoorstel juli 2018.

- Ramingen voor gemeenschappelijke regelingen baseren op de vastgestelde begroting van betreffende gemeenschappelijke regeling.
- Dividenden verbonden partijen baseren op het ontvangen dividend 2019 of door de vennootschap in het vooruitzicht gesteld in 2020 uit te keren dividend.
- Ramingen sociaal domein baseren op verwachte uitgaven voor 2020; geen relatie (meer) met de inkomsten uit het gemeentefonds.
- Voor onvoorziene uitgaven € 100.000 opnemen.
- Gelet op de financiële situatie wordt de loonsom bevroren op de huidige formatie (exclusief cao en prijsstijgingen).
- De loonkosten worden geïndexeerd met 3%. Dit is een inschatting op basis van de meicirculaire van het Gemeentefonds.
- Stelpost voor opleidingen van 4% van de loonsom, waarvan 2% ten laste van de Arhi-uitkering komt die tot en met 2022 ontvangen wordt. Dit conform eerdere afspraken.

Rente

- Rentepercentage voor berekeningen van heffingen en retributies en doorbelasting aan overige taakvelden wordt berekend via een rente-omslagpercentage. De rentebaten van de uitzettingen van de voormalige gemeente Giessenlanden worden niet meegenomen in de berekening van het rentepercentage. Deze rentebaten maken deel uit van de algemene middelen.
- Rentepercentage voor grondexploitaties op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording en hiermee verband houdende financiële 212-verordening (verwacht 1,44%).
- Rentepercentage voor eventueel nieuw aan te trekken langlopende financiering 1,5%.

- Rentepercentage voor eventueel kortlopende financiering 0,5%.
- Bestemming rentebaten 2020 in verband met verwachte uitzettingen per ultimo 2019 verantwoordt als algemeen dekkingsmiddel.
- Tarieven voor heffingen, retributies, en overige diensten baseren op integrale kostprijsstarieven.
- In de tarieven voor heffingen en retributies BTW-compensatie opnemen.

Opbrengsten

- Indexatie tarieven voor verhuur van ruimten en diensten aan derden, conform de CPI 2020 zoals die is opgenomen in de meicirculaire 2019 (1,4% ten opzichte van 2019).
- Opbrengsten gemeentelijke belastingen worden verhoogd met de voor 2020 verwachte inflatie, zoals deze is aangegeven in de meicirculaire 2019 (1,5%).

Grondexploitaties

- Bij grondverkoop voor woningbouw worden de verkoopprijzen verhoogd variërend van 0% en waar mogelijk 2%.
- Bij grondverkoop voor bedrijventerreinen worden de verkoopprijzen verhoogd met 0% ten opzichte van 2019.
- De uitgaven voor ontwikkeling van bouwgronden (exclusief rente, verwerving) + 3% ten opzichte van 2019.

Kostentoerekening

- Integrale kostentoerekening (= inclusief overhead) op basis van capaciteitsinzet aan projecten, investeringen civiele werken, grondexploitaties.
- Ingeleende medewerkers voor projecten, grexen, investeringen civiele werken volledig met een opslag voor de overhead doorbelasten.

3.4 Overzicht van baten en lasten per taakveld

Taakveld	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
T0 BESTUUR EN ONDERSTEUNING				
T01 Bestuur	2.545	2.581	2.617	2.622
T02 Burgerzaken	504	599	612	638
T03 Beheer overige gebouwen en gronden	263	176	180	183
T04 Overhead	13.629	13.148	13.269	13.175
T05 Treasury	-1.683	-565	-470	-370
T061 OZB woningen	-4.862	-4.935	-5.009	-5.084
T062 OZB-niet woningen	-2.453	-2.491	-2.531	-2.571
T064 Belastingen Overig	-1.666	-1.665	65	66
T07 Alg uitkering en ov uitkering Gem fonds	-54.918	-56.369	-57.445	-57.882
T08 Overige baten en lasten	486	723	464	600
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)	5	5	5	5
T10 Mutaties reserves	-452	2.776	902	163
T10A Resultaat rekening van baten en lasten	0	0	0	0
T0 BESTUUR EN ONDERSTEUNING	-48.602	-46.018	-47.340	-48.453
T1 VEILIGHEID				
T11 Crisisbeheersing en Brandweer	3.757	3.757	3.757	3.758
T12 Openbare orde en veiligheid	607	602	610	619
T1 VEILIGHEID	4.365	4.359	4.368	4.376
T2 VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT				
T21 Verkeer en vervoer	5.663	5.833	6.714	6.949
T22 Parkeren	27	32	33	33
T25 Openbaar vervoer	109	162	158	159

Taakveld	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
T2 VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	5.799	6.028	6.905	7.140
T3 ECONOMIE				
T31 Handel, ambacht en industrie	92	95	97	99
T32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	-586	0	0
T33 Bedrijfsloket en -regelingen	74	74	89	89
T34 Economische promotie	754	603	512	519
T3 ECONOMIE	919	186	698	707
T4 ONDERWIJS				
T41 Openbaar basisonderwijs	205	206	206	207
T42 Onderwijshuisvesting	996	976	971	977
T43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.142	2.129	2.125	2.132
T4 ONDERWIJS	3.343	3.311	3.302	3.316
T5 SPORT, CULTUUR EN RECREATIE				
T51 Sportbeleid en activering	304	308	310	312
T52 Sportaccommodaties	1.591	1.637	1.815	1.784
T53 Cultuurpresentie, -productie, participatie	92	92	92	92
T54 Musea	67	67	67	67
T55 Cultureel erfgoed	431	30	30	30
T56 Media	591	592	518	518
T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.871	2.898	2.967	3.016
T57A Openbaar groen en (openlucht) recreatie	110	80	80	80
T5 SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	6.057	5.703	5.879	5.900
T6 SOCIAAL DOMEIN				
T61 Samenkracht en burgerparticipatie	3.556	3.359	3.375	3.391
T62 Wijkteams	1.648	1.652	1.655	1.658

Taakveld	Begroting 2020	Jaarschijf 2021	Jaarschijf 2022	Jaarschijf 2023
T63 Inkomensvoorzieningen	3.240	3.240	3.241	3.242
T64 Begeleide participatie	1.352	1.353	1.354	1.355
T65 Arbeidsparticipatie	220	137	138	138
T66 Maatwerk-voorzieningen (WMO)	1.730	1.748	1.763	1.779
T671 Maatwerkdienst-verlening 18+	4.845	4.858	4.869	4.880
T672 Maatwerkdienst-verlening 18-	7.913	7.511	7.133	7.136
T681 Geëscaleerde zorg 18+	-351	169	177	183
T682 Geëscaleerde zorg 18-	811	812	813	814
T6 SOCIAAL DOMEIN	24.963	24.839	24.518	24.576
T7 VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU				
T71 Volksgezondheid	1.874	1.874	1.854	1.854
T72 Riolering	-1.337	-1.277	-1.277	-1.277
T73 Afval	-938	-938	-938	-938
T74 Milieubeheer	1.884	1.811	1.816	1.821
T75 Begraafplaatsen	152	22	21	31
T7 VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	1.635	1.491	1.475	1.490
T8 VOLKSHUISVEST, RO EN STED.VERNIEUWING				
T81 Ruimtelijke Ordening	785	702	706	692
T82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)	-435	-1.016	-383	17
T83 Wonen en bouwen	1.054	1.180	1.300	1.263
T8 VOLKSHUISVEST, RO EN STED.VERNIEUWING	1.404	866	1.622	1.972
Totaal taakvelden	-115	764	1.426	1.025

3.5 Incidentele baten en lasten

In het navolgende overzicht wordt aangegeven welke in de begroting en meerjarenraming opgenomen budgetten incidenteel zijn en de invloed daarvan op de meerjarige begrotingssaldi.

Dit inzicht is van belang om een goed inzicht te krijgen in de financiële positie en om vast te stellen of sprake is van een materieel sluitende begroting waarin alle structurele lasten zijn gedekt door structurele baten. Onder incidentele baten en lasten worden onder andere de volgende baten en lasten verstaan:

- winst- en verliesnamen uit grondexploitaties;
- bijzondere baten als gevolg van verkoop van gemeentelijke eigendommen;
- extra dividenduitkeringen;
- incidentele bouwleges (extra opbrengsten);
- extra afschrijvingen ten laste van de exploitatie;
- extra dotaties voorzieningen, onder meer voor onderhoud;
- investeringen met maatschappelijk nut die ten laste van een reserve komen;
- dotaties en onttrekkingen aan de Algemene Reserve;
- baten en lasten ten gevolge van incidenteel nieuw beleid;
- voordelige en nadelige afwikkelingsverschillen van voorgaande dienstjaren;
- éénmalige subsidies.

Uit het volgende overzicht blijkt dat binnen de begroting alle jaarschijven per saldo een incidentele last te bevatten. Als we de incidentele baten en lasten corrigeren met de begrotingssaldi komt het 'gezuiverd' saldo uit op de volgende bedragen:

	Jaarschijf	Jaarschijf	Jaarschijf	Jaarschijf
	2020	2021	2022	2023
Begrotingssaldi 2020/2023	115	-764	-1.425	-1.024
Incidentele lasten (+) en baten (-/-)	292	673	673	665
Gezuiverd meerjarenperspectief	407	-91	436	-359

Op basis van deze getallen is er geen sprake van een “structureel materieel” sluitende begroting voor alle jaarschijven, zoals de provincie voorschrijft. Vanwege dit feit is een koersdocument opgesteld om dit alsnog om te buigen. Jaarschijf 2020 laat per saldo wel een ‘materieel’ sluitende begroting zien.

Hieronder treft u het volledige overzicht aan van alle incidentele baten- en lasten:

Overzicht van incidentele baten en lasten begroting 2020 – 2023								
Omschrijving	2020		2021		2022		2023	
	Baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten
<u>Thema bestuur en ondersteuning</u>								
Vergaderkosten Griffie (jaarcongres)*		10						
Advieskosten beleid B&W		8						
Juridische kosten (verhoging met afbouw)*		25		10		10		
Toekomstvisie passende gemeente*		8						
Stelpost Huisvesting						100		100
'Basis op Orde'		600						
Dekking 'Basis op Orde' via reserve	600							
Uitkering voormalig personeel		95						
Dekking vanuit reserve voormalig personeel	95							
Fusiekosten Overige goederen en diensten		58						
Rente op nieuw aan te trekken financieringen								100
Compensatie Precariobelasting		391		391				
Overige baten en lasten Bedrijfsvoering (inflatiecorrectie)				137		268		405
Incidentele zaken met een* dekking uit AR	368		130		60			
<u>Thema veiligheid</u>								
Controle Zwemwater*		10						
<u>Thema verkeer, vervoer en waterstaat</u>								
Advieskosten beleid verkeer		25				25		25
Onderzoek sluipverkeer 2020*		25						
Onderzoek rondweg Groot-Ammers 2022 en 2023						25		25
Vertraging in het opleveren van investeringen over 2019 (stelpost)	100							
Inhuur personeel onderzoeken verkeersmaatregelen*		80						
<u>Thema economische zaken</u>								
Biz-Heffing	13	23	13	23				
Overige kosten economie		30		30				

Overzicht van incidentele baten en lasten begroting 2020 – 2023							
Gebiedsmarketing Kinderdijk*		10					
Stadhuis Nieuwpoort (museale aanpassing)		50					
Doorpakken op dossier Kinderdijk		100					
Dekking incidentele uitgaven Kinderdijk uit Alg. Reserve	100						
Subsidies aan marktproducent Kinderdijk		35		35			
<u>Thema onderwijs</u>							
Leerlingprognose				5		5	
Brugcoach		20					
<u>Thema sport, cultuur en recreatie</u>							
Stadhuis Nieuwpoort (subsidie-inkomsten)	50						
Afschrijving Werelderfgoed Kinderdijk		27					
Advieskosten Slingelandse Plassen 2020		30					
Beschikking over reserve Slingelandse Plassen	30						
Bibliotheekwerk		75		75			
Inventarisatie Natuurwaarden						3	
<u>Thema sociaal domein</u>							
Lokale initiatieven Jeugdzorg		132					
Bijdrage Avres (Nieuw Beschut)		23					
Inkomstenoverdracht voor Geëscaleerde zorg 18+	511						
<u>Thema volksgezondheid en milieu</u>							
GIDS-gelden/incidenteel hoger budget in 2020 en 2021		20		20			
Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie/incidenteel budget 2020		79					
Begraafplaatsen/groot onderhoud aula's 2020		140					
Beschikking over reserve onderhoud gebouwen	140						
<u>Thema volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing:</u>							
Woonvisie*		15					
Advieskosten wijziging woonwagengebeleid 2020*		25					
Implementatie Omgevingswet 2020/2021*		80		40		10	10
Ruimtelijk perspectief Bleskensgraaf/advies- en plankosten A*		50		50		50	

Overzicht van incidentele baten en lasten begroting 2020 - 2023								
Ruimtelijk perspectief Bleskensgraaf/advies- en plankosten B		50						
Dekking uit Algemene reserve	100							
Grondexploitaties/nieuwe initiatieven 2020*		50						
Bouwen en Wonen/versnellingscoördinator 2020 t/m 2022		80		80		80		
Beschikking over de Algemene reserve	80		80		80			
	2.187	2.479	223	896	140	576	0	665
Verschil waarmee de begroting incidenteel wordt beïnvloed		292		673		436		665

3.6 Stand en verloop van reserves en voorzieningen

Het reserve- en voorzieningenbeleid wordt de komende maanden geharmoniseerd. In onderstaand overzicht treft u daarom nog de bestemmingsreserves en voorzieningen, zoals die zijn vastgesteld door de voormalige gemeenten. De **algemene** reserves van Giessenlanden en Molenwaard zijn in dit overzicht wel samengevoegd. Onderdeel van de actualisering van het reserve- en voorzieningenbeleid is een beoordeling en heroverweging van alle huidige reserves en voorzieningen.

Naam van de reserve/voorziening	Gemeente	Saldo aan het begin van het jaar 2020	Saldo aan het begin van het jaar 2021	Saldo aan het begin van het jaar 2022	Saldo aan het begin van het jaar 2023	Saldo aan het begin van het jaar 2024	Bestemming/doel
ALGEMENE RESERVES	-						
Algemene reserve	MLN	26.389.395	25.041.395	24.831.395	24.691.395	24.691.395	Nieuwe ontwikkelingen/investeringen/incidentele mee- en tegenvallers.
Risicoreserve Grondexploitatie	MLN	2.684.615	3.356.325	5.058.825	5.454.264	5.449.264	Opvangen risico's/verliezen grexten.
OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES	-						
Investeringen- en jaarlastenreserve	MLW	5.698.173	5.347.207	5.004.513	4.662.154	4.320.130	Dekking kapitaallasten investeringen.
Kapitaallasten	GSL	23.695.366	23.108.242	22.501.573	21.893.894	21.285.222	Dekking kapitaallasten investeringen.
Stadsherstel en monumenten	MLW	176.862	59.585	62.308	65.031	67.754	Specifieke uitgaven historische kern Nieuwpoort en monumenten.
Jaarlijkse uitgaven leefbaarheid	MLW	1.293.960	1.143.960	993.960	843.960	693.960	Dekking lasten leefbaarheid.
Bestemmingsplannen 2018	MLW	127.983	127.983	127.983	127.983	127.983	Herziening bestemmingsplannen.
Klankbordgroepen	MLW	151.872	151.872	151.872	151.872	151.872	Initiatieven klankbordgroepen/dorpsoverleggen.
Dorpsberaden	GSL	173.913	173.913	173.913	173.913	173.913	Niet uitgegeven budgetten dorpsberaden beschikbaar houden
Nieuwe Initiatieven	MLW	24.416	9.416	0	0	0	Nieuwe initiatieven m.b.t. RO/grondexploitatie.
Onderhoud gebouwen (excl. onderwijs/incl. zwembad)	MLW	1.100.447	643.519	681.265	550.373	442.094	Groot onderhoud gebouwen.
Onderhoud gebouw Voordijk 2/Onderweg 2	GSL	15.911	-38.355	-11.843	14.669	41.181	Onderhoud gebouw.
Torens	GSL	272.381	75.946	87.096	98.246	109.396	Onderhoud torens.
Bibliotheek Giessenburg	GSL	58.326	63.426	68.526	73.626	78.726	Onderhoud bibliotheek.
Jeugdgebouw Giessenburg	GSL	65.734	65.853	65.972	66.091	66.210	Onderhoud jeugdgebouw.
Gemeentehuis	GSL	746.967	746.967	746.967	746.967	746.967	Onderhoud gemeentehuis.
Werkplaats buitendienst	GSL	69.178	76.363	93.798	111.233	128.668	Onderhoud werkplaats.
Openbare verlichting	GSL	186.930	226.930	266.930	306.930	346.930	Onderhoud openbare verlichting.
Wegen	GSL	3.325.035	3.828.235	4.273.235	4.248.235	4.223.235	Onderhoud wegen.

Naam van de reserve/voorziening	Gemeente	Saldo aan het begin van het jaar 2020	Saldo aan het begin van het jaar 2021	Saldo aan het begin van het jaar 2022	Saldo aan het begin van het jaar 2023	Saldo aan het begin van het jaar 2024	Bestemming/doel
Kaden, sloten en watergangen	GSL	85.249	74.949	62.649	53.987	45.325	Onderhoud kaden, sloten en watergangen.
Wegenbeheer	MLW	5.305.853	6.717.202	8.117.309	9.407.851	10.681.051	Dekking kapitaallasten weginvesteringen.
Baggerwerkzaamheden	MLW	117.230	262.230	407.230	552.230	697.230	Grootschalig baggerwerk.
Leefbaarheid Kinderdijk	MLW	47.126	47.126	47.126	47.126	47.126	Leefbaarheid Kinderdijk.
Ontwikkeling recreatie, toerisme en platteland	MLW	25.172	25.172	25.172	25.172	25.172	Beleid recreatie/toerisme/platteland.
Beëindiging dienstverband	MLW	190.228	95.002	95.002	95.002	95.002	Dekking uitgaven i.v.m. beëindiging dienstverband
Slingelandse Plassen	MLW	893.905	783.905	703.905	623.905	543.905	Dekking onderhoud Slingelandse Plassen.
Arhi-uitkering i.v.m. herindeling	MLW	9.576	494.189	1.077.802	1.661.415	1.661.415	Dekking fusiekosten.
Financiering starterslening SvN	GSL	20.500	18.300	16.100	13.900	11.700	Dekking van kapitaallasten voor verstrekte startersleningen
Opbrengst verkoop brandweerkazernes	GSL	1.314.207	1.288.007	1.261.557	1.234.857	1.208.157	Dekking kapitaallasten brandweerkazernes.
Collegeprogramma	GSL	164.111	164.111	164.111	164.111	164.111	Uitvoering van projecten uit het collegeprogramma 2010-2014
Toekomstvisie begraafplaatsen	GSL	240.000	240.000	240.000	240.000	240.000	Dekking van kosten opstellen toekomstvisie
<u>RESERVES DEELFONDS SOCIAAL DOMEIN</u>	-						
Sociaal Domein	GSL	2.094.235	1.794.235	1.594.235	1.494.235	1.494.235	Opvangen incidentele tekorten WMO-budgetten.
Totaal reserves		76.764.857	76.213.211	78.990.487	79.894.628	80.059.330	
<u>VOORZIENINGEN:</u>	-						

Naam van de reserve/voorziening	Gemeente	Saldo aan het begin van het jaar 2020	Saldo aan het begin van het jaar 2021	Saldo aan het begin van het jaar 2022	Saldo aan het begin van het jaar 2023	Saldo aan het begin van het jaar 2024	Bestemming/doel
Wachtgelden wethouders	MLW	70.431	11.899	1.722	0	0	Verplichtingen m.b.t. wachtgelden wethouders.
Pensioenvoorziening huidige wethouders	GSL	235.848	269.098	302.348	335.598	368.848	Verplichtingen m.b.t. pensioenen huidige wethouders.
Pensioenvoorziening voormalige wethouders	GSL	574.238	552.038	529.838	507.638	485.438	Verplichtingen m.b.t. pensioenen voormalige wethouders.
Voorziening voormalig personeel	GSL	847.074	770.787	770.787	770.787	770.787	Verplichtingen m.b.t. voormalig personeel
Wachtgeldverplichting	GSL	236.655	176.504	122.358	74.554	26.750	Verplichtingen m.b.t. wachtgelden.
Te verwachten verliezen grondexploitatie	GSL	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	Dekking verliezen grondexploitaties
Voormalig brandweerpersoneel	MLW	93.144	93.144	93.144	93.144	93.144	Verplichtingen m.b.t. pensioenvoorziening brandweerpersoneel.
BTW vraagstukken	MLW	166.573	166.573	166.573	166.573	166.573	Voorziening voor BTW-nadelen.
Rioleringen	MLW	7.704.030	8.049.335	8.474.900	8.900.465	9.326.030	Voorziening o.b.v. GRP.
Egalisatie rioolrechten	GSL	4.758.570	4.405.556	4.471.424	4.508.419	4.545.414	Voorziening o.b.v. GRP.
Boete bouwvergunning twee woningen Arkel	GSL	87.733	87.733	87.733	87.733	87.733	Dekking eventueel verschuldigde boete.
Voor- en vroegschoolse educatie	GSL	40.300	0	0	0	0	Dekking éénmalige uitgaven voor VVE.
<u>Onderhoudsvoorzieningen:</u>							
Afkoop onderhoud graven	GSL	629.154	628.354	626.404	623.404	620.404	Voorziening voor onderhoud graven.
Totaal voorzieningen		15.483.749	15.251.020	15.687.230	16.108.314	16.531.120	
ALGEHEEL TOTAAL		92.248.606	91.464.231	94.677.717	96.002.942	96.590.450	

3.7 Investerings

Jaar	Omschrijving van de investering	Invest. 2020	Invest. 2021	Invest. 2022	Invest.g 2023	Afschr in jaren	Jaarlast 2020	Jaarlast 2021	Jaarlast 2022	Jaarlast 2023
Thema: Bestuur en Ondersteuning:										
2020	Aanschaf audiovisuele apparatuur raad	100				8	0	13	13	13
2020	Aanschaf I-Pads	30				3	0	10	10	10
2020	Vervoermiddelen en machines buitendienst 2020 (GSL)	60				10	0	6	6	6
2020	Vervoermiddelen en machines buitendienst 2020 (MLW):									
2020	-vervanging Verreiker 2020	27				10	0	3	3	3
2020	-vervanging Iveco 2020	20				10	0	2	2	2
2020	-vervanging grafdelver 2020	50				10	0	5	5	5
2021	Vervoermiddelen en machines buitendienst 2021 (GSL)		83			10	0	0	8	8
2021	Vervoermiddelen en machines buitendienst 2021 (MLW):									
2021	-vervanging Citroën/Berlingo 2021		13			10	0	0	1	1
2021	-vervanging Citroën/Berlingo 2021		17			10	0	0	2	2
2021	-vervanging Snipperkar 2021		10			10	0	0	1	1
2021	-vervanging Citroën/Jumper 2021		27			10	0	0	3	3
2021	-vervanging Citroën/Jumper 2021		27			10	0	0	3	3
2021	-vervanging Citroën/Jumper 2021		27			10	0	0	3	3
2022	Vervoermiddelen en machines buitendienst 2022 (GSL)			73		10	0	0	0	73
2022	Vervoermiddelen en machines buitendienst 2022 (MLW):									
2022	-vervanging Citroën Berlingo 2022			14		10	0	0	0	1
2022	-vervanging Citroën Jumper 2022			27		10	0	0	0	3
2022	-vervanging New Holland trekker 2022			30		10	0	0	0	3

Jaar	Omschrijving van de investering	Invest. 2020	Invest. 2021	Invest. 2022	Invest.g 2023	Afschr in jaren	Jaarlast 2020	Jaarlast 2021	Jaarlast 2022	Jaarlast 2023
2023	Vervoermiddelen en machines buitendienst 2023 (MLW):									
2023	-vervanging snippermachine 2023				21	10	0	0	0	0
2023	-vervanging Renault Master 2023				27	10	0	0	0	0
2023	-vervanging Iveco trekker 2023				50	10	0	0	0	0
2023	-vervanging DAF 2023				70	10	0	0	0	0
2020	Investeringen "Andere Overheid/Digitale Agenda" 2020	50				5	0	10	10	10
2021	Investeringen "Andere Overheid/Digitale Agenda" 2021		50			5	0	0	10	10
2020	Molenwaard Nabij/Inrichting/facilitaire zaken 2020	60				5	0	12	12	12
2020	ICT/doorontwikkeling visie dienstverlening	15				5	0	3	3	3
2020	MLL/vervanging software/doorontwikkeling 2020	50				5	0	10	10	10
2021	MLL/vervanging software/doorontwikkeling 2021		50			5	0	0	10	10
2022	MLL/vervanging software/doorontwikkeling 2022			25		5	0	0	0	5
2020	Vervanging Laptops/tablets 2020	236				3	0	79	79	79
2020	Vervanging Smartphones 2020	46				2	0	23	23	0
2021	Vervanging Laptops/tablets 2021		27			3	0	0	9	9
2021	Vervanging Smartphones 2021		143			2	0	0	72	72
2022	Vervanging Laptops/tablets 2022			135		3	0	0	0	45
2022	Vervanging Smartphones 2022			46		2	0	0	0	23
2021	Aankoop gronden Langerak-Zuid 2021		99			0	0	0	0	0
Thema: Veiligheid:										

Jaar	Omschrijving van de investering	Invest. 2020	Invest. 2021	Invest. 2022	Invest. 2023	Afschr. in jaren	Jaarlast 2020	Jaarlast 2021	Jaarlast 2022	Jaarlast 2023
	Geen nieuwe investeringen voorzien.									
	Thema: Verkeer, Vervoer en Waterstaat:									
2020	Wegenbeheer/Voordijk Arkel 2020 (GSL)	500				25	0	21	20	20
2020	Wegenbeheer 2020 (MLW):									
2020	-Hennepstraat/Tiendweg Nieuwpoort 2020	134				25	0	1	1	1
2020	-Molenhoek/Graafdijs Molenaarsgraaf 2020	2.216				25	0	2	2	2
2020	-Molenlaan Groot-Amersfoort 2020	1.169				25	0	1	1	1
2020	-Manmakerweg Bleskensgraaf 2020	355				25	0	0	0	0
2020	-De Hoogt/Bongerd West Streefkerk 2020	407				25	0	0	0	0
2020	-Woonleefhart/aanpassen zetting Nieuwpoort 2020	750				25	0	1	1	1
2020	-Waal 2020	207				25	0	0	0	0
2020	-Anemoon Bleskensgraaf 2020	209				25	0	0	0	0
2020	-Diverse wegen/asfalt Molenwaard 2020	100				25	0	0	0	0
2020	-Degeneratie glasvezel Molenwaard 2020	30				25	0	1	1	1
2020	Herinrichting Molenstraat Kinderdijk 2020	50				25	0	2	2	2
2021	Wegenbeheer 2021 (GSL):									
2021	Reconstructie Dreef Nrd 2021		108			25	0	0	4	4
2021	-Van Vurenstraat Noordeloos 2021		205			25	0	0	8	8
2021	-Trappenburgstraat Noordeloos 2021		209			25	0	0	9	9
2021	-Singel Noordeloos 2021		150			25	0	0	6	6
2021	Wegenbeheer 2021 (MLW):									
2021	-Postkade Goudriaan 2021		155			25	0	0	0	0
2021	-Hoogaarslaan/Schoenerstraat Nieuw-Lekkerland 2021		1.707			25	0	0	2	2
2021	-Planetenlaan rijbaanverbetering Nieuw-Lekkerland 2021		984			25	0	0	1	1
2021	-Hennepstraat/Nieuwpoortseweg Nieuwpoort 2021		612			25	0	0	1	1
2021	-Assendelftstraat e.o. Goudriaan 2021		792			25	0	0	1	1

Jaar	Omschrijving van de investering	Invest. 2020	Invest. 2021	Invest. 2022	Invest. 2023	Afschr. in jaren	Jaarlast 2020	Jaarlast 2021	Jaarlast 2022	Jaarlast 2023
2021	-Wetering Goudriaan 2021		331			25	0	0	0	0
2021	-Diverse wegen/asfalt Molenwaard 2021		100			25	0	0	0	0
2021	-Degeneratie glasvezel Molenwaard 2021		30			25	0	0	1	1
2021	-Herinrichting Molenstraat Kinderdijk 2021		1.450			25	0	0	59	59
2022	Wegenbeheer 2022 (GSL)			600		25	0	0	0	25
2022	Wegenbeheer 2022 (MLW):									
2022	-Middelweg Nieuw-Lekkerland 2022			717		25	0	0	0	1
2022	-Gijbelandsedijk Brandwijk 2022			1.718		25	0	0	0	2
2022	-Vuilendam Noord Brandwijk 2022			980		25	0	0	0	1
2022	-Wouter van Langherakelaan Langerak 2022			1.168		25	0	0	0	1
2022	-Diverse wegen/asfalt Molenwaard 2022			100		25	0	0	0	0
2022	-Degeneratie glasvezel Molenwaard 2022			30		25	0	0	0	1
2022	-Herinrichting Molenstraat Kinderdijk 2022			1.500		25	0	0	0	62
2023	Wegenbeheer 2023 (GSL)				600	25	0	0	0	0
2023	Wegenbeheer 2023 (MLW)									
2023	-Ambachtsweg Groot-Amers 2023				1.215	25	0	0	0	0
2023	-Middengebied Nieuw-Lekkerland 2023				2.033	25	0	0	0	0
2023	-Diverse wegen/asfalt Molenwaard 2023				100	25	0	0	0	0
2023	-Degeneratie glasvezel Molenwaard 2023				30	25	0	0	0	0
2020	Civiele kunstwerken/vervangingen 2020 (MLW)									
2020	-Brug Meulenbroek/Weegbreepad Bleskensgraaf 2020	25				20	0	0	1	1
2020	Damwand Postkade Goudriaan 2020	600				40	0	1	16	16
2020	Leuning viaduct Hoogaarslaan Nieuw-Lekkerland 2020	50				30	0	0	2	2
2021	Civiele kunstwerken/vervangingen 2021 (GSL):									
2021	-vervanging brug Middenweg Hoornaar 2021		49			60	0	0	1	1
2021	-vervanging brug Giessenburgstraat Giessenburg 2021		41			60	0	0	1	1
2021	Civiele kunstwerken/vervangingen 2021 (MLW)									

Jaar	Omschrijving van de investering	Invest. 2020	Invest. 2021	Invest. 2022	Invest. 2023	Afschr. in jaren	Jaarlast 2020	Jaarlast 2021	Jaarlast 2022	Jaarlast 2023
2021	-Betonnen fietsbrug Streefkerk 2021		100			60	0	0	0	2
2021	-Brug Potstraat/Dorpslaan Nieuw-Lekkerland 2021		33			20	0	0	0	2
2022	Civiele kunstwerken/vervangingen 2022 (GSL)			21		60	0	0	0	0
2022	Civiele kunstwerken/vervangingen 2022 (MLW)									
2022	-Brug Veersedijk Nieuwpoort 2022			25		20	0	0	0	0
2022	-Brug Hoogstraat Nieuwpoort 2022			25		20	0	0	0	0
2022	-Brug Kasteel-/Langherakelaan Langerak 2022			25		20	0	0	0	0
2022	-Brug Kasteel-/Boetzelaerlaan Langerak 2022			25		20	0	0	0	0
2022	-Brug Kasteel-/Langherakelaan Langerak 2022			25		20	0	0	0	0
2022	-Brug Boomgaard Oud-Alblas 2022			40		20	0	0	0	0
2022	-Brug Meeuwenlaan/Molenlaan Groot-Ammers 2022			40		20	0	0	0	0
2022	-Brug Meeuwenlaan/Molenlaan Groot-Ammers 2022			40		20	0	0	0	0
2023	Civiele kunstwerken/vervangingen 2023 (MLW):									
2023	-Brug Coehoornsingel Langerak 2023				50	20	0	0	0	0
2023	-Brug Tiendweg/Weidepad Streefkerk 2023				50	20	0	0	0	0
2023	-Brug Tiendweg/Kooipad Streefkerk 2023				33	20	0	0	0	0
2023	-vervanging bruggen 2023 (volgens planning)				475	20	0	0	0	0
2020	Openbare verlichting/vervangingen 2020	116				20	0	0	6	6
2021	Openbare verlichting/vervangingen 2021		116			20	0	0	0	6
2022	Openbare verlichting/vervangingen 2022			116		20	0	0	0	0
2023	Openbare verlichting/vervangingen 2023				116	20	0	0	0	0
2020	Verkeersvoorzieningen/vervanging abri's 2020	14				10	0	1	1	1
2021	Verkeersvoorzieningen/vervanging abri's 2021		14			10	0	0	1	1
2022	Verkeersvoorzieningen/vervanging abri's 2022			14		10	0	0	0	1
2023	Verkeersvoorzieningen/vervanging abri's 2023			0	14	10	0	0	0	0

Jaar	Omschrijving van de investering	Invest. 2020	Invest. 2021	Invest. 2022	Invest. 2023	Afschr. in jaren	Jaarlast 2020	Jaarlast 2021	Jaarlast 2022	Jaarlast 2023
2020	Uitbreiding veerhalte Nieuw-Lekkerland:									
2020	-Uitbreiding veerhalte/grondkosten 2020	320				-	0	0	0	0
2020	-Uitbreiding veerhalte/damwand 2020	288				50	0	6	6	6
2020	-Uitbreiding veerhalte/ponton en steiger 2020	672				25	0	28	28	27
2020	-Uitbreiding veerhalte/inrichting 2020	440				25	0	18	18	18
Thema: Economische Zaken:										
Geen nieuwe investeringen voorzien.										
Thema: Onderwijs:										
2020	Uitbreiding bbs Bleskensgraaf 2020	672				25	0	28	28	28
Thema: Sport, Cultuur en recreatie:										
2023	Renovatie voetbalveld 1 Groot-Ammers 2023				70	15	0	0	0	0
2020	Vervanging Openbaar Groen 2020	87				25	0	4	4	4
2021	Vervanging Openbaar Groen 2021		80			25	0	0	3	3
2022	Vervanging Openbaar Groen 2022			39		25	0	0	0	2
2023	Vervanging Openbaar Groen 2023				37	25	0	0	0	0
2020	Speelvoorzieningen/vervangingen 2020 (GSL)	58				15	0	3	3	3
2020	Speelvoorzieningen/vervangingen 2020 (MLW)	225				15	0	0	15	15
2021	Speelvoorzieningen/vervangingen 2021 (GSL)		44			15	0	0	2	2
2021	Speelvoorzieningen/vervangingen 2021 (MLW)		74			15	0	0	0	5
2022	Speelvoorzieningen/vervangingen 2022 (GSL)			6		15	0	0	6	0
2022	Speelvoorzieningen/vervangingen 2022 (MLW)			74		15	0	0	0	0
2023	Speelvoorzieningen/vervangingen 2023 (GSL)				24	15	0	0	0	0

Jaar	Omschrijving van de investering	Invest. 2020	Invest. 2021	Invest. 2022	Invest. 2023	Afschr. in jaren	Jaarlast 2020	Jaarlast 2021	Jaarlast 2022	Jaarlast 2023
2023	Speelvoorzieningen/vervangingen 2023 (MLW)				74	15	0	0	0	0
2020	Investering beschoeiingen 2020 (GSL):									
2020	-Beschoeiing Botersloot Noordeloos 2020	45				20	0	2	2	2
2020	-Investering beschoeiingen 2020 (GSL)	173				20	0	7	7	7
2020	Investering beschoeiingen 2020 (MLW)	227				20	0	0	12	12
2021	Investering beschoeiingen 2021 (MLW)		177			20	0	0	0	9
2021	-Duikers/water Assendelftstraat Goudriaan 2021		50			20	0	0	0	3
2022	Investering beschoeiingen 2022 (GSL)			20		20	0	0	0	1
2022	Investering beschoeiingen 2022 (MLW)			227		20	0	0	0	0
2023	Investering beschoeiingen 2023 (GSL)				8	20	0	0	0	0
2023	Investering beschoeiingen 2023 (MLW)				227	20	0	0	0	0
Thema: Sociaal Domein:										
Geen nieuwe investeringen voorzien.										
Thema: Volksgezondheid en Milieu:										
2020	Riolering - investeringen 2020 (GSL):									
2020	-Investeringen riolering Giessenlanden 2020	865				50	0	18	18	3
2020	-Riolering Dreeslaan/Schefferstraat Arkel 2020	800				50	0	17	17	17
2020	-Riolering Hofstede/Schoolstraat Hoogblokland 2020	120				50	0	3	3	3
2020	Riolering - investeringen 2020 (MLW):									
2020	-Hennepstraat/Tiendweg Nieuwpoort 2020	50				50	0	0	0	0
2020	-Molenhoek/Graafdijs Oost Molenaarsgraaf 2020	100				50	0	0	0	0
2020	-Riolering Molenlaan Groot-Ammers 2020	12				50	12	0	0	0
2020	-Manmakerweg Bleskensgraaf 2020	355				50	0	0	0	0
2020	-Woonleefhart/aanpassingen zettingen Nieuwpoort 2020	750				50	0	1	1	1
2020	-Waal 2020	220				50	0	0	0	0

Jaar	Omschrijving van de investering	Invest. 2020	Invest. 2021	Invest. 2022	Invest. 2023	Afschr. in jaren	Jaarlast 2020	Jaarlast 2021	Jaarlast 2022	Jaarlast 2023
2020	-Rioolgemalen Molenwaard 2020	67				50	0	0	0	0
2021	Boter-/Pinkster-Korenbloem e.o. Hoogblokland 2021		900			50	0	0	19	19
2021	Riolering - investeringen 2021 (MLW):									
2021	-Hoogaarslaan/Schoenerstraat Nieuw-Lekkerland 2021		950			50	0	0	1	1
2021	-Rioolgemalen Molenwaard 2021		40			50	0	0	0	0
2022	Riolering - investeringen 2022 (GSL)			865		50	0	0	0	18
2022	Riolering - investeringen 2022 (MLW):									
2022	-Middelweg Nieuw-Lekkerland 2022			26		50	0	0	0	0
2022	-Rioolgemalen Molenwaard 2022			76		50	0	0	0	0
2023	Riolering - investeringen 2023 (GSL)				865	50	0	0	0	0
2023	Riolering - investeringen 2023 (MLW):									
2023	-Middengebied Nieuw-Lekkerland 2023				978	50	0	0	0	0
2023	-Rioolgemalen Molenwaard 2023				201	50	0	0	0	0
2020	Investeringen materiaal begraafplaatsen 2020	18				20	0	1	1	1
2021	Investeringen materiaal begraafplaatsen 2021		29			20	0	0	1	1
2022	Investeringen materiaal begraafplaatsen 2022			8		1	0	0	8	0
Thema: Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing:										
Geen nieuwe investeringen voorzien.										
	Totaal investeringen	14.239	10.101	8.898	7.367	3	12	343	651	893

3.8 Emu-saldo

In de begrotingen van gemeenten moet aanvullende informatie worden opgenomen over de ontwikkeling van het EMU-saldo. Hieronder tonen wij u een overzicht van de gemeente Molenlanden.

Berekening EMU saldo		teken	2020	2021	2022	2023
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging c.q. *1	-	115.165	-764.428	-1.425.533	-1.024.811
	onttrekkingen reserves					
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	5.397.798	5.889.278	6.166.542	6.268.743
3	Bruto dotaties aan de voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	726.629	766.468	760.294	765.816
4	Investerings in (im-)materiële activa die op de balans worden geactiveerd.	-/-	14.238.739	10.100.965	8.897.780	7.366.771
5	Ontvangen bijdragen van andere overheden, de EU en overigen in mindering gebracht op de onder 4 bedoelde investeringen.	+	0	0	0	0
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:					
	a. Verkoopopbrengsten	+	0	0	0	0
	b. Boekwinst	-/-	0	0	0	0
7	Aankoop van gronden en uitgaven voor bouw- en woonrijp maken	-/-	1.413.814	1.376.755	1.589.836	1.589.836
8	Grondverkoop:					
	a. Verkoopopbrengsten	+	5.243.890	4.660.295	3.612.420	3.612.420
	b. Boekwinst	-/-	676.710	1.707.500	400.439	0
9	Betalingen ten laste van voorzieningen	-/-	1.031.676	461.410	436.636	428.181
10	Betalingen rechtstreeks ten laste van reserves	+	0	0	0	0
11	Verkoop van aandelen:					
	a. Gaat u deelnemingen/aandelen verkopen?	NEE	JA	NEE	NEE	NEE
	b. Zo ja, wat is de te verwachten boekwinst?	NVT	28.000.000	0	0	0
	Berekend EMU-saldo		22.122.543	-3.095.017	-2.210.968	237.380
Voor gemeente Molenlanden is in 2019 een referentiewaarde afgegeven van € 3.923.000. Door de verwachte verkoop van aandelen Eneco is de waarde positief in 2020. De saldi uit bovengenoemd overzicht laten over de jaren 2021 en 2022 een overschrijding zien. 2023 blijft wel binnen de referentiewaarde.						

4. Bijlage: Overzicht Programma's met taakvelden

Programma 1 Wonen en leven in Molenlanden

T03 Beheer overige gebouwen en gronden
T11 Crisisbeheersing en Brandweer
T12 Openbare orde en veiligheid
T51 Sportbeleid en activering
T52 Sportaccommodaties
T53 Cultuurpresentie,-productie, participatie
T54 Musea
T55 Cultureel erfgoed
T56 Media
T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (gedeeltelijk)
T75 Begraafplaatsen
T81 Ruimtelijke Ordening
T82 Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)
T83 Wonen en bouwen

Programma 2 Verkeer en vervoer in Molenlanden

T21 Verkeer en vervoer
T22 Parkeren
T25 Openbaar vervoer

Programma 3 Samenleven in Molenlanden

T41 Openbaar basisonderwijs
T42 Onderwijshuisvesting
T43 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
T61 Samenkracht en burgerparticipatie
T62 Wijkteams
T63 Inkomensvoorzieningen
T64 Begeleide participatie
T65 Arbeidsparticipatie
T66 Maatwerk-voorzieningen (WMO)
T67 Maatwerkdienst-verlening 18+

T672 Maatwerkdienst-verlening 18-
T681 Geëscaleerde zorg 18+
T682 Geëscaleerde zorg 18-
T71 Volksgezondheid

Programma 4 Beter omgaan met ons gebied

T72 Riolering
T73 Afval
T74 Milieubeheer

Programma 5 Werken en recreëren in Molenlanden

T31 Handel, ambacht en industrie
T32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
T33 Bedrijfsloket en -regelingen
T34 Economische promotie
T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (gedeeltelijk)

Programma 6 Dichtbij Molenlanden

T01 Bestuur
T02 Burgerzaken

Overige

T04 Overhead
T05 Treasury
T061 OZB woningen
T062 OZB-niet woningen
T064 Belastingen Overig
T07 Alg uitkering en ov uitkering Gem fonds
T08 Overige baten en lasten
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)
T010 Mutaties reserves

